

Το όραμα της Αιξωνής.

[Ου]τοπικές Συνιστώσες στο έργο του **Δημήτρη Πικιώνη**.

Σε όσους αγαπώ.

Πανεπιστήμιο Χερσονήσου

Περίληψη:

[Εισαγωγή]: Ουτοπία και παράδοση, έννοιες συμπληρωματικές.

[Κεφάλαιο 1^ο]: Αιξωνή, η αρχή του οράματος.

Τα σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα και η στάση του συλλόγου
«Αιξωνής» απέναντι στα γεγονότα:

[Κεφάλαιο 2^ο]: Η Αιξωνή και άλλες πνευματικές κοινότητες στην Ελλάδα και την Ευρώπη του Μεσοπολέμου.

Δελφικός Λόγος:

Το σχέδιο της Αιξωνής:

Ειδικά στοιχεία στη μορφή του οικισμού:

Πνευματικά κέντρα και κοινότητες στην Ευρώπη του Μεσοπολέμου:

Απολλώνιο, Η πνευματική κοινότητα του Κωνσταντίνου Δοξιάδη στην Ελλάδα του 1960:

[Κεφάλαιο 3^ο]: Το περιοδικό της Αιξωνής, η ανάγνωση του πνεύματος της εποχής και των συντελεστών του οράματος.

Το περιοδικό της Αιξωνής ως τεκμήριο ανάγνωσης της θεωρίας του Δημήτρη Πικιώνη:

Οι «Αιξωνείς», οι καλλιτεχνικές συγγένειες και οι ιδεολογικές αναφορές στις απόψεις του Μεσοπολέμου και της Γενιάς του 30:

Η θεματολογία του περιοδικού της Αιξωνής και η επαναφορά της χαμένης ελληνικότητας:

Αιξωνή-«Αιξωνικά»:

Φύση-(Μύθος):

Τόποι-(ιστορία):

Λαογραφία-(παράδοση):

Πρόσωπα:

Περί Μελετών [Αρχαιολογία-Ιστορία, Φιλοσοφία, Ψυχολογία-Ψυχανάλυση, Επιστήμες- Τέχνες]:

Ο αρχιτέκτονας εντός και εκτός πλαισίου. Το έργο των διαμορφώσεων της Ακρόπολης:

[Επίλογος]: Συμπεράσματα

Βιβλιογραφία / Εικονογραφία

Παράρτημα: Αιξωνικά/ «Αιξωνείς»

υψηλότερη
περίληψη

Θέμα της παρούσας εργασίας αποτελεί η σχέση αλληλεπίδρασης της παράδοσης, των πραγμάτων δηλαδή που παραδίδονται από το παρελθόν και σώζονται ως το παρόν και του ουτοπικού στοιχείου που ενυπάρχει σε κάθε εξελικτική διαδικασία προς την ανακάλυψη του μέλλοντος στη θεωρία και τη διαδικασία της αρχιτεκτονικής. Ο άνθρωπος διαλέγεται τόσο με τη μία πλευρά του δίπολου, όσο και με την άλλη, εφόσον αποτελεί συγχρόνως, φορέα μνήμης και φαντασίας, ώστε τελικά να δημιουργήσει έργο αυθεντικό και διαχρονικό.

Επιλέγεται η διερεύνηση του θέματος αυτού, να διεξαχθεί παράλληλα με τη μελέτη του έργου του αρχιτέκτονα Δημήτρη Πικιώνη. Ο ίδιος, έδρασε σε μια εποχή όπου η παράδοση της αρχιτεκτονικής και οι σύγχρονες «μοντέρνες» θεωρίες και ουτοπικές τάσεις, αλληλοεπιδρούν τόσο που συχνά τα όρια μεταξύ τους διαλύονται. Ο ίδιος ο αρχιτέκτονας διαμορφώνει έργο με σαφείς αναφορές στο παρελθόν το οποίο παράλληλα περιέχει ουτοπικές συνιστώσες, διαδικασία που αυτομάτως το καθιστά «ουσιαστικό» και πάντα επίκαιρο. Πυρήνας της μελέτης πρόκειται να αποτελέσει συγκεκριμένα, το έργο του σχεδιασμού του οικισμού της Αιξωνής και της συνολικής διαδικασίας γύρω από το όραμα αυτό που αφορούσε την έκδοση του ομώνυμου περιοδικού από τον αρχιτέκτονα και πλήθος άλλων επιφανών προσώπων των γραμμάτων και των τεχνών της εποχής.

Στόχος της εργασίας: αποτελεί ύστερα από αυτή τη διαδικασία, η διεξαγωγή συμπερασμάτων γύρω από τα στοιχεία και τις σκέψεις που θα πρέπει να διαμορφώνουν τη σύγχρονη αρχιτεκτονική διαδικασία και το χαρακτήρα του αρχιτέκτονα, ώστε η αρχιτεκτονική να συμβάλει με κάποιο τρόπο στη δημιουργία ευτυχισμένων ανθρώπων και κοινωνιών.

Μεθοδολογία: Η έρευνα αφορά:

- τη μελέτη παρόμοιων ως προς τη στοχοθεσία και το λόγο δημιουργίας τους, με την Αιξωνή, κοινοτήτων που εμφανίζονται στην Ευρώπη και περιοχές της Μεσογείου, κάποιες δεκαετίες πριν από αυτή.
- τη μελέτη [α] της εποχής στην οποία διαμορφώθηκαν ο αρχιτέκτονας και οι συντελεστές του έργου και [β] της εποχής στην οποία δημιουργείται το έργο.
- Τη μελέτη του περιοδικού «Αιξωνή» και των σχεδίων, κύρια τεκμήρια του όλου οράματος.

Λέξεις Κλειδιά: Δημήτρης Πικιώνης, παράδοση, ουτοπία, Αιξωνή, Μεσοπόλεμος, Μοντέρνο, «επιστροφή στις ρίζες», εθνογραφία, «οικουμενικότητα»

abstract

The subject of the present work is the relation of the interaction of tradition, that is, the things that are delivered from the past and preserved in the present and the utopian element that is inherent in every evolutionary process towards the discovery of the future in the theory and process of architecture. Man is converted with both one side of the dipole and with the other, since he is at the same time, a carrier of memory and imagination, to finally create an authentic and timeless work.

The investigation of this issue is chosen to be carried out in parallel with the study of the work of the architect Dimitris Pikionis. He himself acted at a time when the tradition of architecture and contemporary "modern" theories and utopian tendencies interact so much that the boundaries between them are often blurred. The architect himself creates a project with clear references to the past which at the same time contains utopian components, a process that automatically makes it "substantial" and always up to date. The core of the study will be specifically the work of designing the settlement of Aixoni and the overall process around this vision that concerned the publication of the magazine of the same name by the architect and many other prominent figures of letters and arts of the time.

Εισαγωγή:

«Μόνο το σωστό είναι αγήραστο, γιατί κρύβει μέσα του το περασμένο και το μέλλον».

Δημήτρης Πικιώνης, Η λαϊκή μας τέχνη και εμείς, Φιλική Εταιρεία, 1925.

«Αν θες το γνήσιο θα πας εκεί όπου το νάμα της παράδοσης ρέει αμόλυντο. [...] Από δω μπορεί το πνεύμα σου ν' αναχθεί στις πανάρχαιες πηγές της και συνάμα να οραματισθεί το μέλλον».

Δημήτρης Πικιώνης, Ιστορικές και Ζωντανές Μορφές, Αιξωνή, 1950.

Ουτοπία και παράδοση, έννοιες συμπληρωματικές.

Ο D. Libeskind¹ γράφει: «Η αρχιτεκτονική θα πρέπει να ενσαρκώνει το αόρατο, τις ελπίδες και τα όνειρα σε κάτι στο οποίο κατοικούμε, πεθαίνουμε και θυμόμαστε» και άμεσα, με το πρώτο σκέλος της ρήσης του, κάνει τον αναγνώστη να αντιληφθεί πως μεταξύ άλλων, στόχος της αρχιτεκτονικής είναι η επίτευξη της ευτυχίας και η διαμόρφωση ενός χώρου ζωής που θα συμβάλει στην προσωπική ανάπτυξη του ενοίκου του, στην εξέλιξη και την πρόοδό του. Εάν λοιπόν η αισιοδοξία στην αρχιτεκτονική σκέψη είναι ο στόχος, τότε η πορεία προς την επίτευξη της, ξεκινά όταν «διασταυρώνονται οι αρχιτεκτονικές πραγματείες και οι λογοτεχνικές ουτοπίες: όπου μεμονωμένες προτάσεις των αρχών της αρχιτεκτονικής ικανοποιούν μεμονωμένες προτάσεις των αρχών των 'σωστών' κοινωνιών»².

Η ουτοπία είναι ο τόπος εκείνος που δεν υπάρχει αλλά ως όραμα φέρει πάνω του κάθε ελπίδα για μια αισιόδοξη αντιμετώπιση του αύριο. Δίνει χώρο ανάπτυξης της κάθε φαντασίωσης και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για υλοποίηση αυτού του ονείρου. Οι ουτοπίες της αρχιτεκτονικής προτείνουν μια ευτυχία κοινωνικής δικαιοσύνης, με έκφραση συχνά δυναμική, που πάντα περιέχει ταξινόμηση και τακτοποίηση ή απομάκρυνση ακόμη και απομόνωση από τον κόσμο, για χάρη αυτού του «άλλου» κόσμου³ Ιστορικά, από τα μέσα του 16ου αιώνα, ο Thomas More⁴ χρησιμοποιεί τον όρο ουτοπία με τον οποίο στο ομότιτλο βιβλίο του, ο Άγγλος Ουμανιστής και φιλόσοφος περιγράφει έναν ιδανικό τόπο και τρόπο πολιτικής συμβίωσης, ένα απομονωμένο νησί με τέλειο κοινωνικό, πολιτικό και νομικό

---

¹ Daniel Libeskind, *The Space of Encounter*, London: Thames and Hudson, 2001, p. 21.

² Nathaniel Coleman, *Utopias and Architecture*, Abingdon: Routledge, 2005, p. 5.

³ Στη ρίζα κάθε προόδου που πέτυχε ο άνθρωπος στον κόσμο τούτο βρίσκεται η αιώνια δυσαρέσκεια του με ότι έχει, η άρνηση του να δεχτεί την κάθε φορά δοσμένη πραγματικότητα σαν οριστική, η ακόρεστη επιθυμία για κάτι καλύτερο, έστω και αν αυτό μοιάζει συχνά απροσπέλαστο. Σάββας Κονταράτος, *Ουτοπία και Πολεοδομία*, 2 τόμοι, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2014.

⁴ Tomas More, *Utopia*, 1516.

σύστημα. Βέβαια από την αρχαιότητα οι Έλληνες φιλόσοφοι, όπως ο Πλάτωνας στο έργο του πολιτεία, και ποιητές, όπως ο Αριστοφάνης, στο έργο του Όρνιθες, πραγματεύονται ανάλογα θέματα, τόπων που δεν υπάρχουν και δίνουν χώρο στην ανάπτυξη θετικών προοπτικών δημιουργίας σωστών κοινωνιών⁵.

Εκκινώντας, επομένως, από τις παραπάνω θέσεις και συγχρόνως λαμβάνοντας υπ' όψη την περιεργή φύση του ανθρώπου, που διαρκώς αναζητεί το 'ιδανικό' στο 'καινούργιο' προς αντιμετώπισης μιας πραγματικότητας που πια δεν τον καλύπτει καθώς ωθείται από τις διαφορετικές επιθυμίες του που αλλάζουν σύμφωνα με τις εξελίξεις των εποχών και την απορρίπτει, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως το ερώτημα του τι είναι αυτό που διαμορφώνει την αρχιτεκτονική και το τοπίο της πόλης σχετίζεται με την μεσσιανική εκδοχή του αρχιτέκτονα δημιουργού. Είναι όμως η πρόοδος παράγωγο της εφαρμογής ενός απόλυτου ουτοπικού οράματος και παράλληλα της «κατεδάφισης» μιας προηγούμενης πραγματικότητας που έχει παραδοθεί από το παρελθόν;

Το δεύτερο σκέλος της ρήσης του Libeskind κάνει λόγο για τη θύμηση και άρα τη μνήμη που ενέχει την έννοια του παρελθόντος που επιζεί και αυτού που μεταφέρεται και παραδίδεται.

Ο Karl Popper⁶, αντιτίθεται κατά του ουτοπικού πνεύματος γράφει χαρακτηριστικά: «Στην επιστήμη θέλουμε να σημειώσουμε πρόοδο και αυτό σημαίνει ότι οφείλουμε να σταθούμε στους ώμους των προκατόχων μας. Πρέπει να συνεχίσουμε μια ορισμένη παράδοση». Και αυτό ισχύει εφόσον δεν θα μπορούσε να υπάρχει πρόοδος με άρνηση του ήδη κατεκτημένου, γιατί έτσι κάθε φορά θα επιστρέφαμε στην αρχή χωρίς καμία εξέλιξη στο έργο μας. Ακόμη ο ίδιος τάσσεται υπέρ του διδακτικού χαρακτήρα που κατέχει η παράδοση στην κοινωνία και την παρομοιάζει με την αξία του μύθου που λειτουργούσε σε παλαιότερες εποχές κριτικά, που δίδασκε και προλάμβανε καταστάσεις. Έτσι και η παράδοση παρέχει τα εργαλεία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων όμοιων με αυτά του χθες στο σήμερα.

Από την άλλη φέρνοντας στο νου τον άγγελο της ιστορίας του P. Klee και το δοκίμιο πάνω σε αυτόν τον πίνακα του Walter Benjamin, και τη διαδικασία της συνεχόμενης συσσώρευσης εξέλιξης⁷ θραυσματικών παρελθοντικών στοιχείων ύστερα από τη θύελλα της, η παράδοση

---

⁵ Πάνω σε αυτή τη γραμματεία των κλασικών χρόνων, βασίστηκε μια σειρά αξιολογών αναγεννησιακών έργων παρεμφερή της Ουτοπίας του Μορ την ίδια περίπου εποχή με πιο σημαντικά την Πολιτεία του Ήλιου (1623) του Τομμάζο Καμπανέλα, τη Νέα Ατλαντίδα (1627) του Φρανσις Μπέικον. Μεταγενέστεροι συγγραφείς στα έργα των οποίων επανεμφανίζεται το θέμα της ιδανικής πολιτείας όπου η ισονομία, η δικαιοσύνη και η ελευθερία κυριαρχούν, όπως το Ταξίδι στην Ικαρία (1840) του Ετιέν Καμπέ και το Νέα από το Πουθενά (1890) του Ουίλλιαμ Μόρρις. Αικατερίνη Γκόλια *The Holy Lands, χαρτογραφώντας το αρχιτέλαγος των Ουτοπιών*, 2018, ερευνητική εργασία.

⁶ Karl Popper (1902-1994) ήταν φιλόσοφος, θεωρητικός της επιστημονικής μεθόδου, που πιστεύει πως δεν υφίσταται διακριτά αντικειμενική αλήθεια. Υποστηρικτής της Οϊγίζουσας ιστορίας (αναφορά στο παρελθόν), Κριτικός της ουτοπίας. Colin Rowe, F. Koetter, *Collage City*, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ: The MIT Press, 1978.

⁷ «Υπάρχει ένας πίνακας του Klee με το όνομα Angelus Novus. Απεικονίζει έναν άγγελο που μοιάζει να θέλει ν' απομακρυνθεί από το σημείο όπου στέκεται ακίνητος. Τα μάτια του είναι διάπλατα ανοιχτά, το στόμα του επίσης, και οι φτερούγες του απλωμένες. Αυτήν τη μορφή θα πρέπει αναγκαστικά να έχει ο άγγελος της ιστορίας. Το πρόσωπό του είναι στραμμένο προς το παρελθόν. Εκεί όπου εμείς βλέπουμε μια αλυσίδα γεγονότων, αυτός βλέπει μία και μοναδική καταστροφή, που συσσωρεύει αδιάκοπα ερείπια επί ερειπίων ρίχνοντάς τα στα πόδια του. Θα ήθελε να παραμείνει για λίγο, να ξυπνήσει τους νεκρούς και να συγκεντρώσει τους ηττημένους. Αλλά μια θύελλα φυσάει από τον παράδεισο και πιάνεται στα φτερά του, τόσο δυνατή που ο άγγελος δεν μπορεί πια να τα κλείσει. Η θύελλα αυτή τον ωθεί αδιάκοπα προς το μέλλον στο οποίο στρέφει την πλάτη του, ενώ ο σωρός από

φαίνεται πως κρύβει μέσα της την ιδέα της προόδου που υπάρχει στην ουτοπική σκέψη. Εάν κάτι τέτοιο δε συνέβαινε, δεν πρόκειται να υπήρχε πολιτισμός που θα παραδίδονταν στις επόμενες γενεές αλλά μια άγονη επανάληψη της ίδιας κατάστασης.

Ο C. L. Strauss⁸, ιστορικός ανθρωπολόγος και διανοητής του 20ου αιώνα βρίσκει ιδανική την ισορροπία ανάμεσα στα πράγματα. Το πνεύμα σύμφωνα με τον ίδιο ανακαλύπτει σχέσεις μεταξύ εικόνων και η εξέλιξή του, βασίζεται στη συσσώρευση αυτών. Αυτή είναι η σχέση που αναπτύσσει ο άνθρωπος με το περιβάλλον του. Ο ίδιος είναι μια «μηχανή»⁹ που λαμβάνει στοιχεία από αυτό, τα συνθέτει με την προσωπική του οπτική πάνω στα πράγματα και τη φαντασίωσή του για την εξέλιξή τους και τελικά διοχετεύει το συμπέρασμα αυτής της διαδικασίας πάλι πίσω σε αυτό εμπλουτίζοντας το υπόβαθρο.

Σε ολόκληρο το βιβλίο «Collage City», των C. Rowe και F. Kotter, εμφανίζεται διάχυτο το πνεύμα της κριτικής της απολυτότητας ενός κάθε φορά ουτοπικού προγράμματος για την επίτευξη της ιδανικής-τέλειας κοινωνίας των ευτυχισμένων ανθρώπων. Συγκεκριμένα στο πέμπτο κεφάλαιο, μετά από ενδελεχή παρατήρηση και έρευνα πάνω στις περασμένες ουτοπίες και τις προσπάθειες εφαρμογών τους σε συγκεκριμένους τόπους και ως λύσεις σε ορισμένα προβλήματα, τίθεται προς μελέτη η διπολική σχέση ουτοπίας και παράδοσης. Παρουσιάζοντας τόσο τα θετικά όσο και τα αρνητικά στοιχεία που εμφανίζει η εφαρμογή της μιας ή της άλλης πλευράς, προκύπτει το συμπέρασμα πως εξορισμού μια τέτοια πράξη θα ήταν εντελώς άκυρη. Και αυτό για το λόγο του ότι η μια άκρη του δίπολου ενυπάρχει στην άλλη ως πτυχή του χαρακτήρα της και της είναι δύσκολο να ευοδώσει χωρίς τη συμβολή αυτής. Η ουτοπία, από τη μία πλευρά αποπνέει αισθήσεις οικουμενικότητας, καταγράφει μεγαλειώδη οικουμενική απήχηση και προβάλλει τις υπέρτατες έννοιες του καλού έναντι του κακού, της δικαιοσύνης και της ισότητας αλλά το ολοκληρωτικά-τέλειο πρότυπο που προβάλλει δεν αφήνει περιθώρια εξέλιξης, ενέχει τη μονομέρεια και δημιουργεί κλειστές κοινωνίες. Ακόμη, η αποστέρηση του παρελθόντος και η προσπέραση των ανακαλύψεων του, θα έφερνε πάντοτε τον εκάστοτε ερευνητή-δημιουργό στην θέση προσδιορισμού της αρχή χωρίς να μπορεί να επιτύχει την εξέλιξη. Από την άλλη πλευρά, η παράδοση παρέχει πραγματικά, ένα ευρύ φάσμα γνώσης κατεκτημένης σε παλαιότερες εποχές και τις παραδίδει στις γενιές που τις διαδέχονται, όμως χωρίς το όνειρο για το μέλλον, το δυναμισμό στο πνεύμα και τη δημιουργική φαντασία που πολλές φορές απαιτεί την απομάκρυνσή στοιχείων απαρχαιωμένων που δεν μπορούν να επιβιώσουν, το αύριο δεν πρόκειται να ανακαλυφθεί ποτέ.

Θέμα επομένως της εργασίας είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων για τη σύγχρονη αρχιτεκτονική σκέψη μέσα από την παρατήρηση της σύνδεσης του «ουτοπικού», με την έννοια του πρωτοποριακού στοιχείου, που είναι ξένο ως προς ένα συγκεκριμένο τόπο και καινούργιο, με το «παραδοσιακό», εκείνο δηλαδή το στοιχείο που δημιουργήθηκε από το σύνολο επιστρώσεων της ιστορίας και των πολιτισμών που έδρασαν σε ένα συγκεκριμένο τόπο, που είναι γνώριμο και παλιό. Οι δύο αυτοί πόλοι συνδέονται με έναν τρόπο που ο ένας φαίνεται πως ενυπάρχει ως συστατικό στοιχείο στον άλλον και αλληλοσυμπληρώνονται. Τα όρια είναι θολά αλλά αυτό λίγο ενδιαφέρει καθώς γίνεται αντιληπτό πως ζητούμενο εδώ,

---

τα ερείπια φθάνει μπροστά του ως τον ουρανό. Η θύελλα είναι ό, τι εμείς αποκαλούμε πρόοδο». Walter Benjamin, *Θέσεις για τη φιλοσοφία της ιστορίας*, 1940

⁸ Colin Rowe, F. Koetter, *Collage City*. Μασαχουσέτη, ΗΠΑ: The MIT Press, 1978.

μέσα από αυτή τη σύνδεση, είναι η διαχρονικότητα που επιτυγχάνεται με την αυθεντικότητα, την αναζήτηση δηλαδή της ουσίας στο δημιούργημα.

Η μελέτη αυτή γίνεται στο πρόσωπο και το έργο του Δημήτρη Πικιώνη, αρχιτέκτονα με πίστη στις αξίες του παρελθόντος που φαίνεται πως τις παρατηρεί με τρόπο μάλλον πρωτοποριακό για την εποχή του ώστε να δημιουργήσει αρχιτεκτονική «ουσιαστική».

Ο Κώστας Τσιαμπάος, στο έργο του «Κατασκευές της Όρασης, από τη θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», γράφει «Για τον Πικιώνη το βλέμμα μπορεί να 'διαπερνάει' την ορατή μορφή και να διεισδύει σε ένα 'κρυμμένο' νόημα. Το διεισδυτικό μάτι κατέχει την ικανότητα της ενόρασης. Ενόραση, η οποία μπορεί να οδηγήσει στη βαθύτερη ουσία των πραγμάτων φανερώνοντας αυτό που εκ πρώτης όψεως δεν φαίνεται»¹⁰.

Την ουσία αυτή, ο Πικιώνης αναγνωρίζει και αναζητεί στη φύση και την παράδοση. «[...] η Αρχή που η Φύση θέλει να μας διδάξει: Πως τίποτα δεν υπάρχει μόνο του αλλά τα πάντα είναι μέρος μιας καθολικής Αρμονίας. Όλα διαπερνούν το ένα το άλλο και πάσχουν και μεταβάλλονται το ένα από τ' άλλο. Και δεν μπορείς να συλλάβεις το ένα πάρα μέσον των άλλων»¹¹. Στη «Συναισθηματική Τοπογραφία», ο Πικιώνης αναφέρεται στην κοινή αρχή που διαπερνά τα πάντα μέσα στον κόσμο και καθορίζει τη μορφή τους. Για τον ίδιο η αρχιτεκτονική δεν έρχεται ως συμπλήρωμα αλλά είναι ένα με τη φύση όταν υπακούει «στους νόμους της καθαρής γεωμετρίας στους οποίους υπακούει κάθε τι μέσα σε αυτή»¹². Τότε η αρχιτεκτονική αποκτά εντελέχεια, γίνεται σκοπός και όχι μέσον, εκφράζεται ως συνέχεια της φύσης. Αυτή τη σύνθεση αρχιτεκτονικής και φύσης ο Πικιώνης την αναγνωρίζει στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική ανεξαρτήτως τόπου και εποχής. Κατά αυτόν τον τρόπο, εισάγεται η οικουμενικότητα στο έργο του χωρίς να είναι μονομερής και εξισωτική για κάθε τόπο αλλά πολύπλευρη και σύνθετη, φέροντας τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά καθενός από αυτούς.

Αυτή τη διαφορετική έκφραση ουτοπικής στάσης «αντιλαμβάνεται σε ορισμένα στοιχεία της αρχιτεκτονικής ποιητικής του Πικιώνη, ο αρχιτέκτονας και μαθητής του Δημήτρης Φατούρος. Συγκεκριμένα ο ίδιος γράφει: «Ο παιδικός κήπος της Φιλοθέης, η συναίρεση του ιστορικού με το παρόν από διαφορετικούς πολιτισμούς, του ελληνικού και της άπω ανατολής, είναι μια περίπτωση με ουτοπικά στοιχεία. Μια επιθυμία 'επιστροφής' σε πρωταρχικές διαπολιτισμικές συνθήκες, σε κοινές ανθρώπινες ρίζες, που συχνά αναζητεί και την 'καθαρότητα' της βουκολικής φύσης».

Εμπνεόταν όπως γράφει ο Ζ. Κοτιώνης, από έναν «ρομαντικό νεοπλατωνισμό κατά τον οποίο το ιδανικό και το αληθές έχουν εκπληρωθεί μέσα στην τέχνη και τη σοφία των αρχαίων πολιτισμών και στη φυσική συγγενείά τους, στον λαϊκό πολιτισμό που ο ίδιος ονόμασε 'οικουμενική αρχιτεκτονική'»¹³.

¹⁰ Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 18.

¹¹ Δημήτρης Πικιώνης, «Συναισθηματική Τοπογραφία, 1935», Δ.Πικιώνη: Κείμενα, επιμέλεια: Αγνή Πικιώνη, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2010, σελ.81.

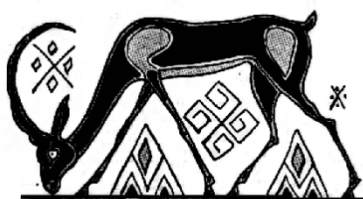
¹²Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 128.

¹³ «Πίστευε ότι στην παρούσα κατάσταση, ο δυτικός πολιτισμός είναι αποξενωμένος από την αιώνια αλήθεια της παράδοσης και επομένως ο ρόλος του δημιουργού είναι να σκύψει και να μαζέψει τα τελευταία ψιχουλάκια που απέμειναν από έναν ιδανικό εν απωλεία κόσμο» Ζ. Κοτιώνης, *Η τρέλα του τόπου, αρχιτεκτονική στο ελληνικό τοπίο*, Αθήνα: Εκκρεμές, 2004, σελ. 64.

Ο Πικιώνης μέλος μιας γενιάς γαλουχημένης στις πατροπαράδοτες αξίες αλλά ταυτόχρονα μυημένης στη δυτική κουλτούρα, προσπάθησε να απαντήσει στο ερώτημα της ελληνικότητας που τέθηκε μεσοπολεμικά και συνέχισε να απασχολεί μεταπολεμικά. Διαμορφώνει την τέχνη σε «μια παράδοση συνύπαρξη»¹⁴ του ουσιώδες πολύμορφου παρελθόντος με την ποιητική γλώσσα της σύγχρονης πρωτοπορίας του Μοντέρνου. Ο ίδιος διαβάζει της «πλατωνικές» ιδανικές μορφές του μυθικού παρελθόντος μέσα από τα θραύσματα που έχουν διασωθεί και τα συνθέτει στο σήμερα με σχήματα σύγχρονα, λιτά και αρμονικά, αποδεσμευμένα από την επιτηδευμένη και άκριτη μίμηση της παράδοσης.

Ο Δημήτρης Φιλιππίδης γράφει: «Η Αιξωνή [...] είναι η πιο άμεση έκφραση του ουτοπικού οραματισμού του Πικιώνη»¹⁵. Το έργο αυτό, πρόκειται να μελετηθεί στην παρούσα εργασία ως πεδίο διερεύνησης της παραπάνω θεώρησης, της σύνδεσης δηλαδή της θεωρίας του Δημήτρη Πικιώνη με τη ζεύξη παράδοσης και ουτοπισμού.

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη αυτή του οράματος του οικισμού της Αιξωνής να ερμηνεύσει πως η σκέψη του δημιουργού του και των στοιχείων που διαμόρφωσαν το έργο του σήμερα μπορεί να ωφελήσει τη σύγχρονη αρχιτεκτονική σκέψη και διαδικασία σχεδιασμού καθώς και να εμπνεύσει το χαρακτήρα του σύγχρονου αρχιτέκτονα.

¹⁴ «Στο κέντρο του ιδιωτισμού του πικιωνικού έργου βρίσκεται μια παράδοση συνύπαρξη. Ως μοντέρνος επιχειρούσε μέσω της μοντέρνας αισθητικής να βρει έναν ζωτικό δεσμό με τον αυθεντικό κόσμο της οικουμενικής παράδοσης ως εναρκτήριας αλήθειας. Ταυτόχρονα πίστευε όμως ότι δεν μπορεί να αποκατασταθεί αυτός ο δεσμός λόγω του κυρίαρχου εξ ορθολογισμού της δυτικής κοινωνίας. Έτσι θα δείξουμε πως ο Πικιώνης μοιραία οδήγησε το έργο του στη ζωτική αποκατάσταση της παρουσίας του εν απωλεία κόσμου μέσα στη θραυστικότητα του». Ibid., σελ. 66.

¹⁵ Ο Δημήτρης Φιλιππίδης γράφει στην παραπομπή που δίνει για τη φράση του αυτή: «Με έναν τέτοιο χαρακτηρισμό θα θέλαμε να εντάξουμε την Αιξωνή στις γνωστες μεγάλης κλίμακας συλλήψεις για την ιδανική πόλη, φαινόμενο που διατρέχει την ιστορία από τον Πλάτωνα ως τους επαναστάτες αρχιτέκτονες του 20^{ου} αιώνα». Δημήτρης Φιλιππίδης, *Νεοελληνική Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: Μέλισσα, 1984, σελ. 300.

[Κεφάλαιο 1^ο]

- Κι ο άντρας σου ξέρει, λοιπόν, πως υπάρχουν εδώ θεοί;
- Ω, όλος ο κόσμος το λέει! Στον πάτο της θάλασσας και κάτω από τη γη είναι, λέει, θαμμένοι οι παλιοί θεοί του τόπου.

Ηλίας Βενέζης, Γαλήνη, 1937.

Εικόνα 1: Το επί του βράχου σωζόμενο ανάγλυφο, το εικονίζουν τον Αρχέδαμον

Αιξωνή, η αρχή του οράματος.

17

Αιξωνή. Προέρχεται από τις αρχαίες ελληνικές λέξεις «αιξ-» (αγριοκάτσικο) και «-ωνή» (εδαφικά όρια) και σημαίνει «τόπος κατσικιών». Πρόκειται για αρχαίο δήμο της Αττικής που βρισκόταν στα νοτιοανατολικά της κύριας πόλης της αρχαίας Αθήνας, μεταξύ των δήμων Αλιμούντος και Αλών Αιξωνιδών, πιθανότατα κοντά στο ακρωτήριο Κωλιάς. Πιο ειδικά, ο δήμος περιλάμβανε το Πρασονήσι, βορειοανατολικά συνόρευε με τον δήμο Αλών Αιξωνιδών, ενώ στα βορειοδυτικά του είχε ως όρια τους πρόποδες του Υμηττού.¹⁶ Η Αιξωνή κατοικείται από την πρώιμη γεωμετρική εποχή, πριν ακόμη την αρχαϊκή εποχή, όπως μαρτυρούν οι μυκηναϊκοί τάφοι και τα κτερίσματα αυτών που ανάσκαψε εκεί την δεκαετία του 1950 ο αρχαιολόγος Ιωάννης Παπαδημητρίου. Αρκετοί από τους κατοίκους του δήμου¹⁷ ασχολούνταν με την γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία¹⁸.

Στο άρθρο του Ανδρέα Παπαγιαννόπουλου - Παλαιού, «*Το παρά την Αιξωνή άντρο των Νυμφών*», η Αιξωνή περιγράφεται ως τόπος πολλών και σημαντικών αρχαιολογικών

---

¹⁶ Με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα στην περιοχή της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου και σύμφωνα με τον John S. Traill η κύρια θέση του δήμου είναι στην περιοχή της Γλυφάδας αλλά και σε κάποια τμήματα της Άνω Βούλας. John S. Traill: *Demos and trittys. Epigraphical and topographical studies in the organization of Attica*. Athenians Victoria College, Toronto 1986, p. 136.

¹⁷ ο κάτοικος < Αιξονεύς, όπως αναφέρει ο Αρποκρατίων στον έργο του Λεξικό των δέκα ρητόρων. Βαλέριος Αρποκρατίων, *Αρποκρατίων: Λέξεις των δεκα ρητόρων*, επιμέλεια: Φιλολογική ομάδα Κάκτου, Αθήνα: Κάκτος, 2004.

¹⁸ ο δήμος ήταν γνωστός για την περίφημη «αιξονική τρίγλη» είδος μπαρμπουνιού που αλιεύονταν εκεί. Βερνουδάκης Φρ., «Τρίγλη Αιξωνική», *Αιξωνή*, τόμος Β, Αθήνα: Τύποις Ευθ. Χριστοδουλου, 1951-2, σελ. 71-74

ευρημάτων¹⁹ με ειδική αναφορά σε ερείπια ιερών και του σπηλαίου επί του όρους Υμηττού γνωστό με την ονομασία «σπήλαιο Νυμφολήπτου» ή σπηλιά της Βάρης.²⁰ Τονίζεται ιδιαίτερα πως, από την ανασκαφή του 1902 από την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών Αθηνών, ανευρέθησαν λαξευμένα ανάγλυφα και επιγραφές στο βράχο της Σπηλιάς αφιερωμένα στον ποιμενικό θεό Πάνα και σε άλλες θεότητες των δασών. Το γεγονός αυτό ταυτίζει το σπήλαιο με εκείνο που αναφέρεται στο βιβλίο «εν βίω Πλάτωνος», που κατά την περιγραφή βρίσκεται στον Υμηττό και που ομοίως εκεί αναφέρεται η λατρεία του Πανός, των Νυμφών και του Απόλλωνα.²¹

Άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός πως στον δήμο Αιξωνέων υπήρχε κατά την κλασική περίοδο θέατρο όπου λάμβαναν χώρα συνεδριάσεις των δημοτών αλλά και θεατρικοί αγώνες.

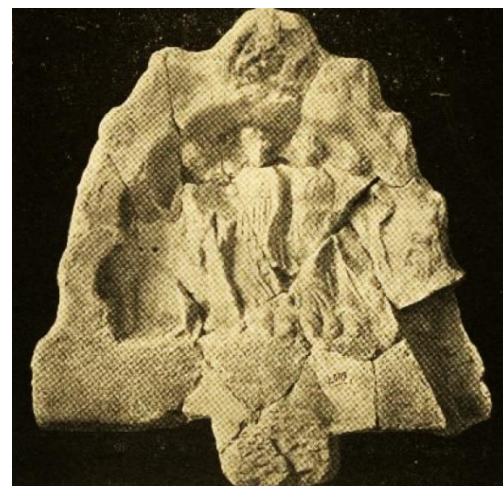
Η ασχολία με τη γη και η γενικότερη εναρμόνιση της ζωής με τη φύση, η θεοποίηση και η γενικευμένη λατρεία της στην περιοχή, γίνεται αντιληπτή από τις πηγές και τα ευρήματα εκεί, όπως αναφέρεται παραπάνω. Αυτή την επαφή με το στοιχείο της φύσης, όπως στην αρχαιότητα σε ανάταση του πνεύματος και καλλιέργεια της ψυχής, αναζήτησαν κατά τη δεκαετία του 1950 άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών της εποχής εκείνης, στην περιοχή όπου άλλοτε βρισκόταν η αρχαία Αιξωνή. Οι ίδιοι, «εμπνεόμενοι από το θείο τοπίο της σύγχρονης Γλυφάδας και την ιστορία του τόπου κατά την αρχαιότητα, προχώρησαν στην ίδρυση συλλόγου με το όνομα του αρχαίου οικισμού και την έκδοση του επίσης ομώνυμου περιοδικού «Αιξωνή». Στο πλαίσιο εφαρμογής των ζητημάτων μετά οποία ασχολήθηκαν σύλλογος και περιοδικό, εμφανίζεται η ιδέα δημιουργίας ενός οικισμού που θα τοποθετούνταν στον ειδυλλιακό τόπο της Γλυφάδας του παρελθόντος και θα ενσάρκωνε τις ιδέες με τις οποίες καταπιάστηκαν οι εμπνευστές του εγχειρήματος. Κύριος οραματιστής του οικισμού ήταν ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης.²²

εικόνα: 2 Λατρευτικόν άγαλμα λαξευμένον επί του βράχου.

εικόνα: 3"Αναθηματικό ανάγλυφο εκ του παρά την Αιξωνήν άντρον των Νυμφών"

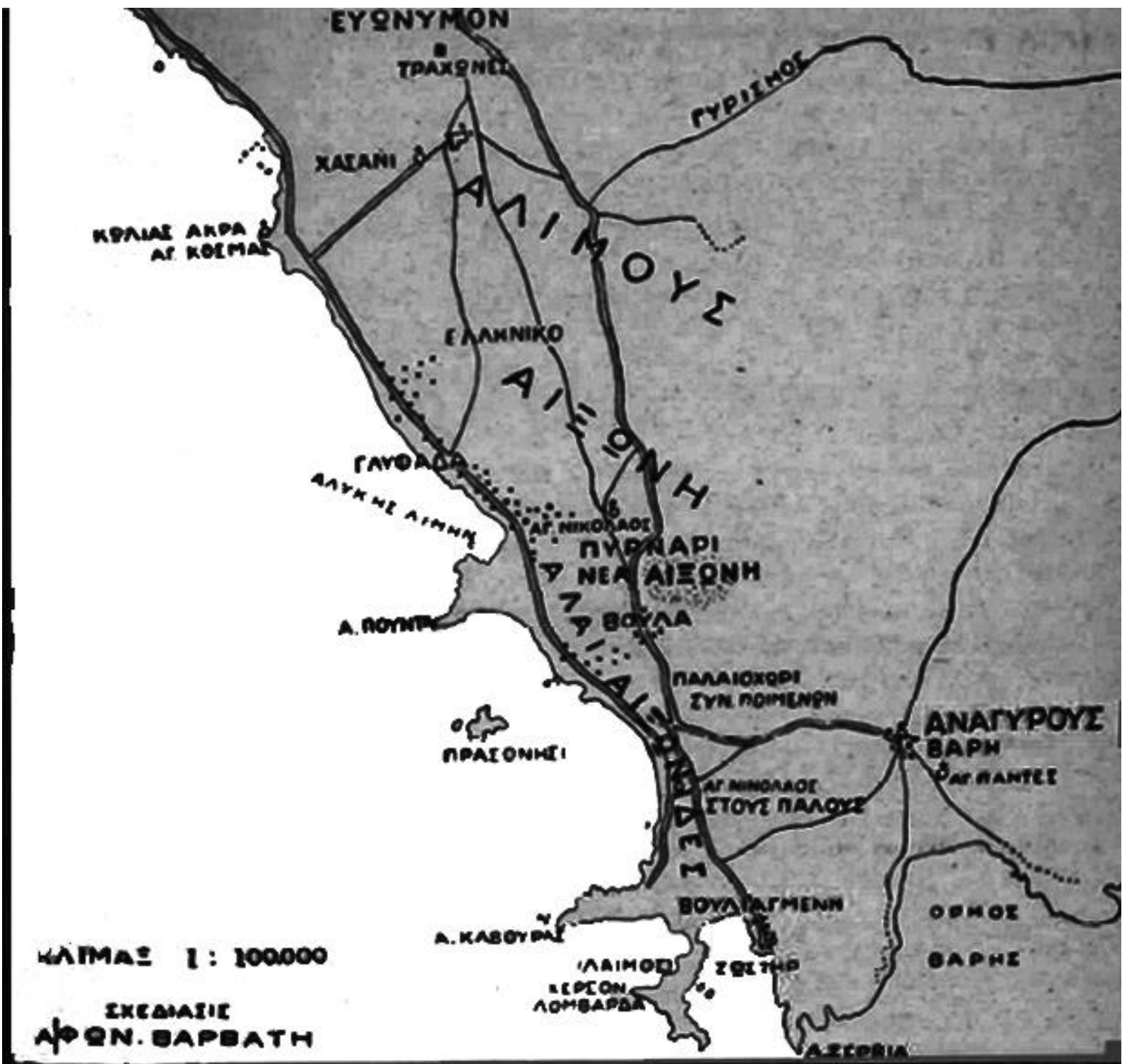
εικόνα: 4"Αναθηματικό ανάγλυφο εκ του παρά την Αιξωνήν άντρον των Νυμφών"

¹⁹ ταφικά μνημεία, δημόσια κτίρια Α. Παπαγιαννόπουλος- Παλαιός, «Το παρά την Αιξωνήν άντρο των Νυμφών», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 77-82

²⁰ Το σπήλαιο είναι γνωστό ήδη από το 1765 όταν περιγράφηκε πρώτα από τον R. Chandler και ύστερα από τους E. Dodwel Simone Pomardi, M. Leake, L. Ross, Curtius και Kaupert και πολλών άλλων στη συνέχεια. Ibid., σελ. 77-82.

²¹ Ibid., σελ. 80.

²² Θ. Δρικός, «Γλυφάδα», στην ιστοσελίδα: www.glyfada.gr του Δήμου Γλυφάδας.

εικόνα: 3 Χάρτης Περιοχής της Αρχαίας Αιζωνής

Τα σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα και η στάση του συλλόγου «Αιξωνής» απέναντι στα γεγονότα.

Ο Εμφύλιος (1946 - 49) που ακολούθησε το τέλος του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου στην Ελλάδα, πέρα από τις υλικές καταστροφές στην ύπαιθρο, τις ανθρώπινες απώλειες και τις βίαιες μετακινήσεις του πληθυσμού προς τις πόλεις ή έξω από τα σύνορα της, έκανε τη χώρα, για ακόμη μια φορά να έρθει αντιμέτωπη με πολιτικό, ιδεολογικό και πολιτισμικό διχασμό.

Από τη μία πλευρά η κυρίαρχη τάξη αναζητεί τη σταθερότητα στις αξίες του παρελθόντος αποκλείοντας όμως κάθε δυνατότητα για ανανέωση – χαρακτηριστικό της αντίθετης παράταξης – με αποτέλεσμα όμως την ατελέσφορη στασιμότητα σε όλους τους τομείς και στην αρχιτεκτονική ειδικότερα «μια ελληνικότητα ανενδοίαστη».²³ Από τη στιγμή όμως που και η άλλη πλευρά στρέφεται αυτή τη στιγμή προς τον αγροτικό πληθυσμό και όχι μόνο προς τις λαϊκές τάξεις των αστικών κέντρων και άρα προς τον «παραδοσιακό πολιτισμό» του οποίου αποκλειστικός φορέας είναι ο πληθυσμός της υπαίθρου, οι δύο αντικρουόμενοι πόλοι, φαίνεται πως συμπληρωματικά συσπειρώνονται γύρω από το κοινό όραμα της αναζήτησης της ελληνικότητας, σε ένα μακρινό παρελθόν, όπου εμφανίζεται «ένας αβλαβής και εξιδανικευμένος πολιτισμός».²⁴

Με νέα ματιά λοιπόν προς το παρελθόν, μια επαναστατικότητα απέναντι στην καθιερωμένη νοοτροπία εμφανίζονται θέσεις όπως αυτή του Σεφέρη που κάνει λόγο για μια ελληνικότητα φτιαγμένη από «ταξίδια, γνωριμίες, ριζώματα και διαλόγους σε τόπους μακρινούς». Μια ανοιχτότητα στο νέο δίχως να ξεχνιέται το παλιό, δημιουργώντας μια νέα συνθήκη που έχει προτείνει ήδη η γενιά του 30.

Όπως και τότε έτσι και μεταπολεμικά, υιοθετείται μια νέα στάση απέναντι στο παρελθόν, που πλέον δεν αφορά μονάχα τη λόγια εκδοχή του αλλά και τη λαϊκή, ανατροφοδοτώντας το και δημιουργώντας στέρεες βάσεις για το μέλλον. Χαρακτηριστικό το απόσπασμα από την ομιλία του Μ. Χατζιδάκι για το Ρεμπέτικο τραγούδι το 1948²⁵. Θίγεται για πρώτη φορά το ζήτημα της αξίωσης της λαϊκής κουλτούρας και νοοτροπίας ως ισότιμο κομμάτι πολιτισμού. Καθ' όλη την πρώτη μεταπολεμική περίοδο, είναι φανερό η αλλαγή που αφορά τη δημογραφική σύνθεση της χώρας. Το φαινόμενο της αστικοποίησης παρατηρείται για πρώτη φορά κατά τη δεκαετία του 1950 ως αποτέλεσμα της εξουθένωσης της προηγούμενης

²³ Δ. Φιλιππίδης, «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική», Αθήνα: Μέλισσα, 1984, σελ. 253.

²⁴ Ibid., σελ. 253.

²⁵ «Όταν μετά τον πόλεμο ο Πικιώνης με τους μαθητές του τοποθετούσε με περίσσια προσοχή το ένα πετραδάκι πλάι στο άλλο, στου Λουμπαρδιάρη, ο Ελύτης είχε κιάλας ανακαλύψει με τη βοήθεια της Μαρίνας και της Ελένης του, το Αιγαίο, ο Εγγονόπουλος τα σπίτια των Ιωαννίνων κι ο Μόραλης με τον Νικολάου τις πόρτες και τα παραθύρια της Αίγινας και του Πόρου. Ο Σικελιανός έκανε παρέα με τον Σωτήρη τον Σπαθάρη στην Κηφισιά κι ο Καζαντζάκης έγραφε την Ασκητική του απομονωμένος στην Αίγινα. Τότε κι εγώ [...] πρωτοανεκάυπτα [...] τον Μάρκο, τον Τσιτσάνη και τον Δασκαλάκη» Ibid., σελ. 252.

πολεμικής περιόδου, που κινεί τον πληθυσμό της υπαίθρου προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, ιδιαίτερα της Αθήνας.

Ο καταναλωτισμός ως κοινωνικό χαρακτηριστικό εμφανίζεται επίσης την εποχή αυτή ως στάση ζωής και η άκρατη τάση για αποποίηση της αθλιότητας του ζοφερού πρόσφατου παρελθόντος οδηγεί σε ακραίες καταστάσεις «ξιπασιάς» και «επιδειξιμανίας» μιας νεόπλουτης κοινωνίας που οδηγεί σε κοινωνικό και πολιτισμικό χαμό.²⁶

Στις πόλεις συνωστίζονται άνθρωποι που αναζητούν εκεί τη «γη της επαγγελίας», μια τύχη καλύτερη από αυτή που προσφέρει το απομονωμένο μικρό χωριό, εργασία και ευκαιρίες, και ως εκ τούτου εμφανίζεται επιτακτική η ανάγκη για μαζική κατοίκηση στο δυνατό χαμηλό κόστος. Τα σύγχρονα δυτικά οράματα θεωρητικών των κοινωνικών και ανθρωπολογικών επιστημών, που κηρύττουν τη ρήξη με τις παραδοσιακές αξίες και νοοτροπίες ως αποτέλεσμα των ραγδαίων αλλαγών σε πολλαπλά επίπεδα και της γενικότερης τάσης για αποστροφή της ζοφερής πραγματικότητας, δημιουργούν νέα δεδομένα στον τρόπο που οι άνθρωποι κατοικούν τις πόλεις τους. Όλα αυτά είναι γνωστά ήδη από τις αρχές του αιώνα και ύστερα από τον όλεθρο ενός δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου, το Μοντέρνο Κίνημα που υποσχέθηκε φονξιοναλιστική οργάνωση του χώρου ήδη από το τέλος του πρώτου, με τις ριζοσπαστικές αρχές του για τη δημιουργία νέων μητροπόλεων που θα ήταν ικανές να αφομοιώσουν τον υπέρογκο αριθμό ατόμων που εισρέουν προς αυτές, εντατικοποιείται στην ελληνική μεταπολεμική σκέψη και πρακτική. «Η πολυκατοικία, μια ελληνική εκδοχή του κορμπυζιανού Dom-ino, χρησιμοποιεί στοιχειώδεις κατασκευαστικές αρχές που επιτρέπουν μέγιστη προγραμματική ευελιξία. Από τη δεκαετία του '50, αμέτρητες πανομοιότυπες πολυκατοικίες κατέκλυσαν τη χώρα επαναλαμβάνοντας το ίδιο κατασκευαστικό πρότυπο του σκελετού από οπλισμένο σκυρόδεμα με κλιμακοστάσιο»²⁷

Προς αντίσταση στα σημεία των καιρών, την απόλυτη ευθυγράμμιση δηλαδή της ελληνικής αρχιτεκτονικής με τα δυτικά ρεύματα²⁸ και εμπνεόμενοι από το παλιό όραμα της αναζήτησης της ταυτότητας στο παραδοσιακό απόθεμα του ελληνικού πολιτισμού, ο σύλλογος της «Αιξωνής», συγκεντρώνεται γύρω από την ανάδειξη ενός σύγχρονου από τη μια πλευρά τρόπου ζωής και κατοίκησης αλλά από την άλλη, θα είχε τις αναφορές σε αυτό το ιδανικό παρελθόν.

Συγκεκριμένα γράφει ο Κ. Μεραναίος στο άρθρο του «Αιξωνή: Πράξη και σύμβολο»²⁹ που εκδόθηκε στο πρώτο τεύχος του περιοδικού Αιξωνή το 1950:

«[...] Σε μια εποχή σαν τη δική μας, εποχή ισοπέδωσης και τυποποίησης των αξιών, εποχής που επίμονα επιδίωξε την εξαφάνιση των χαρακτηριστικών εκείνων γνωρισμάτων, που συνιστούν τη λαϊκή ψυχή και την ιστορία μιας χώρας, ένα κίνημα επιστροφής στις πηγές η καλύτερα μια προσπάθεια σύλληψης του εσώτερου ρυθμού, που καθοδηγεί την πορεία του πολιτισμού ενός τόπου είναι το μόνο δημιουργικό έργο». Αρκετοί είναι λοιπόν οι πνευματικοί άνθρωποι της εποχής αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα για αντίδραση στο γρήγορο, κενό και άκριτο νέο δυτικό και ξένο προς τις πατροπαράδοτες αξίες, τρόπο ζωής και έκφρασης και αναζήτηση της «αρχέγονης ουσίας» των πραγμάτων που εκφράζεται μέσα

²⁶ Ibid., σελ. 253.

²⁷ Γιάννης Αίσιωπος, Γιώργος Σημαιοφορίδης, «Πολυκατοικίες, δεκαετίες του '50 και του '60», Μετάπολις 2001, *Η σύγχρονη (ελληνική) πολυκατοικία*, Αθήνα: Δομές, 2018, σελ. 70.

²⁸ Δ. Φιλιππίδης, «*Νεοελληνική Αρχιτεκτονική*», Αθήνα: Μέλισσα, 1984, σελ. 278.

²⁹ Κ. Μεραναίος, «Αιξωνή: Πράξη και σύμβολο», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ.13- 14

από την παραδοσιακή φιλοσοφία του απλού. Ομοίως ο Ν. Δ. Πουλιόπουλος στο άρθρο του «Αφύπνιση» που δημοσιεύτηκε και αυτό το πρώτο τεύχος του περιοδικού *Αιξωνή*, προτείνει τη δημιουργία μια «νέας σύγχρονης παράδοσης»³⁰ η οποία θα πρεσβεύει νέες μορφές κοινωνικής, καλλιτεχνικής και υλικής ζωής, που να πηγάζουν και να υπηρετούν το συγκεκριμένο καθολικό αίτημα της κάθαρσης, να εναρμονίζονται προς τις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνικής πορείας και να εξυπηρετούν τις παρούσες ανάγκες του λαού μας. Σε αυτό το πλαίσιο σε περιοχή οικοπεδοποιημένης έκτασης 400 στρεμμάτων, έξω από το κέντρο της Αθήνας, κοντά στη Γλυφάδα, στους πρόποδες του Υμηττού, εκεί όπου εκτιμάται ότι βρισκόταν ο αρχαίος δήμος της Αιξωνής, ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης οραματίστηκε και σχεδίασε από το 1950 έως το 1957 τον ομώνυμο οικισμό.

Η ιδέα του ήταν η δημιουργία μιας πνευματικής κοινότητας της οποίας κύριο μέλημα τίθεται η οργάνωση γύρω από θέματα που αφορούν την τέχνη σε οποιαδήποτε μορφή της και η καλλιέργεια του πνεύματος. Πιο ειδικά όμως ο οικισμός πρόκειται να αποτελούσε την υλοποίηση ενός οράματος αναζήτησης του πνεύματος του λαϊκού πολιτισμού, όπως αυτός εμφανίζεται εκείνη την εποχή αλλά και σε όποια του μορφή από την ιστορική του πορεία «από τις πλέον πανάρχαιες αφετηρίες του»³¹, σε διάλογο με τις σύγχρονες δυνατότητες και τη χρήση των καινοτόμων μέσων και μελετών του χώρου της εποχής.

Η οικονομία της χώρας σχεδόν από πάντα ήταν βασισμένη στην αγροτική παραγωγή και εν μέρει στη μικρή βιοτεχνία, πόσο μάλλον σε μια περίοδο που ακολουθεί την κρίση που επέφερε ο 2^{ος} παγκόσμιος πόλεμος και ο εμφύλιος γίνεται εύκολα κατανοητό ότι δεν υπάρχουν εφόδια για μεγάλη βαριά βιομηχανία με τις πρώτες ύλες και τον εξοπλισμό σε οποιαδήποτε περίπτωση να είναι κατά κύριο λόγο εισαγόμενα και τα έξοδα πολύ μεγάλα.³² Υπό αυτές τις συνθήκες, ο οικισμός οργάνωθηκε γύρω από το πώς θα μπορούσε να εξασφαλίσει την αυτονομία του προσφέροντας παράλληλα και στους κατοίκους του τη δυνατότητα για εργασιακές διεξόδους. Με βάση παράλληλα και τον ιδεολογικό άξονα της διαφύλαξης του λαϊκού πολιτισμού, γίνεται αντιληπτό, πως ο συνεταιρισμός της Αιξωνής θέτει ως στόχο την οργάνωση της λαϊκής βιοτεχνίας και χειροτεχνίας προωθώντας την παραγωγή και το εμπόριο με την εγχώρια και εξωτερική αγορά.³³ Η οργάνωση στελεχών – βιοτεχνών και χειροτεχνών από όλη τη χώρα θα συνέστηνε τη βιοτεχνική παραγωγή της περιοχής. Κύρια δραστηριότητα αυτής προβλεπόταν όπως σύστηνε ο συνεταιρισμός *Αιξωνή* στο περιοδικό του, η συγκέντρωση της λαϊκής τέχνης όλων των περιοχών της χώρας, η συντήρηση του πνεύματος της παράδοσης, η εξυπηρέτηση των αναγκών κατανάλωσης και η προβολή του οικισμού εντός και εκτός συνόρων. Για την καλύτερη κατάρτιση των εργαζομένων προβλεπόταν ακόμα η ίδρυση και λειτουργία της βιοτεχνικής Σχολής στην περιοχή και βιβλιοθήκης.³⁴

Σε συνέχεια του έργου υπέρ της διαφύλαξης και διάδοσης της λαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς συμπεριλαμβανόταν στο πρόγραμμα θεμελίωσης του οικισμού η μελέτη

³⁰ Ν. Πουλιόπουλος, «Αφύπνιση», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950 σελ.36-38

³¹ *Ibid.*, σελ. 36.

³² *Ibid.*, σελ. 38.

³³ *Ibid.*, σελ. 38.

³⁴ Ιωσ. Παπαδόπουλος, «Ξεκίνημα για ένα μεγάλο έργο», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ. 3-4.

Μουσείου Ελληνικής Τέχνης όπως επίσης έγινε παράλληλα τότε και λόγος για λειτουργία του θερινού θεάτρου της Αιξωνής³⁵.

Πέρα από την καθιέρωση της ελληνικής λαϊκής κουλτούρας και την ανάδειξη της παραδοσιακής τέχνης, το όραμα της Αιξωνής επιφορτίζεται να συνθέσει και το σκοπό της οικονομικής εξόρμησης προς το φυσικό πλούτο και την αξιοποίηση των πρόσφορων στοιχείων του περιβάλλοντος.

Ως νέα οικονομική διέξοδος εμφανίζεται από το 1957 ο Τουρισμός.³⁶ Η προνομιακή θέση του τόπου που προοριζόταν για τη δημιουργία του οικισμού της Αιξωνής για ενθάρρυνση του τουρισμού εκεί, διαφαίνεται από τον συνδυασμό βουνού και θάλασσας, κλίματος με μηδενική ξηρασία αλλά και την εμφάνιση των πρώτων παραθεριστών στην κοντινή περιοχή της Γλυφάδας η οποία διαδραμάτισε τον ρόλο της λουτρόπολης των Αθηνών μέχρι και το 1960 με επιτυχία³⁷, με τον τύπο της εποχής να κάνει λόγο για οργάνωση στα πρότυπα των Αγγλικών κηπουπόλεων.³⁸ Στο πλαίσιο αυτό και συμπληρωματικά με το οικιστικό πρόγραμμα του οικισμού της Αιξωνής, προτάθηκε και η μελέτη πρότυπων κατασκηνώσεων εκεί.³⁹

Στο πλαίσιο αναζήτησης των στοιχείων – ιδεολογικών και μορφολογικών που συνέδραμαν στη σύσταση και το σχεδιασμό του οικισμού της Αιξωνής, κρίνεται απαραίτητη, παρακάτω, η εξέταση όλων των πιθανών αφορμών που ο αρχιτέκτονας είχε.

---

³⁵ «Αιξωνικά», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ.15

³⁶ Η Ελλάδα θέτει ως στόχο την ανάπτυξη προς όλες τις κατευθύνσεις και σε ότι αφορά την έκφρασή της στο χώρο, αρχίζει το 1952 με τα μεγάλα έργα οδοποιίας στην πρωτεύουσα και την επαρχία. Δ. Φιλιππίδης, «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική», Μέλισσα, 1984, σελ. 253.

³⁷ Οι πρώτοι αγοραστές επένδυσαν σε μεγάλα οικόπεδα κοντά στη θάλασσα. Εξάλλου ως θερινός συνοικισμός γεννήθηκε και διαφημίστηκε ο τόπος. Θ.Δρικός, «Γλυφάδα», στην ιστοσελίδα: www.glyfada.gr του [Δήμου Γλυφάδας](#).

³⁸ Η Γλυφάδα χαρακτηρίζεται, εκείνη την εποχή από άνετους δρόμους, μεγάλα οικόπεδα και αρκετούς κοινόχρηστους χώρους ώστε να προσελκύσουν τους οργανωμένους συλλόγους αλλά και εύπορους ιδιώτες των Αθηνών να εγκαταστήσουν τις εταιρίες και τα γραφεία τους αλλά και να οργανώσουν τις παραθεριστικές τους κατοικίες εκεί. Θ.Δρικός, «Γλυφάδα», στην ιστοσελίδα: www.glyfada.gr του [Δήμου Γλυφάδας](#).

³⁹ Ν. Πουλιόπουλος, «Αφύπνιση», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ. 38.

[Κεφάλαιο 2^ο]

Εικόνα 6: Δελφικές Εορτές 1927-1930

Η Αιξωνή και άλλες πνευματικές κοινότητες στην Ελλάδα και την Ευρώπη του Μεσοπολέμου.

Ο Δελφικός Λόγος:

25

Είναι γνωστή η επαφή του Δημήτρη Πικιώνη με τον ποιητή Άγγελο Σικελιανό αυτή την εποχή. «Οι έννοιες της αναλογίας, της ευρυθμίας και της συμμετρίας, για τα πλατωνικά στερεά, τις αρμονικές γεωμετρικές χαράξεις, τη χρυσή τομή [...]. Ακόμη οι μελέτες της εποχής περί αρμονίας και αρχιτεκτονικής ενώ επιπλέον και η σύνδεση του αναδυόμενου Μοντέρνου Κινήματος με μια πυθαγόρεια και πλατωνική ερμηνεία του κόσμου μέσα από την αναγωγή των φυσικών σχέσεων σε μονάδες, αριθμούς και γεωμετρικές σχέσεις» φαίνονται στα έργα και τις επιρροές και των δύο.⁴⁰ Γίνεται λόγος για μια ολοκλήρωση τέλεια και θεϊκή στην τέχνη που πηγάζει από τις αρχές του Αριθμού, του Ρυθμού, της Αναλογίας και της Αρμονίας, για τη σύνδεση δηλαδή της αρχαιότητας και της χριστιανικής διδασκαλίας μέσα από ένα μαθηματικό κατασκεύασμα που τελικά αποβλέπει στην ανάπτυξη του τότε νέου πνευματικού κινήματος στη μοντέρνα εποχή. Αυτό το ουσιώδες τέλειο και θεϊκό που υπάρχει στα πράγματα θεωρούμενα υπό τις αρχές αυτές, είναι που συγκινεί τόσο τον Πικιώνη αλλά και τον Σικελιανό ο οποίος στο βιβλίο του «Η Δελφική Ένωση. Ένα προανάκρουσμα», (1932), προσπαθεί να εκφράσει κάτι ανάλογο, σύμφωνα με τον Κ.Τσιαμπάο. Ως εκπρόσωπος της ελληνικής διανόησης της πρωτοπόρας γενιάς του '30, ο Άγγελος Σικελιανός «πρότεινε την αναβίωση του αρχαίου ελληνισμού στη σύγχρονη εποχή, όχι για τη σημασία που αυτός θα είχε στον πολιτισμό της χώρας η οποία τον γέννησε, αλλά για τη συμβολή του σε μια νέα

⁴⁰ Διαβάζουμε για την πνευματική συγγένεια στις σκέψεις των Σικελιανού και Πικιώνη και η επιρροή που και στους δυο άσκησε το βιβλίο του Matila Ghyka και η στροφή του στις Πυθαγόρειες αρχές. [...] «Για τον Ghyka, τον Σικελιανό [...] τον Πικιώνη, η αναβίωση του Πιθαγορισμού φέρνει στο προσκήνιο την αισθητική της αρχαιότητας και η αρμονία της αρχαίας αρχιτεκτονικής είναι αυτή που αποτελεί το μέτρο για τη μοντέρνα εποχή». Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 93.

οικουμενικότητα. «Έτσι θα μπορούσε το παρελθόν να επανέλθει στη μοντέρνα εποχή ως κάτι το ζωντανό, ως ένα διαχρονικό πρότυπο το οποίο θα εδραίωνε τη συνέχεια ανάμεσα στην παράδοση και την πρωτοπορία».

Διαβάζουμε στο άρθρο του Άγγελου Σικελιανού «Αιξωνή» στο ομώνυμο περιοδικό, για τη συγγένεια αυτού του εγχειρήματος με εκείνο που κάποια χρόνια νωρίτερα εκείνος με τον Δ. Πικιώνη προσπάθησαν να δημιουργήσουν σε περιοχή κοντά στους Δελφούς. Ο λόγος για τη Δελφική Ιδέα, τη δημιουργία δηλαδή ενός πολιτιστικού κέντρου με υπερτοπικό χαρακτήρα, όπου κύριο μέλημα των πρωτεργατών της ήταν ομοίως η πνευματική καλλιέργεια μέσω της συγκέντρωσης διαφόρων πνευματικών ανθρώπων εντός και εκτός του ελλαδικού χώρου. Η διαφύλαξη και η συνέχεια δηλαδή του πνεύματος μέσω της δημιουργίας «μιας πρωτότυπης ελληνικής κοινότητας, σαν καθαρό υπόδειγμα για όλη την Ελλάδα, και όχι μόνο, στους Δελφούς». Ανάλογο με αυτό της Αιξωνής είναι το οικιστικό πρόγραμμα που προτείνεται για την οργάνωση κοινωνικά και οικονομικά του πρότυπου οικισμούς στους Δελφούς. Ο Άγγελος Σικελιανός από τον Μάιο του 1924 καλεί την πνευματική Αθηναϊκή κοινωνία και της γνωστοποιεί τι ιδέες τις δικές του και της συζύγου του Εύας Πάλμερ Σικελιανού, περί της δημιουργίας ενός Διεθνούς Πανεπιστημίου στους Δελφούς καθώς και του Δελφικού Κέντρου, ενώ παράλληλα έρχονται σε επαφή με λόγιους σε Ευρώπη και Αμερική για τη διάδοση αυτών και την ανεύρεση χρηματοδότησης του εγχειρήματος.⁴¹

Ο ποιητής και οραματιστής του έργου, κάνει λόγο για μια σύγχρονη αναβίωση των Δελφικών Εορτών σε πρώτο επίπεδο. Πραγματοποιούνται οι πρώτες το 1927 ενώ στις Δεύτερες Δελφικές Εορτές το 1930 γίνεται προσπάθεια για καλύτερη οργάνωση και εξυπηρέτηση των συμμετεχόντων με την εγκατάσταση των πρώτων λυόμενων κατασκευών για στέγαση και την πρώτη συζήτηση για την κατασκευή του Δελφικού Κέντρου.

Περιγράφει αναλυτικά τα θεάματα, τις παραστάσεις, τους χορούς, τα αθλητικά αγωνίσματα και κάθε είδους εκδηλώσεις που πρόκειται να λάμβαναν χώρα εκεί και που έχουν άμεση σχέση με την ψυχαγωγία και την καλλιέργεια του πνεύματος και του πολιτισμού. Μια μίξη παρελθοντικών και σύγχρονων δράσεων στις οποίες οι συντελεστές τους, καλλιτέχνες, επιστήμονες, βιοτέχνες απ' όλο τον κόσμο θα εγκαθίσταντο στους Δελφούς μόνιμα ή προσωρινά.

εικόνα: 6 Η Εύα Πάλμερ Σικελιανου στις Δελφικές Εορτές του 1927

εικόνα: 5 Ο Άγγελος Σικελιανός στις Δελφικές Εορτές του 1927

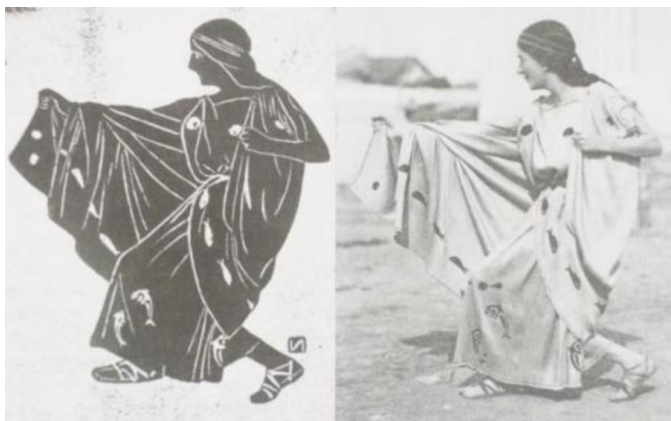
⁴¹ Γράμμα του Α.Σικελιανού στον Mario Meunier: «[...] Της είπα (της Εύας) να διαδώσει την ιδέα ενός διεθνούς Πανεπιστημίου (Δελφικό Πανεπιστήμιο όπως το ονομάζω), που θα ιδρυθεί στην Ελλάδα και όπου προσωπικότητες διαφόρων χωρών θα έρχονταν εναλλάξ να διδάξουν την ψυχική επικοινωνία διαφορετικών λαών, εκτός πολιτικού πλαισίου, εν όψει μιας παγκόσμιας πνευματικής αναγέννησης». Κώστας Τσιαμπάς, «Το Δελφικό Κέντρο του Άγγελου Σικελιανού. Μία ουτοπική κοινότητα», *Επετηρίδα Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών*, τόμος ΙΒ' (2009-2011), Αθήνα 2013.

εικόνα: 8 Αγώνισματα των Εορτών με αναφορά στην αρχαιότητα

εικόνα: 7 Αφίσα από τις παραστάσεις αρχαίων έργων

εικόνα: 9 κινήσεις χορού από την Εύα Πάλμερ με αναφορά στην αρχαιότητα

εικόνα: 11 κορίτσια με παραδοσιακές στολές στις Δελφικές Εορτές

εικόνα: 10 Από τις παραστάσεις στις Δελφικές Εορτές

εικόνα: 12 από τις παραστάσεις στις Δελφικές Εορτές

Για τις στεγαστικές ανάγκες αυτών προβλεπόταν μια σειρά από ιδιωτικές κατοικίες και δημόσια κτίρια που θα ενορχήστρωναν το σχέδιο του οικισμού.⁴²

Όσον αφορά τη βιωσιμότητα αυτού του εγχειρήματος και την οικονομική ανάπτυξη και αυτονομία του οικισμού που τέθηκε ως ένας από τους βασικούς στόχους του μοντέλου αυτού κατοίκησης, ως βασική προϋπόθεση απαιτείται η εθελοντική προσφορά και εργασία κυρίως στο κομμάτι ανέγερσης του οικισμού, με την πλειονότητα των απασχολούμενων να είναι άποροι, άστεγοι και Μικρασιάτες πρόσφυγες της περιοχής με αντάλλαγμα για την εργασία τους παροχή στέγης και σίτιση δωρεάν. Με τον τρόπο αυτό κι έπειτα από τον λεπτομερή προϋπολογισμό των εξόδων του έργου (όπως περιγράφονται στο σχετικό άρθρο) θα επιτυγχάνονταν σωστή και κοινωφελής διαχείριση των χρηματικών κεφαλαίων ενώ ακόμη ο ποιητής οργάνωνε στην πρόταση αυτή και σχέδιο εισφοράς εσόδων για την απόσβεση των χρεών και την ανάπτυξη του οικισμού. Κυρίως μέσω εκμετάλλευσης των διαθέσιμων φυσικών πόρων του ανερχόμενου τουρισμού, της οργάνωσης των παραγωγικών συνεταιρισμών της βιοτεχνίας αλλά και μεγαλεπήβολα της βιομηχανίας του βωξίτη, του αλουμινίου και της ηλεκτροκίνησης.

Ο Σικελιανός γράφει στον Νίκο Καζαντζάκη για το «Κοσμικό Μοναστήρι» που οραματίζεται και παρά το γεγονός πως ο σχεδιασμός του δελφικού οικισμού προσέλκυσε το ενδιαφέρον πολλών σημαντικών αρχιτεκτόνων της εποχής, Ο Σικελιανός θα αναθέσει τη μελέτη του στον Δ. Πικιώνη «μια και το σχέδιο αυτό θα έπρεπε απόλυτα να βγει ακέραιο απ' την Ελλάδα».

«Και μεσ' το κέντρο όλων αυτών είναι η πίστη μου για την κοινότητα που όταν έχει σαν πυρήνα την πνευματική ζωή, μπορεί ασφαλώς να γίνει το πραγματικό κλειδί της αναγέννησης του κόσμου, γιατί πραγματολογικά τον ίδιο τον κόσμο δεν τον βλέπω παρά σαν μια ομοσπονδία παγκόσμια κοινοτήτων που ο πυρήνας τους είναι ουσιαστικά πνευματικός». Η πρόταση αυτή του Σικελιανού συμπυκνώνει όχι μόνο το νόημα του οράματος στους Δελφούς αλλά και εκείνο μιας κοσμοθεωρίας που πηγάζει από τις αρχές του Πυθαγορισμού, που βάση δίνει στην ουσία που κρύβεται μέσα στο κάθε τι στον κόσμο, σε εκείνο που δεν φαίνεται, στην αρμονία και την κρυμμένη αλήθεια. Ακόμη σύμφωνα με αυτές τις αρχές, είναι σημαντική η σύνθεση των διαφορετικών εκφάνσεων αυτής της αλήθειας που εννοείται ώστε να επιτευχθεί η αναθεώρηση του κόσμου και η ανασύστασή του γύρω από έναν οικουμενικό πνευματικό πυρήνα.

Γύρω στα 1934 θα αρχίσει ο αρχιτέκτονας τη μελέτη του έργου. Όσον αφορά το ύφος που διέπει τον οικισμό, αυτό θα αφορούσε μια καθαρά παραδοσιακή έκφραση,⁴³ ενώ παράλληλα

---

⁴² Το πρόγραμμα θα περιελάμβανε: Δύο ξενώνες για 10 και 50 άτομα αντίστοιχα, ένα αμφιθέατρο 340 ατόμων, μια βιβλιοθήκη, μια αίθουσα εκθέσεων ζωγραφικής, ένα στέγαστρο το οποίο θα λειτουργούσε σαν εκθεσιακός χώρος γλυπτικής, μια αίθουσα βιοτεχνίας, μια αίθουσα όπου θα προβάλλονται γεωργικά προϊόντα και τέλος εστιατόρια και μαγειρεία για 300 άτομα. Γίνονται σκίτσα κατόψεων ώστε να υπολογιστούν οι γενικές διαστάσεις των κτιρίων». Κώστας Τσιαμπάος, «Το Δελφικό Κέντρο του Άγγελου Σικελιανού. Μία ουτοπική κοινότητα», *Επετηρίδα Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών*, τόμος ΙΒ' (2009-2011), Αθήνα 2013.

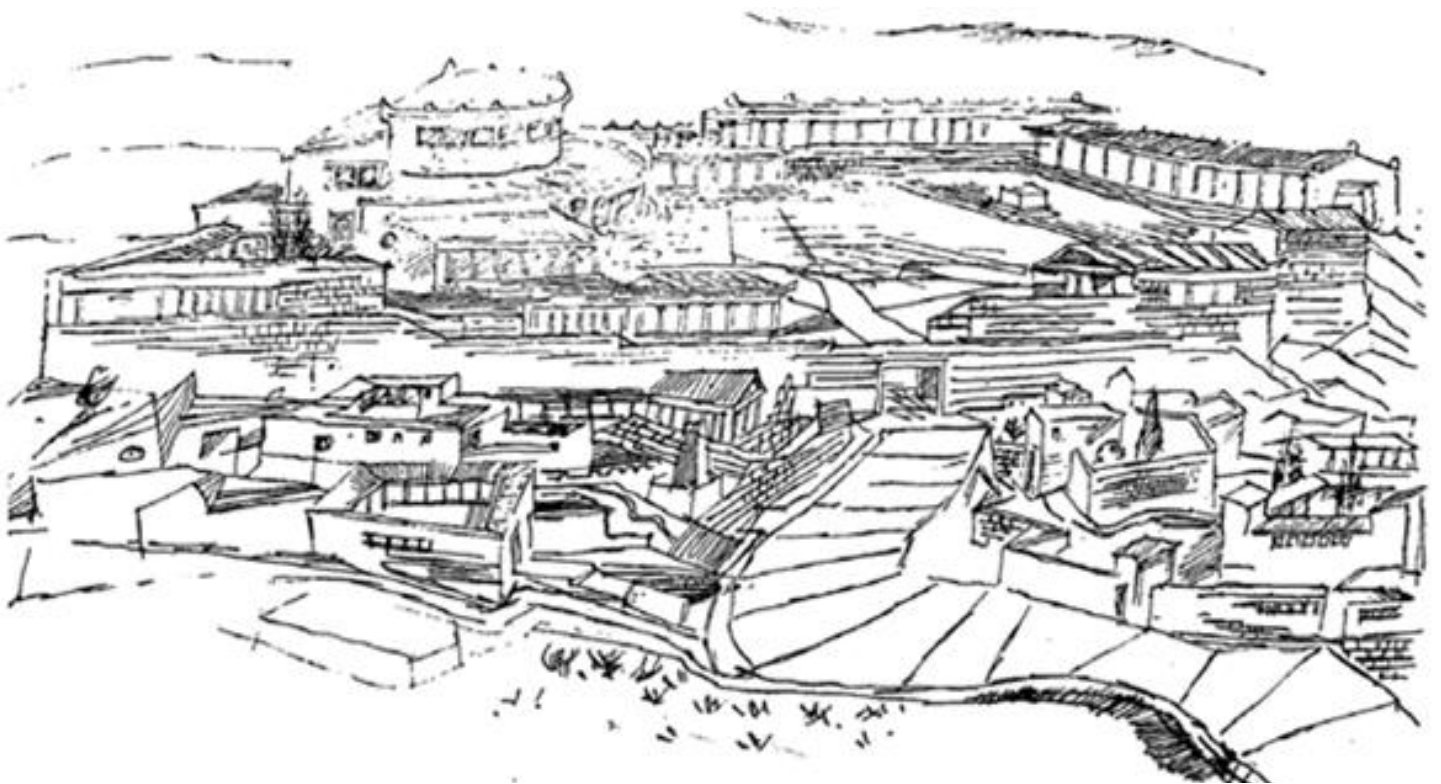
⁴³ Όλα τα στοιχεία της σύνθεσης από τον κεντρικό δρόμο ο οποίος σχεδιάστηκε ώστε να ακολουθεί το ανάγλυφο του εδάφους, το περιμετρικό τείχος που προσδίδει χαρακτήρα ακρόπολης στην κοινότητα, ο μεγάλος υπαίθριος χώρος που οργανώνει τα κτίρια περιμετρικά αυτού δίνοντας την αίσθηση αιθρίου – εσωτερικής αυλής (τυπολογία που σώζεται από την αρχαιότητα και επιβιώνει ως τους σύγχρονους παραδοσιακούς οικισμούς, η ακανονιστία των σχημάτων και των όγκων, τα μικρά και μεγάλα ανοίγματα, οι δικλινείς στέγες με κεραμίδια, είναι στοιχεία τα οποία μας παραπέμπουν στη λαϊκή αρχιτεκτονική αλλά και στην ευρεία παράδοση. Κώστας Τσιαμπάος, «Το Δελφικό Κέντρο του

χρησιμοποιούνται οι ανέσεις του σύγχρονου σχεδιασμού, της νέας οικιστικής και η τάξη του ρασιοναλισμού. Το λεξιλόγιο είναι πλούσιο με πολλαπλές αναφορές. Στους Δελφούς, λοιπόν, «που είναι ο κατεξοχήν συμβολικός τόπος της αρχαίας Ελλάδας» ο Πικιώνης δεν κρύβει την επιθυμία του να δει στο χώρο «να αναβιώνει ένας καινούριος οικισμός, οποίος όμως φαίνεται σαν να αναγεννήθηκε από μια άλλη εποχή».

Εφόσον όμως η Δελφική Ιδέα δεν υλοποιήθηκε πλήρως, το πνεύμα της μεταφέρεται τώρα στην Αιξωνή, η οποία επιφορτίζεται όχι μόνο με τη δράση της ως σύλλογος αλλά και με την έκδοση του ομόνυμου περιοδικού του και την αρχιτεκτονική του οικισμού της να διασώσει την πνευματική παράδοση του τόπου και να την κληροδοτήσει στον κόσμο ως τρόπο για δημιουργική ενότητά του.

«Ό,τι ξεχωρίζει τις προθέσεις του προκείμενου συνοικισμού από τους άλλους είναι πως τούτος μαζί με την πλήρωση των στεγαστικών αναγκών των εταίρων του [...] έταξε στον εαυτό του το εθνικό χρέος μιας κοινωνικής και γενικότερα μιας πνευματικής δράσεως ανταποκρινόμενης σε θεμελιακές ανάγκες της νεοελληνικής ζωής», σπεύδει να γνωστοποιήσεις ο Πικιώνης στο άρθρο του «Αισθητικές αρχές της αρχιτεκτονικής του Αιξωνικού συνοικισμού». Αξιωματικά θέτει στο κέντρο της, την ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των ατόμων, τη σύνδεσή τους και τη συνδιαλλαγή τους, την επιστροφή στους πατροπαράδοτους τρόπους συμβίωσης κοινοβιακά, με σεβασμό και αλληλεγγύη μεταξύ των οικιστών.

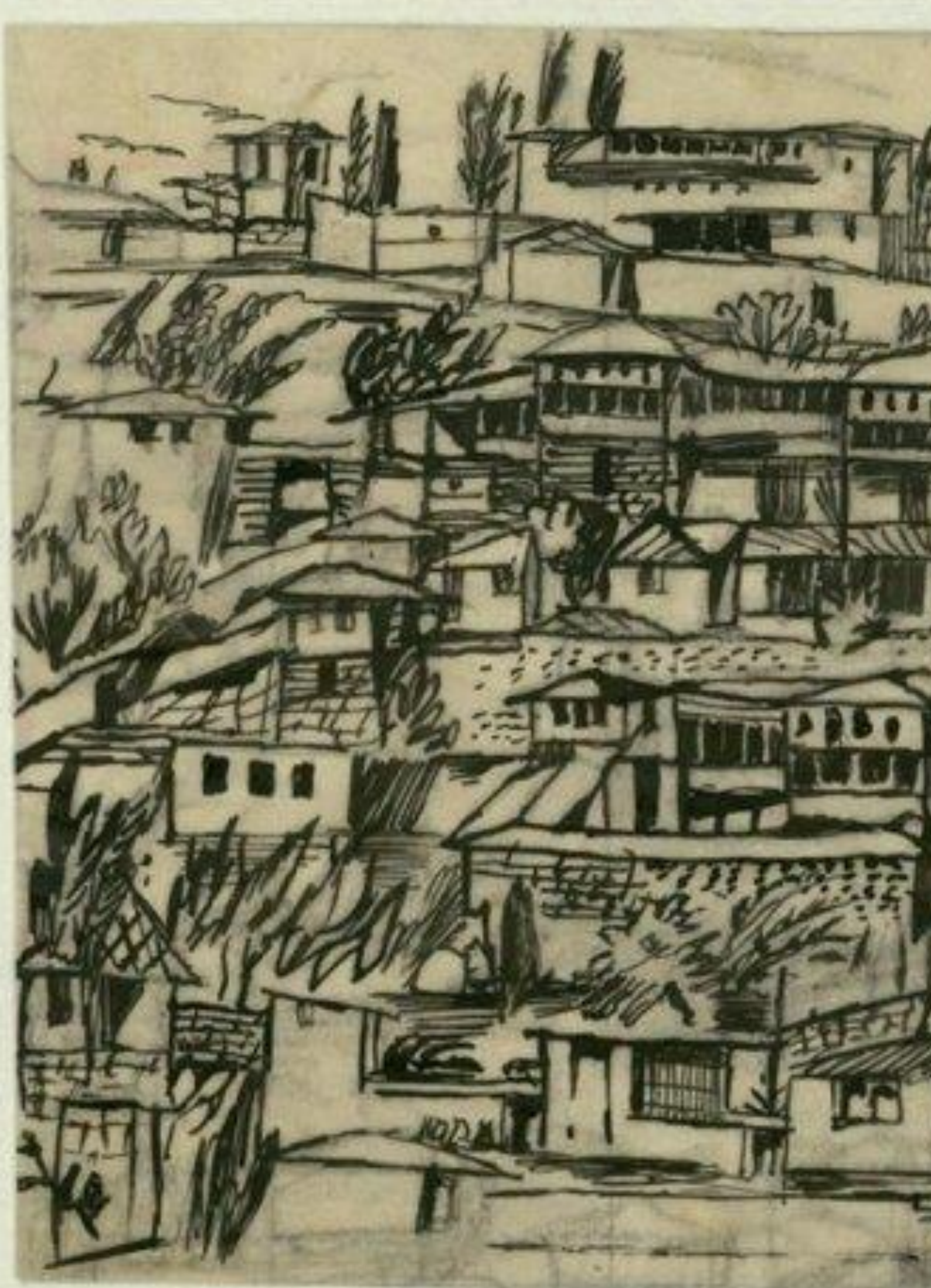
Στην πορεία προς την κοινωνική αναγέννηση ο ίδιος αναζητεί τον κατάλληλο τρόπο να εκφραστεί στο χώρο.

εικόνα: 13 Το Σχέδιο του Δημήτρη Πικιώνη για το Δελφικό Κέντρο του Σικελιανού

εικόνα: 18 Η Αιξινή. Σχέδιο του Δημήτρη Πικιώνη.

Το σχέδιο της Αιξωνής:

Στο άρθρο του Οικιστικός Κανονισμός Αιξωνής, ο Δημήτρης Πικιώνης γνωστοποιεί τις προθέσεις των όσων εργάστηκαν γύρω από το όραμα της δημιουργίας του Αιξωνικού Οικισμού, για μια νέα κοινότητα η οποία βάση θα έδινε στην ανάπτυξη του αισθήματος της συλλογικότητας και στις ανθρώπινες σχέσεις, σ' αυτές που αναπτύσσονται από την αρχαιότητα έως σήμερα σε τόπους που επιτρέπουν κάτι τέτοιο, όπως οι οικισμοί και τα χωριά σε όλη την ελληνική επικράτεια.

Όπως και παραπάνω ειπώθηκε, ο νέος αυτός οικισμός της Αιξωνής σχεδιάστηκε ώστε να εκτείνεται στην περιοχή περίπου όπου βρισκόταν και ο αρχαίος οικισμός, επάνω δηλαδή στα δυτικά κράσπεδα του Υμηττού, προς τα ανατολικά της μεσογειακής λεωφόρου της Βουλιαγμένης που τη χωρίζει από το δήμο Γλυφάδας.⁴⁴ Πρόκειται για έκταση περίπου 400 στρεμμάτων από τα οποία, 80 στρέμματα καταλαμβάνονται από τα λατομεία και πλαγιές που προοριζόνταν για δενδροφύτευση. Στο κείμενο δίνονται σαφείς λεπτομέρειες γύρω από τον ακριβή κανόνα υπολογισμού των οικοπέδων που ακολουθήθηκε για τη χάραξή τους, τα είδη των οδικών αρτηριών καθώς και τα πλάτη καθενός από αυτά. Ακόμη ο αρχιτέκτονας εκτενώς περιγράφει στοιχεία της περιοχής και του εδάφους που δυσκόλεψαν τη σύνθεση και απαίτησαν ειδικούς χειρισμούς έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί το έργο. Η ύπαρξη παραδείγματος χάριν, μέσα στην περιοχή λατομείων καθώς και το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και έδαφος εκεί, αποτέλεσαν σημεία που ο ίδιος συμμερίστηκε κατά τον σχεδιασμό και δεν φέρθηκε απερίσκεπτα καταστρέφοντάς τα.

---

⁴⁴ «Το ρέμα που χωρίζει τον δήμο τούτον απ' τη Βούλα αποτελεί το μεσημβρινό όριο της περιοχής, ενώ ένα άλλο, μεγαλύτερο και βαθύτερο, την ορίζει από το μέρος του βοριά». Δ. Πικιώνης, «Οικιστικός Κανονισμός Αιξωνής. Μορφολόγηση των επι μέρους στοιχείων», Δημήτρης Πικιώνης: Κείμενα, επιμέλεια: Αγνή Πικιώνη Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000, σελ 259.

Κύριο ρόλο στη διαμόρφωση του οικισμού, όπως αντιλαμβανόμαστε από τη στοχοθεσία που τέθηκε στα καταστατικά της σύστασής του, κατέχουν οι κοινόχρηστοι χώροι οι οποίοι καθίστανται εδώ τόποι- κοιτίδες κοινωνικής και πνευματικής δράσης του συνοικισμού⁴⁵. Όπως ήδη έχει γίνει λόγος από τις πρώτες συζητήσεις των εταίρων γύρω από το θέμα του οικισμού, τα κοινόχρηστα κτίρια που θα οργάνωναν αυτή την πνευματική δράση και ζωή της Αιζωνής πρόκειται να είναι τελικά τα εξής: Ένα Κέντρο Πνευματικών Σπουδών, μια Εστία πνευματικής επιστροφής δηλαδή όπως την αναφέρει και ο Άγγελος Σικελιανός⁴⁶, μια σχολή Βιοτεχνίας ικανή να συντηρήσει την τέχνη της παράδοσης αλλά και να βοηθήσει τις πιο άπορες τάξεις του οικισμού προσφέροντας θέσεις εργασίας ενώ ακόμη ο ίδιος ο αρχιτέκτονας, όπως και οι υπόλοιποι του συνεταιρισμού, στοχεύοντας στη γενικότερη «μόρφωση και εκπαίδευση του κοινού» απέβλεπαν στην οργάνωση Μουσείων και βιβλιοθηκών εκεί, που θα περιλάμβαναν «την Τέχνη του Λόγου, της Μουσικής, του Χορού, του Θεάτρου, της Αρχιτεκτονικής, των Εικαστικών Τεχνών, της Βιοτεχνίας». Στοιχεία δηλαδή ικανά να ενεργοποιήσουν το σχέδιο για αναφορά στην ελληνική παράδοση «από τις απαρχές της έως τη σύγχρονη λαϊκή τέχνη» αλλά και την καλλιέργεια ενός πνεύματος παράλληλα οικουμενικού, πέρα δηλαδή από τη συνδιαλλαγή με το ελληνικό πνεύμα, θα έφερε το κοινό σε επαφή με στοιχεία που όμοια αυτών υπάρχουν και σε άλλους πολιτισμούς αποβλέποντας έτσι στη εμφύσηση σε αυτό, της έννοιας του ενιαίου των παραδόσεων του κόσμου.

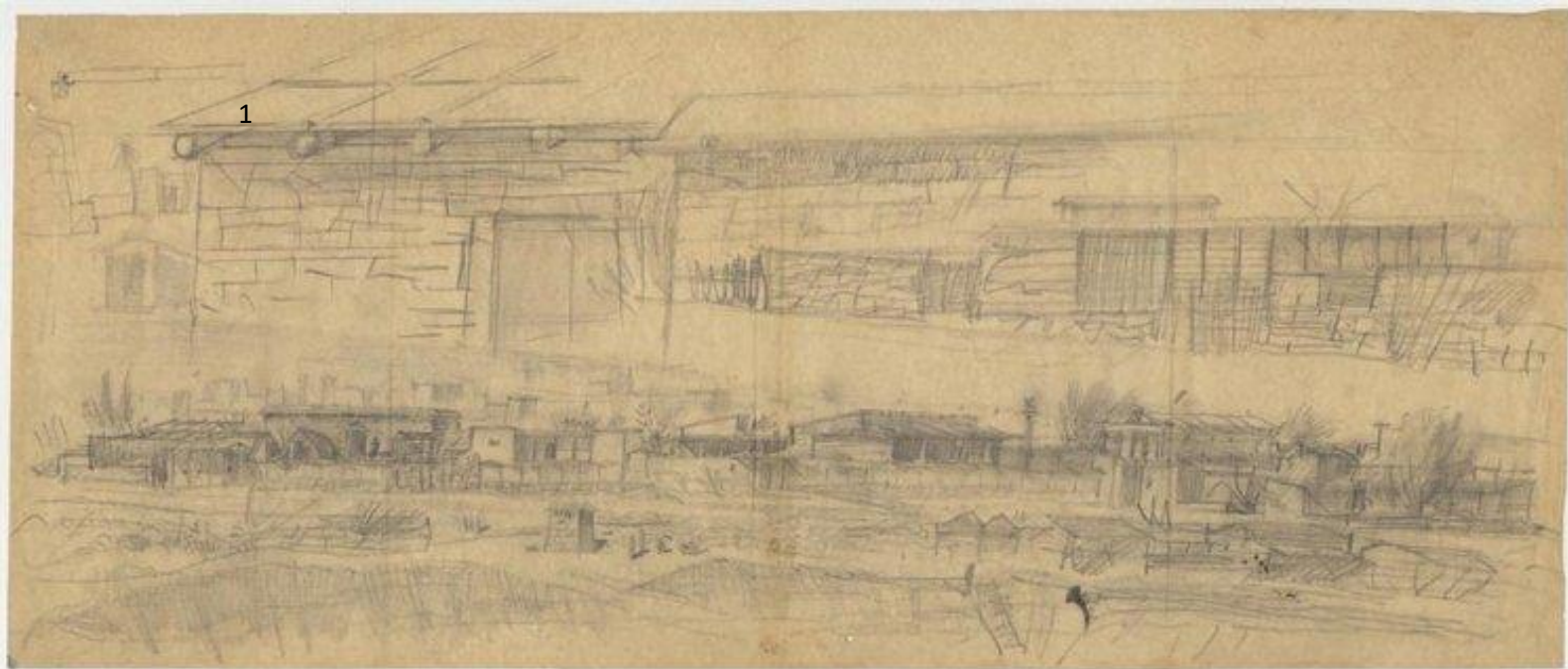
εικόνα: 17 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιζωνής, Γλυφάδα, Σχέδιο για το άλσος της Αιζωνής 1953 - 1955

εικόνα: 18 Σχέδια διανομής οικοπέδων αιζωνη

⁴⁵ Κοινόχρηστοι χώροι. Προορισμός. – Όσον αφορά τους κοινόχρηστους χώρους, αυτοί θα καταλάβουν έκταση ασύγκριτα μεγαλύτερη παρά σ' οποιονδήποτε άλλον οικισμό. Τούτο είναι απόρροια της ιδιαίτερης κοινωνικής και πνευματικής δράσης του συνοικισμού τούτου, που αποτελεί τον κεντρικότερο σκοπό του προγράμματός του. Ibid., σελ. 260.

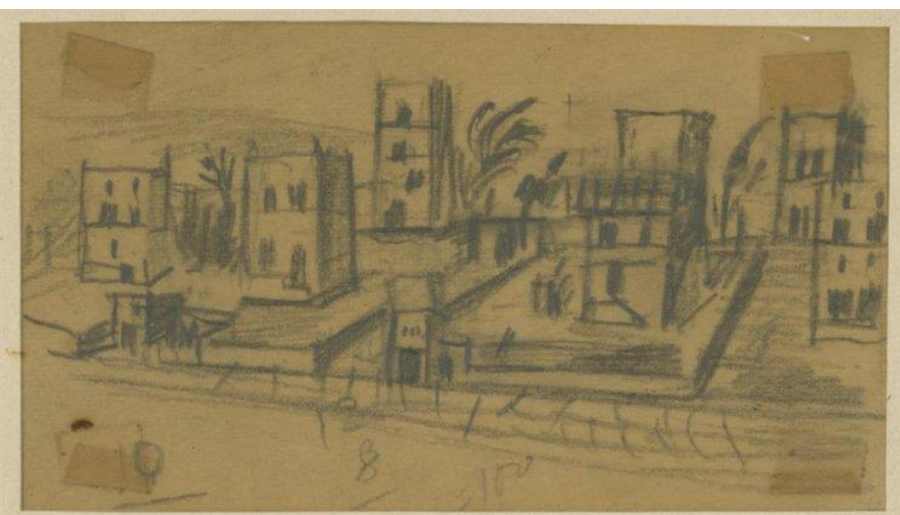
⁴⁶ Ibid., σελ. 260.

εικόνα: 21 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Προσχέδιο από τμήμα του οικισμού 1953 - 1955

εικόνα: 20 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Άποψη οικισμού 1953 - 1955

εικόνα: 19 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Προοπτικό οικισμού 1953 - 1955

εικόνα: 22 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Άποψη οικισμού 1953 - 1955

Ειδικά στοιχεία στη μορφή του οικισμού:

εικόνα: 23
Δημήτρης Πικιώνης
Οικισμός Αιξωνής,
Γλυφάδα,
Προσχέδιο, η
είσοδος στον
οικισμό 1953 - 1955

Το πολεοδομικό σχέδιο όπως σπεύδει να γνωστοποιήσει ο αρχιτέκτονας αντικατοπτρίζει σαφώς τις προθέσεις που παραπάνω παρουσιάστηκαν. Χρησιμοποιεί προφανώς τις ρασιοναλιστικές λύσεις και τις σύγχρονες μεθόδους χωρίς όμως να προσκολλάται εμμονικά σε αυτές ως οδηγό για την πνευματική στερέωση του έργου. Η πνευματική και συναισθηματική έκφραση που είναι η ουσία της αρχιτεκτονικής πηγάζει από τον ίδιο τον δημιουργό, την αισθητική, το πνεύμα αλλά και τις «φαντασιώσεις»⁴⁷ του που έμφυτα αλλά και επίκτητα εκείνος φέρει.

Το σχέδιο αυτό, μας πληροφορεί, αποτελεί «υπέρβαση» του γενικού κανόνα σχεδιασμού που θέλει το νέο να επιβάλλεται και τελικά να καθοδηγεί τυφλά την πράξη αυτή. Γιατί αυτό περικλείει μέσα του «κάτι από την αστάθμητη και άρρητη αρμονία που αναδίνεται από τις κατόψεις και το χώρο εποχών που είχαν το δώρο ενός σπέρματος αισθητικού προσπάθεια που αποδείχθηκε υπέρτερη των δυνάμεών μας»⁴⁸.

Η Μορφή του Οικισμού ξεκινά από την ίδια τη χάραξη των δρόμων και την έμφαση που δόθηκε στα πεζοδρόμια, τη δυνατότητα δηλαδή που έδωσε ο αρχιτέκτονας να εμφανίζονται κατά διαστήματα, παραπλεύρως της πορείας, διευρύνσεις σε αυτά δημιουργώντας «μια όμορφη και αναπάντεχη συναισθηματικότητα»⁴⁹. Το διαφορετικό πλάτος των πεζοδρομίων, ικανό να δεχθεί μια ακανόνιστη δενδροφύτευση, κρήνες και πεζούλια, θα προσέφερε μια ποικιλία εναλλαγών, απαραίτητων για τον διαβάτη⁵⁰, μεταφέροντας του παράλληλα, την αίσθηση πως βρίσκεται σε κάποιο χωριό της χώρας, όπου η ακανονιστία και η οργανική ανάπτυξη του δημιουργούν διάφορα «ατυχήματα» έτοιμα να οικειοποιηθούν από τους ανθρώπους εκεί, δίνοντας ευκαιρία τελικά για ανάπτυξη σχέσεων και δημιουργίας δεσμών μεταξύ τους.

εικόνα: 24
Δημήτρης Πικιώνης
Οικισμός Αιξωνής,
Γλυφάδα, Δρόμος
του οικισμού 953 -
1955

⁴⁷ «[...] Ο καθένας, συγκροτείται αρχικά με οδηγό τη θεμελιακή του φαντασίωση. Δηλαδή, με μία ισχυρή εικόνα- εντύπωση, μια παράσταση που είναι χαραγμένη στα βάθη της ψυχής του- στο ασυνείδητο, όπως λέει η ψυχανάλυση. Και η οποία υπαγορεύει μια αίσθηση περί του κόσμου, της θέσης του μέσα στον κόσμο και του «πεπωμένου του». Όχι ότι το έγραψε η μοίρα φυσικά- μια ιστορία το διαμόρφωσε, η προσωπική ιστορία, έτσι όπως ξετυλίχτηκε στο πλαίσιο ορισμένων εξωτερικών και ενδοψυχικών και ενδόψυχων συνθηκών» Έτσι από τη μία πλευρά υπάρχει η περιγραφή του κόσμου όπως είναι και από την άλλη «η προσωπική μας σχέση με αυτόν». «Υπάρχει δηλαδή μία μηχανή μέσα μας, μια συντακτική μηχανή, που από κάθε κατάσταση της παράγει τα επόμενα στάδιά της και που οδηγεί τον καθένα στον δρόμο του, ακόμη κι αν ο ίδιος συνειδητά δεν ξέρει που και πως» Νίκος Σιδέρης, *Αρχιτεκτονική και Ψυχανάλυση*, Futura, 2006, σελ. 25

⁴⁸ Καθίσταται έτσι κατανοητή μέσα από το άρθρο η ξεχωριστή σημασία του εγχειρήματος σχεδιασμού της Αιξωνής. Ibid., σελ. 261.

⁴⁹ Ibid., σελ. 262.

⁵⁰ Ibid., σελ. 262.

Προσχέδιο για το κέντρο του οικισμού
Preliminary sketch for the Center of House

εικόνα: 25
Δημήτρης Πικιώνης
Οικισμός Αιξωνής,
Γλυφάδα,
προσχέδιο για το
κέντρο του
οικισμού 1953 -
1955

εικόνα: 26
Δημήτρης Πικιώνης
Οικισμός Αιξωνής,
Γλυφάδα,
προσχέδιο για το
κέντρο του
οικισμού 1953 -
1955

εικόνα: 27
Δημήτρης Πικιώνης
Οικισμός Αιξωνής,
Γλυφάδα, Σκίτσο
οικισμού 1953 -
1955

εικόνα: 28
Δημήτρης Πικιώνης
Οικισμός Αιζωνής,
Γλυφάδα,
Προοπτικό
οικισμού 1953 -
1955

Η επιδίωξη για το συναίσθημα αυτό της οικειότητας αλλά και ο στοχασμός του αρχιτέκτονα γύρω από την ανεύρεση τρόπων για αποκατάσταση της σχέσης δρόμου – σπιτιού οδηγεί τον ίδιο στην εφεύρεση καταστάσεων που θα δήλωναν κάποιο χαλαρό είδος διαχωρισμού δρόμου και ιδιοκτησίας και όχι την ανύψωση ενός απόλυτου τείχος μεταξύ ανθρώπων.

Έτσι προτείνει την αισθητική συνένωση δρόμου και ιδιοκτησίας με την ύπαρξη κάποιας χαλαρής περιφράξης, με ευτελή- ταπεινά υλικά (ίσως μια καλαμωτή ή μια σειρά θάμνων) ή και άλλοτε, σχεδόν ανύπαρκτη θα μπορούσε να είναι αυτή και να αντικατασταθεί από κάποιο οπτικό στοιχείο, όπως «ένα πεζούλι ή ένα δέντρο όπου κάποιος θα μπορούσε να ξαποστάσει» καθώς περπατά στον δρόμο. Έτσι θα επιτυγχάνονταν τελικά κατά τον ίδιο τον αρχιτέκτονα «μια εναλλαγή εντυπώσεων ή και κάποιο αίσθημα τερπνότητας στο διαβάτη»⁵¹.

Τέλος και πάλι σε ότι αφορά το ζήτημα του διαχωρισμού δρόμου και ιδιοκτησίας (μέσα και έξω), θέλοντας να καταπολεμήσει ισχυρά το φαινόμενο του διαχωρισμού αυτού φαίνεται πως αντιτίθεται και στο νομοθετικό πλαίσιο και τους οικοδομικούς κώδικες αναφέροντας πως η ακύρωση της πρασιάς, του ιδιωτικού δηλαδή υποχρεωτικού χώρου που συνήθως επιβαλλόταν στα πρόσωπα των οικοπέδων, διακηρύττει πως θα έπρεπε να ακυρωθεί.

Με σειρά από τον εξωτερικό χώρο της πόλης, εισέρχεται βαθμιαία στον εσωτερικό ιδιωτικό χώρο του σπιτιού, και για τη σχέση μεταξύ των γειτονικών ιδιοκτησιών τάσσεται υπέρ της αισθητικής συνένωσής τους.

Έτσι από τη σχέση δρόμου και ιδιοκτησίας ως τις μεσοτοιχίες που χωρίζουν τη μία ιδιοκτησία από την άλλη, η κάθε λύση που προτείνει, διέπτε από το πνεύμα ενότητας. Έτσι και πάλι τίθεται κατά του κοινότυπου τρόπου διαχωρισμού, όπως αυτού της μεσοτοιχίας πιστεύοντας πως αυτή θα πρέπει να αντικατασταθεί από φράγματα, που «το είδος και η ποικιλία τους θα μπορεί ταυτόχρονα να χωρίζει αλλά και να συνενώνει ενώ ακόμη και πως ο ελεύθερος χώρος έτσι δεν θα ωφελεί μονάχα τον οικοδεσπότη αλλά «οι όμοροι χώροι να αποτελούν ένα σύνολο που νοητά θα ανήκει σε όλους»⁵².

Η μορφή των κοινόχρηστων κτισμάτων καθοδηγείται από τον ευρέως διαδεδομένο, καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας στον ελλαδικό χώρο και την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου, τύπο κτιρίων, που θέλει αυτά να οργανώνονται γύρω από **ένα αίθριο, μια εσωτερική αυλή**. Ο αρχιτέκτονας επιδίδεται σε συνεχόμενες συνθέσεις αυτού του τύπου, παραθέτοντας στο χώρο μια συνεχόμενη αλληλουχία αυλών και κτισμάτων. Μια κάτοψη που ανταποκρίνεται τόσο στην ιστορική συνέχεια, εάν δούμε κατόψεις αρχαίων οικισμών, ανακτόρων και σπιτιών, όσο και στη «μοναστηριακή»⁵³ παράδοση. Ο αίθριος χώρος τίθεται στο κέντρο της ζωής του συνόλου, έτοιμος να φιλοξενήσει τη συνδιαλλαγή, τη συνάντηση των ατόμων εκεί καθότι προορίζεται να γεμίσει από κρήνες, υπόστεγα και γλυπτά, στοιχεία δηλαδή που

⁵¹ Ibid., σελ. 262.

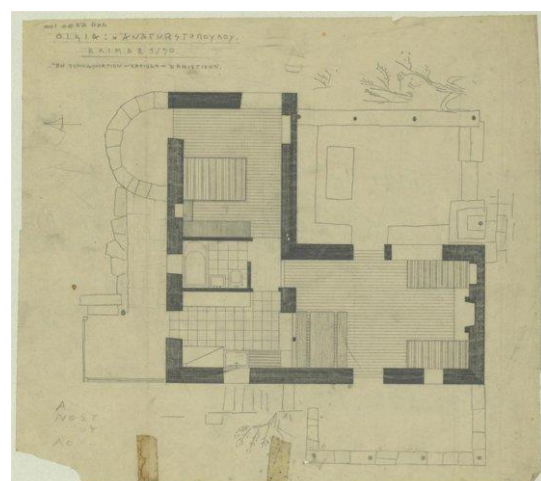
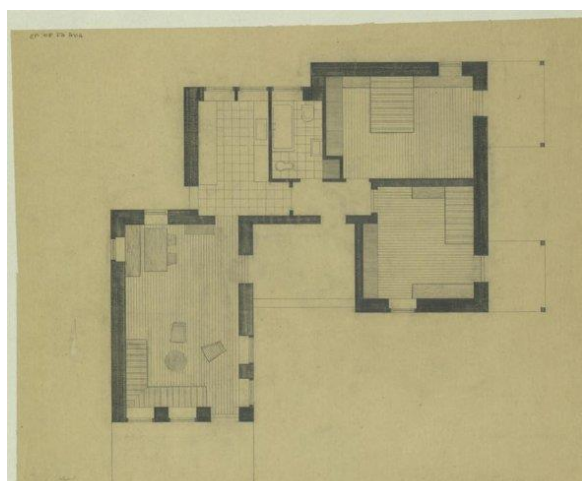
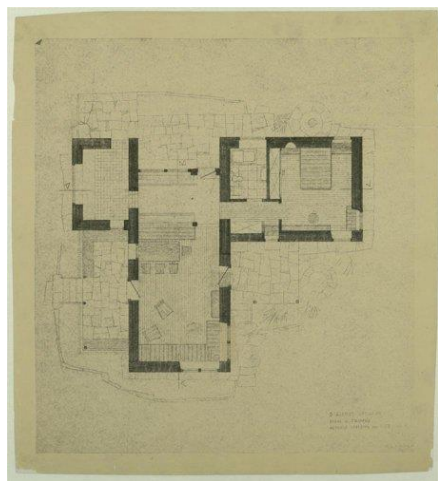
⁵² Ibid., σελ. 263.

⁵³ Ibid., σελ. 263.

προκαλούν τη στάση και τη συνάθροιση. Ο σκοπός του εγχειρήματος που όπως παραπάνω έχει υποστηριχθεί αρκετές φορές, πάλι βρίσκει την εφαρμογή του σε αυτούς τους αρχιτεκτονικούς χειρισμούς. Οι πνευματικές ανάγκες ικανοποιούνται με την ένωση και τη συμφιλίωση που προσφέρει ο χώρος και αυτό χάρη στην ιλαρότητα και την οικειότητα που χαρακτηρίζει η παραδοσιακή αρχιτεκτονική σε αντίθεση με την μονολιθικότητα και την επιβλητική παρουσία της μοντέρνας σύνθεσης που κάθε άλλο παρά αυτές τις αξίες προάγει σύμφωνα με τον αρχιτέκτονα .

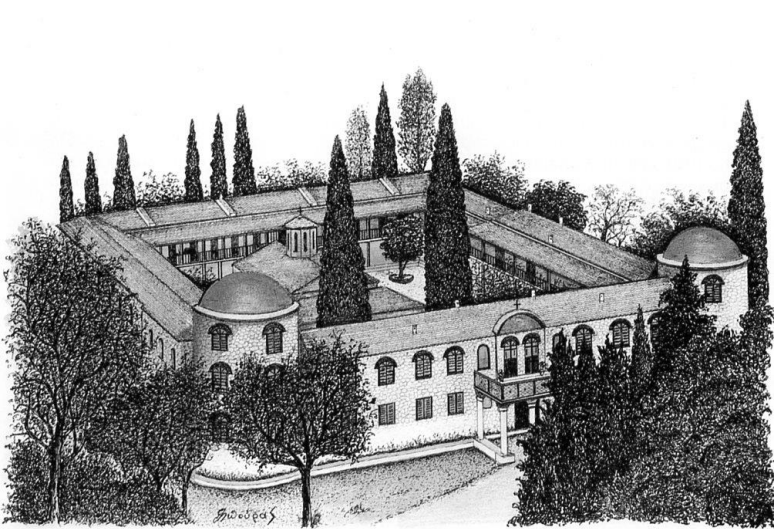
«Να συνθέσουμε τη δόκιμη παράδοση με ό,τι γόνιμο φέρουν οι νέοι καιροί είναι ότι συντομότατα, θα μπορούσε να προσδιορίσει την προσπάθειά μας για μορφή» διακηρύττει τελειώνοντας το άρθρο του ο Δ. Πικιώνης.

εικόνα: 29 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Κάτοψη ισογείου οικίας Γκόργκα 1953 - 1955

εικόνα: 31 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, κάτοψη οικίας Αναγνωστοπούλου 1953 - 1955

εικόνα: 30 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Κάτοψη κατοικίας 1953 - 1955

εικόνα: 34 Ιερά Μονή Ζωοδόχου πηγής, Κάτω Ξενίας, Δημητριάδος και Αλμυρού

εικόνα: 32 αναπαράσταση τυπολογιών αρχαίων ελληνικών σπιτιών που αναπτύσσονται γύρω από το χαρακτηριστικό αϊθριο

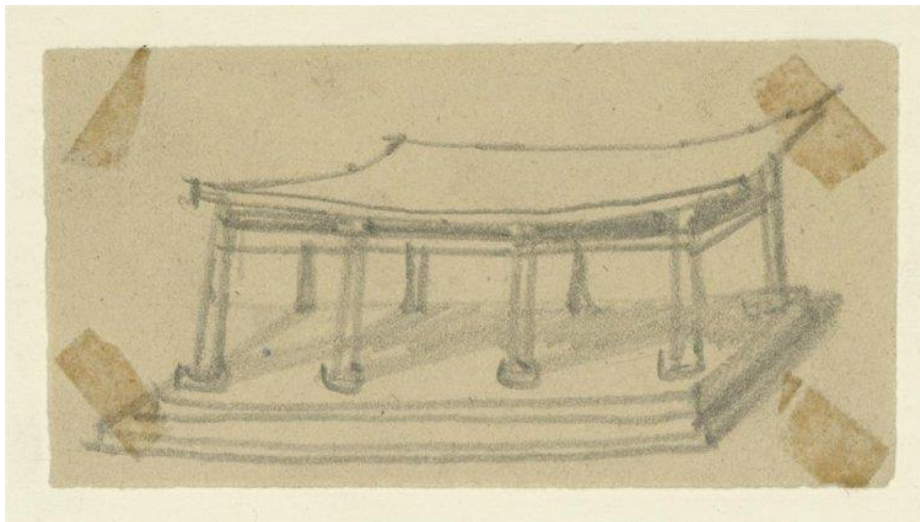

εικόνα: 33 αναπαράσταση αρχαίων ελληνικών σπιτιών, ο τύπος αυτός κατοίκησης μεταφέρεται μέσα στην ιστορία και καθίσταται διαχρονικός

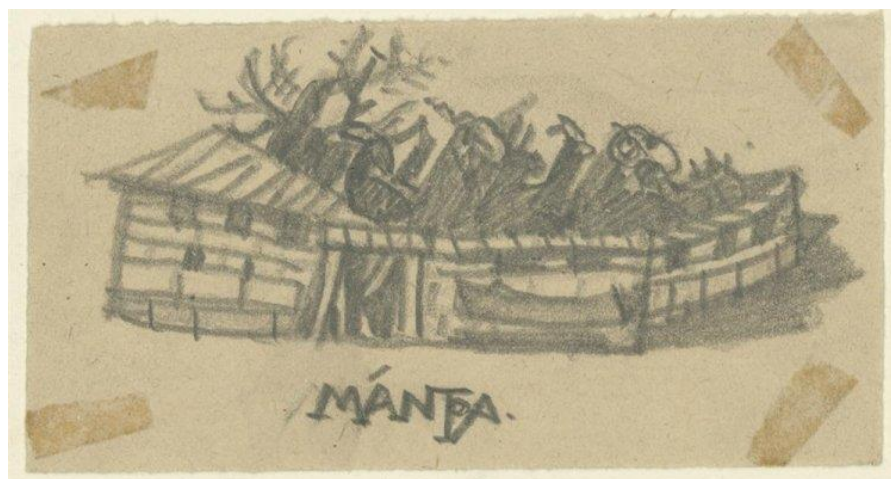

εικόνα: 35 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Πύλη εισόδου 1953 - 1955

εικόνα: 36 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Προστέγιο 1953 - 1955

εικόνα: 37 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Σκίτσο μάντρας 1953 - 1955

Πνευματικά κέντρα και κοινότητες στην Ευρώπη του Μεσοπολέμου:

Σύμφωνα με τον Κώστα Τσιαμπάο όμοιες κοινότητες όπως η Αιζωνή, με όραμα τη συσσώρευση γνώσης και τη διάδοση πολιτισμού, προϋπήρχαν σε χώρες της Κεντρικής Ευρώπης από τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα. Αναφέρει αντιπροσωπευτικά, ονομαστά πνευματικά κέντρα της εποχής του Μεσοπολέμου όπως το Goetheanum, που ιδρύεται το 1913 στο Dornach της Ελβετίας από τον Rudolf Steiner, τη Σχολή της Σοφίας που ο Herman Alexander Graf Keyserling ιδρύει το 1920 στο Darmstadt και η Suhalia, που ιδρύει ο Schwaller de Lubicz, περίπου την ίδια εποχή, στις αρχές του 1920. Αποτελέσματα οραμάτων για τη δημιουργία μιας υγιούς κοινωνίας μέσα από την κάλυψη υλικών, ψυχικών και πνευματικών αναγκών. Πρόκειται για σχολές και κοινότητες που σχεδιάστηκαν ώστε προσελκύοντας το ενδιαφέρον επιφανών προσωπικοτήτων των γραμμάτων και των τεχνών, θα δίδασκαν φιλοσοφίες και κουλτούρες, δυτικές και ανατολικές, με στόχο τη μετάδοση αυτής της γνώσης στο κοινό η οποία τελικά θα αποκαθιστούσε την αρμονία και τη βαθύτερη και ουσιαστικότερη κατανόηση του κόσμου.

Τέλος αναφέρει το παράδειγμα της πνευματικής και κοινοβιακής δομής της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας της Μεσογείου η οποία ιδρύεται από τον Ολλανδό αρχιτέκτονα Hendrik Wijdeveld (1885- 1987), τον Γάλλο ζωγράφο Amédée Ozenfant (1886 – 1966) και τον Erich Mendelsohn στην αρχή της δεκαετίας του '30. Ένα είδος πανεπιστημίου των τεχνών, «μια εναλλακτική πρόταση απέναντι στον μοντερνισμό του Bauhaus (με αρκετές όμως επιρροές στη δομή και την οργάνωση από αυτό), μια προσπάθεια η οποία πρέσβευε την επιστροφή στο πνεύμα της κλασικής παράδοσης, το οποίο αποκτούσε έναν οικουμενικό χαρακτήρα και ομοίως παρουσιάζει εξαιρετικά πολλές ομοιότητες με την Αιζωνή. Σύμφωνα με τον Wijdeveld, η σχολή τέχνης σχεδιάστηκε ως μια ακαδημαϊκή κοινότητα εργασίας, όπου οι θεατές και οι μαθητές, οι αρχιτέκτονες, οι καλλιτέχνες και οι τεχνίτες θα ζούσαν και θα συνεργάζονταν όλοι μαζί.⁵⁴ Επικεντρώθηκε στον πολιτισμό που αναπτύχθηκε σε πόλεις-σημαντικά κέντρα της Μεσογείου από την Αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή και προσπάθησε να προβάλει μέσω του έργου της, στο οποίο συνέβαλαν εκλεκτές προσωπικότητες των επιστημών και των τεχνών της εποχής, το διάλογο μεταξύ όλων αυτών

---

⁵⁴ «Εξασφαλίστηκαν πιθανοί χρηματοοικονομικοί χορηγοί, αγοράστηκε ένα κατάλληλο οικόπεδο από καλλιτέχνες από διαφορετικούς κλάδους και από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες είχαν υπογράψει συμβόλαια ως μελλοντικοί καθηγητές της ακαδημίας, και όμορφα σχεδιασμένα φυλλάδια με το διδακτικό πρόγραμμα είχαν ήδη εκτυπωθεί σε πέντε γλώσσες. Πέρα από αυτό, ένας εντυπωσιακός κατάλογος διασημοτήτων από την επιστήμη, την πολιτική και τις τέχνες έγινε μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής ως μέλη, ξεκινώντας από τον Άλμπερτ Αϊνστάιν, ακολουθούμενο από τον Paul Valery, τον Frank Lloyd Wright και τον Igor Stravinsky. Το πρόγραμμα διδασκαλίας απαριθμούσε όλες τις τέχνες, συμπεριλαμβανομένης της μουσικής, του κινηματογράφου και του χορού, παρουσιάζοντας έτσι έναν καινοτόμο πολυτομεακό χαρακτήρα. Θα ήταν ένα είδος Bauhaus στο Cote d'Azur. Όμως η Ακαδημία της Μεσογείου είχε περισσότερα στην ατζέντα της, την οποία παρουσίασε λίγο πριν από την κρίση της, παρέχει μια ενοποιητική και καθολική ταυτότητα.[...] Πάνω απ' όλα, αφορούσε μια επανεκτίμηση της σύγχρονης τέχνης και του δεσμού της με τις αξίες των κλασικών και λαϊκών παραδόσεων». Jean-Francois Lejeune, Michelangelo Sabatino, *Modern Architecture and the Mediterranean, Vernacular Dialogues and Contested Identities*, Routledge, 2009, σελ. 175-176.

των πολιτισμών, τη σύνδεση του παραδοσιακού και του σύγχρονου μέσω μιας ενωτικής και οικουμενικής ταυτότητας που θέλησε να δημιουργήσει.

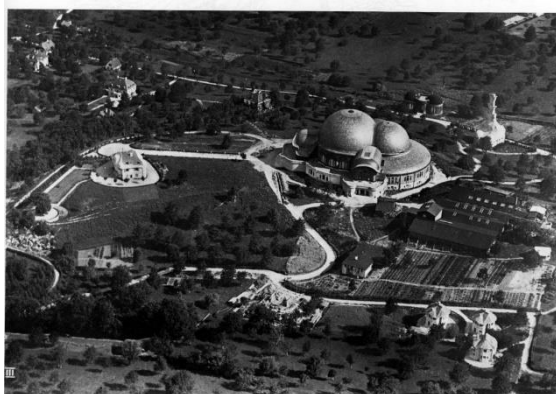
Γράφει ο E. Mendelsohn: «Από αυτή την κοιλάδα, όπως στην Ελευσίνα μπορώ να αγκαλιάσω ολόκληρη τη Μεσόγειο Θάλασσα. Την αφθονία της, την ηρεμία της, της δημιουργίας της. Εσκοριάλ και Τολέδο – Carcassone και κυανή Ακτή, Φλωρεντία και Ρώμη – Δελφοί και Ακρόπολη – Κωνσταντινούπολη και ελληνικά νησιά, Γαλιλαία και Ιερουσαλήμ – Πυραμίδες και Καρνάκ. Αδρότητα και Αυστηρότητα – Πολυτέλεια και τέχνη του ζην – γνώση και ανθρωπιά – μαγεία και φθορά – πίστη και λύτρωση – απαρχή και αιωνιότητα».⁵⁵

«Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και μόνο το γεγονός της ύπαρξης τόσων παρόμοιων σχολών πανεπιστημίων, πνευματικών κέντρων αποτελεί μαρτυρία ενός κλίματος που διαπερνά όλη την Ευρώπη ακριβώς την ίδια εποχή του Μεσοπολέμου. Από τη Γερμανία και την Ελβετία έως την Ελλάδα και τη Γαλλία κάποιοι πνευματικοί άνθρωποι, φιλόσοφοι, καλλιτέχνες, αρχιτέκτονες, πρόσωπα περισσότερο ή λιγότερο γνωστά, αναζητούν τους τόπους εκείνους όπου θα στήσουν τις δικές τους ανεξάρτητες κοινότητες. Τόποι οι οποίοι έχουν ένα μυθικό – συμβολικό περιεχόμενο όπως είναι οι Άλπεις, οι Δελφοί, οι ακτές της Μεσογείου υποδέχονται αυτές τις κοινότητες – πραγματικές ή φανταστικές – οι οποίες απομακρυσμένες από τα μεγάλα αστικά κέντρα, δίνουν την ελπίδα μιας καινούριας αρχής, μέσα από την αναγέννηση της παράδοσης, τον σεβασμό στην πνευματική κληρονομιά και την πίστη σε μια κοινή πνευματική αποστολή».⁵⁶

εικόνα: 38
R.Steiner,
Goetheanum,
Dornach, 1913,
εξωτερική

εικόνα: 41
R.Steiner,
Goetheanum,
Dornach, 1913,
πανοραμική
άποψη

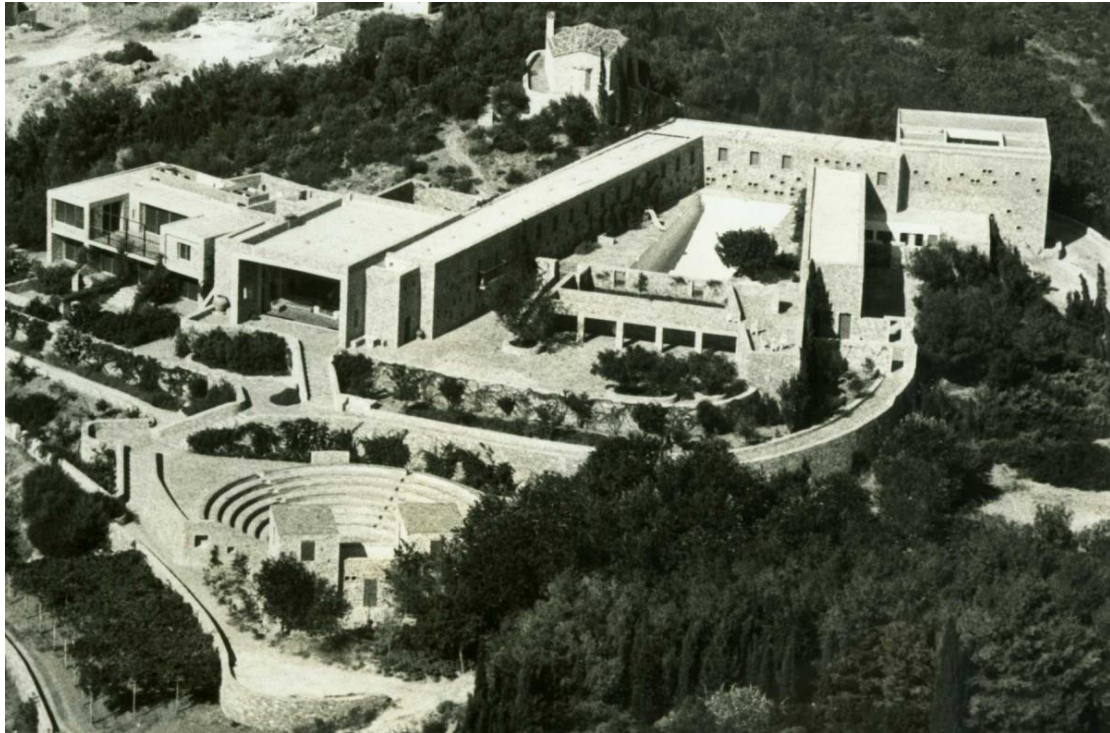
εικόνα: 39
R.Steiner,
Goetheanum,
Dornach, 1913,

εικόνα: 40
R.Steiner,
Goetheanum,
Dornach, 1913,
εσωτερικό

⁵⁵ Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 112- 114.

⁵⁶ Ibid., σελ. 114.

εικόνα: 42 Κωνσταντίνος Δοξιάδης, Απολλώνιο, Πόρτο Ράφτη 1969.

Απολλώνιο, Η πνευματική κοινότητα του Κωνσταντίνου Δοξιάδη στην Ελλάδα του 1960

:

Πέρα από την ανάγνωση των αφορμών που συμβάλουν στη δημιουργία ενός έργου, αξίζει παράλληλα η αναφορά στην επιρροή που αυτό άσκησε. Μελετώντας έτσι έργα – παράγωγα των ιδεών που αυτό το πρώτο φέρει, επιτυγχάνεται η ολοκληρωμένη θεώρηση και γνώση του. Έτσι και εδώ κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στον πρότυπο οικισμό «Απολλώνιο», που σχεδίασε ο αρχιτέκτονας Κωνσταντίνος Δοξιάδης, το 1969 (σχεδόν είκοσι χρόνια αργότερα από τον σχεδιασμό της Αιξωνής) στο Πόρτο Ράφτη της Αττικής.⁵⁷

Ο στόχος του έργου φαίνεται πως ήταν όμοιος με αυτόν της Αιξωνής, καθώς ο αρχιτέκτονας δημιουργεί εδώ «μια πρότυπη κοινότητα καλλιτεχνών και ανθρώπων του πνεύματος, όπου

---

⁵⁷ «Το Απολλώνιο βρίσκεται στην ανατολική ακτή της Αττικής, εντός του κόλπου του Πόρτο Ράφτη. Κατά την αρχαιότητα υπήρξε το τέρμα του δρόμου που συνέδεε την Αθήνα με τη γόνιμη πεδιάδα των Μεσογείων καθώς και με το λιμάνι από το οποίο οι Αθηναίοι προωθούσαν τα «θεωρία», τους πρώτους καρπούς από κάθε σοδιά που έστελναν οι Υπερβόρειοι στο ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο. Η ιστορική σημασία του τόπου συνετέλεσε στην επιλογή του από τον Κωνσταντίνο Δοξιάδη για την υλοποίησή του οράματός του». Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, «Ιστορικός τόπος το «Απολλώνιο» του Κωνσταντίνου Δοξιάδη στο Πόρτο Ράφτη», 19/2/14, αναδημοσίευση από: Μ. Κουζινοπούλου, Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων. Ιστοσελίδα: <https://www.archaiologia.gr/blog/2014/02/19/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%82-%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84/>

θα εφαρμόζονται διαχρονικές αξίες που είχαν χαθεί». ⁵⁸ Ο οικισμός πήρε το όνομά του από τον θεό της αρχαιότητας, Απόλλωνα, σύμβολο της αρμονίας ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση και ταυτόχρονα, κατά το μύθο, προσάτη των τεχνών και των οικισμών.

Ο οικισμός προβλέπεται να αποτελείται από έξι γειτονίες, όπου «εκτός από τις κατοικίες (τριών διαφορετικών τύπων) και το σπίτι για τον αρχιτέκτονα, υπάρχει ένα θέατρο κλασσικής μορφής, μια βυζαντινή εκκλησία, μια κεντρική πλατεία και το αντίστοιχο πνευματικό κέντρο: μια κλειστή αίθουσα συμποσίων η οποία στεγάζει το 'αθηναϊκό κέντρο αισθητικής', έναν χώρο όπου σύμφωνα με τον αρχαίο ελληνικό βίο, μπορεί κανείς να παρακολουθήσει μια διάλεξη και ταυτόχρονα να γευματίσει». ⁵⁹

Ως ένας άλλος «λαϊκός οικισμός, συναντώνται εκεί όλα τα γνωρίσματα του νησιωτικού χωριού με «τα στενά δρομάκια και τη χαρακτηριστική απλότητα». Η επαφή με τη φύση και τον παραδοσιακό τρόπο ζωής, γίνεται αντιληπτή από το γεγονός του διαχωρισμού ανθρώπου και μηχανής. Μέσα στον οικισμό, δεν κυκλοφορούν αυτοκίνητα «εκτός από ένα ηλεκτρικό όχημα που βοηθάει στη μετακίνηση επίπλων αι στη συλλογή των απορριμμάτων». Τα δρομάκια αυτά που εξυπηρετούν τις εσωτερικές κινήσεις του ανθρώπου στον οικισμό, είναι λιθόστρωτα με μεταβλητό πλάτος και επιτρέπουν ποικιλία εναλλαγών και οπτικών εντυπώσεων ενώ παράλληλα, συνδυάζονται με κοινόχρηστους χώρους με πλούσια και ζωντανή βλάστηση. Οι όγκοι των κατοικιών, τοποθετούνται με τέτοιο τρόπο, ώστε να ακολουθούν το ανάγλυφο του εδάφους, και οι κάτοικοί τους να απολαμβάνουν τη θέα του φυσικού τοπίου. ⁶⁰

Ο Κώστας Τσιαμπάος, παρατηρεί κι άλλες ομοιότητες μεταξύ Αιξωνής και Απολλώνιου, όπως η «άρση του διαχωρισμού δρόμου – ιδιοκτησίας μέσω της αισθητικής συνένωσης και των δύο που εκφράζει τη γραφικότητα των δρόμων που ζητάει ο Πικιώνης», ενώ ακόμη σημειώνει πως, τόσο στον υπολογισμό των οικοπέδων της Αιξωνής όσο και ως μέτρο σχεδιασμού του Απολλώνιου, χρησιμοποιήθηκαν ανάλογες πρακτικές οι οποίες 'προέρχονται' από την αρχαιότητα αλλά και παράλληλα αρχίζουν να μελετώνται σύγχρονα και από το Μοντέρνο Κίνημα. ⁶¹

Ομοίως με την Αιξωνή του Πικιώνη, το Απολλώνιο του Δοξιάδη εμφανίζει σε κάθε του σημείο την πρόθεση του αρχιτέκτονα να παράξει μια αρχιτεκτονική καθαρά ελληνική, που να μην ανήκει σε κάποια συγκεκριμένη περίοδο ή στυλ αλλά να γεννάται από το τοπίο και το αποτύπωμα των ανθρώπων που το κατοίκησαν για αιώνες. Ο αρχιτέκτονας πετυχαίνει μια αυθεντικά ελληνική αρχιτεκτονική ικανοποιώντας τόσο το αίτημα για επαφή του ανθρώπου με τη φύση όσο και τις σύγχρονες ανάγκες του. Το απολλώνιο βρίσκεται κοντά στην Αθήνα και συνδεδεμένο με σύγχρονα δίκτυα μεταφορών με ένα τέτοιο μεγάλο αστικό κέντρο,

---

⁵⁸ Ibid., Ιστοσελίδα:

<https://www.archaiologia.gr/blog/2014/02/19/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%82-%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84/>

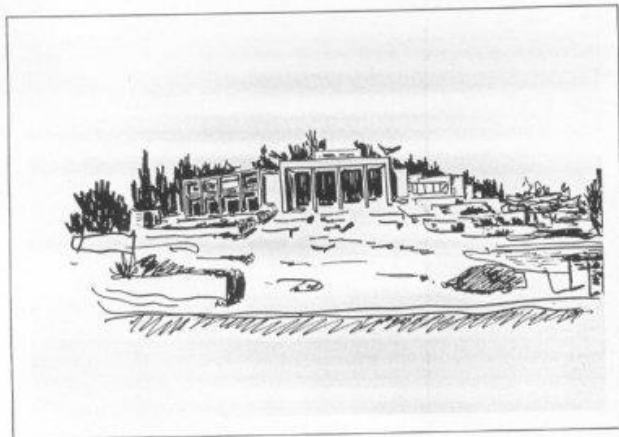
⁵⁹ Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 115.

⁶⁰ Ειρήνη Δημοπούλου, «Άρης Κωνσταντινίδης-Κωνσταντίνος Δοξιάδης – μια παράλληλη μελέτη της σκέψης και του έργου τους», ερευνητική εργασία, σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2016, σελ 70.

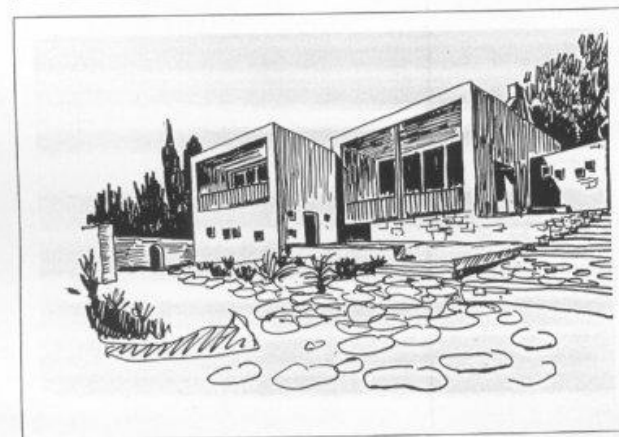
⁶¹ Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ 116.

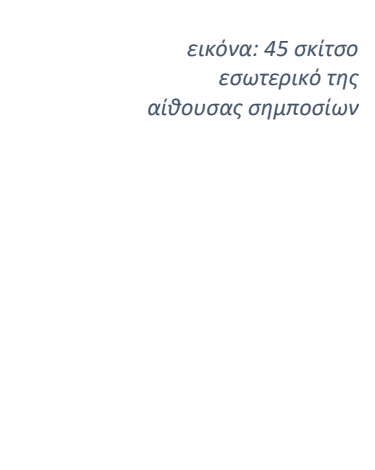
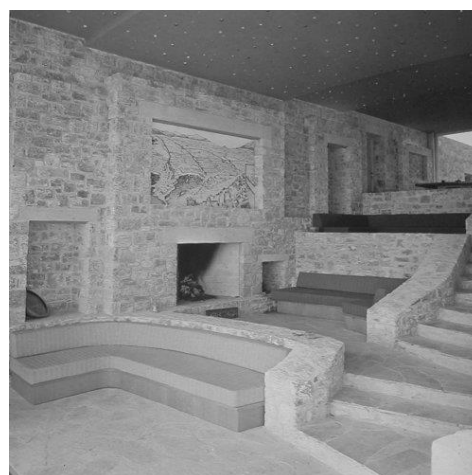
συνδυάζει τις αρετές του μικρού χωριού με την επαφή με τον κόσμο σε μεγαλύτερη κλίμακα και τις νέες εξελίξεις. Ένας ιδανικός τρόπος κατοίκησης, προερχόμενος από το παρελθόν και την παράδοση σε συνδυασμό με το ιδανικό που προστάζει η σύγχρονη εποχή για οικουμενικότητα, συνδυάζεται στο έργο του Δοξιάδη και απαντάται και στο Απολλώνιο.⁶²

εικόνα: 43 Σκίτσα του οικισμού, εξωτερικά της αίθουσας συμποσίων.

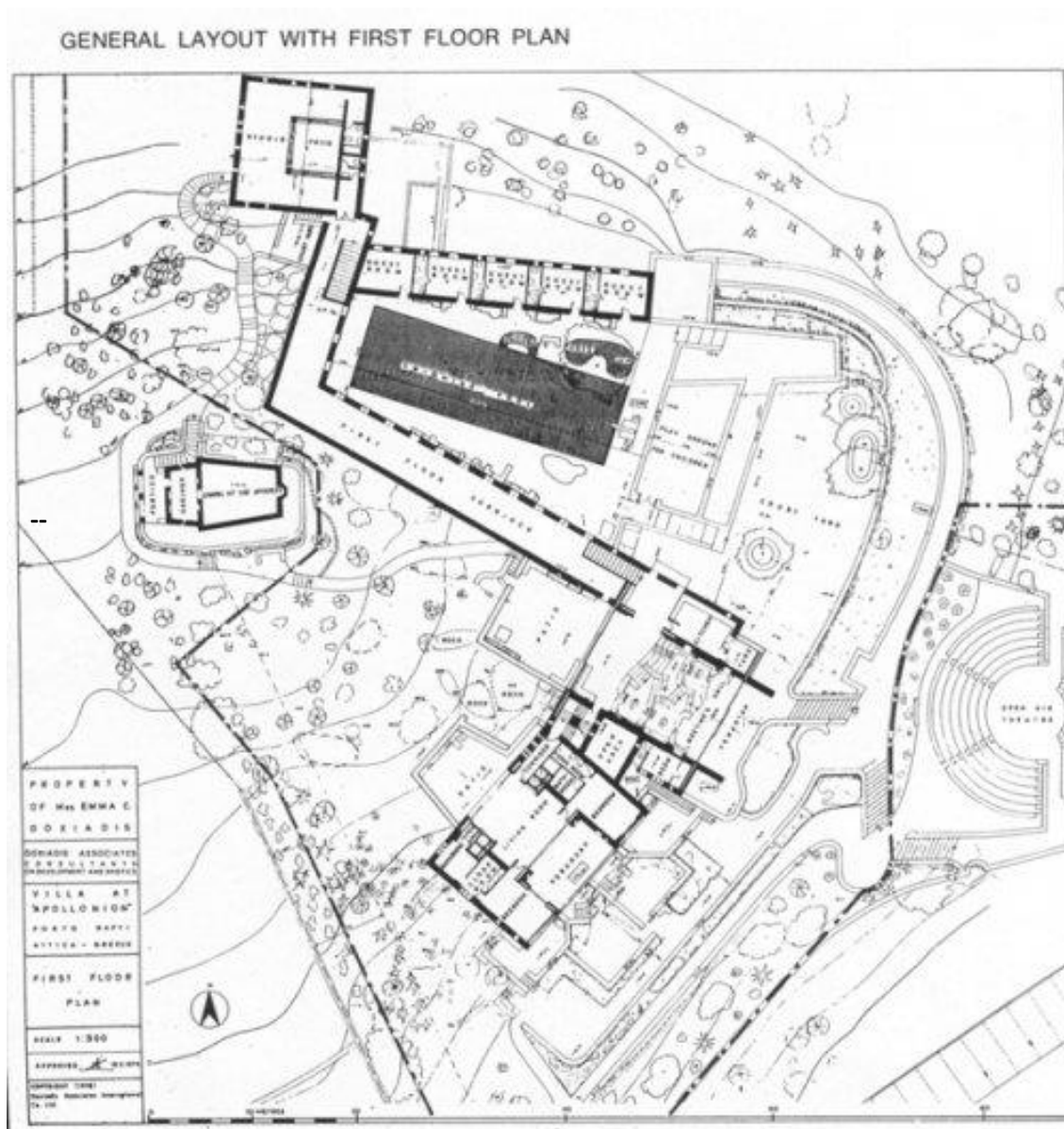
εικόνα: 44 Εσωτερική φωτογραφία της αίθουσας συμποσίων

εικόνα: 45 σκίτσο εσωτερικό της αίθουσας συμποσίων

⁶² Ο Κώστας Τσιαμπάος παρουσιάζει τη θεώρηση του Jean Gottman: Σύμφωνα με αυτόν, αυτό που πέτυχε ο Δοξιάδης είναι η ταυτόχρονη έκφραση του «πλατωνικού» και «αλεξανδρινού» οικιστικού μοντέλου. Η πλατωνική παράδοση της αυτόνομης αλλά απομονωμένης ιδανικής πολιτείας συνδυασμένη με την εξωστρεφή «οικουμενική συμμαχία» των μεγάλων πόλεων που μεταξύ τους συνδέονται με δίκτυα κυκλοφορίας και εμπορίου, που πετυχαίνει με την ίδρυση της αυτοκρατορίας του ο Μέγας Αλέξανδρος, εμφανίζονται στο έργο του αρχιτέκτονα. Ibid., σελ. 116.

εικόνα: 46 Γενικό Σχέδιο του οικισμού

εικόνα: 47 Αποψη του οικισμού

ΑΙ Ξ Η Ν Η

Γ Τ Ο Μ Ο Σ 1 9 5 3

Ήσυχά, καθαρὰ, κοιτάζω τον κόσμο και λέω: Όλα τούτα που
θωρώ, γρικώ, γεύομαι, οσφραίνομαι κι αγγίζω είναι πλάσματα
του νου μου [...]

Αργά, με αγωνία, σαλεύω ανάμεσα στα φαινόμενα που γεννώ,
τα ξεχωρίζω βολικά τα σμίγω με νόμους και τα ζεύω στις βαριές
πραχτικές μου ανάγκες. Βάνω τάξη στην αναρχία, δίνω
πρόσωπο, το πρόσωπό μου στο χάος.

Είμαι αργάτης της άβυσσος. Είμαι ο θεατής της άβυσσος. Είμαι
η θεωρία και η πράξη. Είμαι ο νόμος. Όξω από μένα τίποτα δεν
υπάρχει.

Νίκος Καζαντζάκης, Ασκητική, 1927.

[Κεφάλαιο 3^ο]

Το περιοδικό της Αιξωνής, η ανάγνωση του πνεύματος της εποχής και των συντελεστών του οράματος.

51

Οι κοινότητες αυτές, που αναπτύχθηκαν στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου και των Βαλκανίων, μαζί με τα αντίστοιχης φιλοσοφίας ελληνικά πνευματικά κέντρα, για τα οποία έγινε λόγος παραπάνω, αποτελούν μονάχα ένα από τα παραδείγματα που αποδεικνύουν το γεγονός πως το πνεύμα της εποχής, είναι ικανό να περιβάλλει κάθε καλλιτεχνική έκφραση, πως οι ιδέες κυκλοφορούν δημιουργώντας προσωπικότητες, τάσεις και ρεύματα και πως τα ερεθίσματα πολλές φορές είναι κοινά στους δημιουργούς - καλλιτέχνες της ίδιας περιόδου.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τον επικοινωνιακό χαρακτήρα της τέχνης, ως πνευματικό-κοινωνικό φαινόμενο, εξ ορισμού αποδεικνύεται η αμφίδρομη σχέση του καλλιτέχνη και του περιβάλλοντός του. Ιδιαίτερα υπογραμμίζεται εδώ το γεγονός πως «ο καλλιτέχνης λειτουργεί επηρεασμένος από το κοινωνικό, ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο ζει και εργάζεται, ώστε με τη σειρά του να επικοινωνήσει ιδέες και αντιλήψεις και το έργο του να αποκτήσει τη δυναμική να επηρεάσει την κοινωνική ομάδα προτείνοντας τρόπους σκέψης και καλλιτεχνικές αξίες»⁶³.

Ένα έργο με μια ορισμένη χρονική απόσταση της εποχής στην οποία δημιουργήθηκε από την εποχή του μελετάται, καθίσταται δυσνόητο όταν ερευνάται αποσυνδεδεμένο από το περιβάλλον του, το φυσικό του χώρο δηλαδή, το ιστορικό του πλαίσιο, τις ευρύτερες πνευματικές αναζητήσεις της εποχής του. Ειδικά μάλιστα όταν πρόκειται για ένα έργο «αναμφισβήτητο ιδιαίτερο και προσωπικό, που δεν είναι εύκολο να ενταχθεί σε στυλ και

---

⁶³ Οι καλλιτέχνες ως κοινωνικά μέλη δημιουργούν μέσα σε συγκεκριμένο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο που διαμορφώνει ως έναν βαθμό τα αιτήματα και τις επιλογές τους. Με αυτή την έννοια τα έργα τέχνης πρέπει να εκλαμβάνονται ως έκφραση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου στο οποίο ανήκουν, λειτουργώντας ως γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ δημιουργού και κοινού. Ελένη Γεμού, «Ο κοινωνικός ρόλος της τέχνης», *Επιστήμη και Κοινωνία*, τεύχος 20/2008 σελίδα 200-201.

ρεύματα και άγνωστο ως προς τις θεωρητικές του πηγές, το φιλοσοφικό του υπόβαθρο και τη σκέψη που το γεννά όπως το έργο του Δημήτρη Πικιώνη όπως γράφει ο Κώστας Τσιαμπάος.⁶⁴

Ωστόσο πέρα από την εποχή, τα ρεύματα και τα κινήματα και ακριβώς λόγω αυτής της ιδιαιτερότητας που παρουσιάζει το έργο αυτό, όπως και κάθε έργο, υπάρχει κάτι υπέρ προσωπικό που συμβάλει στη διαφοροποίησή του από άλλα έργα της ίδιας περιόδου. Αυτό το πολύ προσωπικό στοιχείο που είναι η φαντασία, η νόηση και ψυχοσύνθεση του κάθε δημιουργού, είναι που εξειδικεύει την κάθε έκφραση και συγκεκριμενοποιεί την «κάθε επιλεγόμενη λύση μεταξύ διαφορετικών εναλλακτικών δυνατοτήτων»⁶⁵. Με άλλα λόγια ο δημιουργός γαλουχημένος με τις αξίες της εποχής του, επηρεασμένος από τα ιστορικά γεγονότα της, διαμορφώνει το δικό του μοναδικό χαρακτήρα, προβάλλει στο περιβάλλον του αυτό το προσωπικό του στοιχείο και δημιουργεί. «Η δημιουργία είναι η αναδιατύπωση, επομένως, ενός προσωπικού στοιχείου σε ένα κώδικα κοινό, συμμεριστό με τους άλλους ανθρώπους».⁶⁶

Κρίνεται λοιπόν απαραίτητη η μελέτη του πνεύματος της εποχής, των ιστορικών γεγονότων και των τεχνολογικών εξελίξεων, των καλλιτεχνικών δράσεων και των φιλοσοφικών αναζητήσεων που έλαβαν χώρα τόσο στην Ελλάδα όσο και στα μεγάλα πολιτιστικά κέντρα της Ευρώπης παράλληλα με τη μελέτη της προσωπικής πνευματικής ανάπτυξης του αρχιτέκτονα, του χαρακτήρα και του πνεύματος που διαμόρφωσε, των επιθυμιών και των φαντασιώσεών του, των οραμάτων και της προσωπικής του έκφρασης την ίδια περίοδο, προκειμένου να επιτευχθεί βαθύτερη κατανόηση των συνθηκών που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του έργου του και ειδικά εκείνου της Αιξωνής.

Στην προσπάθεια αυτή, κύρια θέση πρόκειται στη συγκεκριμένη έρευνα να καταλάβει η μελέτη των τεκμηρίων τους, που στη συγκεκριμένη περίπτωση, πέρα από τα σχέδια του οικισμού που μελετήθηκαν παραπάνω, δεν είναι άλλα από τον περιοδικό τύπο τέχνης και λόγου της εποχής και κυρίως εκείνου του περιοδικού που εξέδωσε ο ίδιος ο συνεταιρισμός της Αιξωνής τα έτη 1950 -1955. Σε άρθρο του στην εφημερίδα «Καθημερινή», ο Σάββας Παύλου μιλώντας για τα περιοδικά του Μεσοπολέμου τονίζει την αξία και «την αναγκαιότητα μελέτης τους τόσο για την απόκτηση πληρέστερης εικόνας της ιστορίας της νεοελληνικής λογοτεχνίας όσο και γενικότερα για μια συγκρότηση της ιστορίας των ιδεών, για την παρακολούθηση της ιδεολογικής διαπάλης και των πνευματικών συγκρούσεων μιας εποχής»⁶⁷. Επομένως γίνεται αντιληπτός ο ρόλος τους ως φορείς ιδεών και τόποι έκφρασης

⁶⁴ Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 137.

⁶⁵ «Και η εκάστοτε επιλεγόμενη λύση αν και εμπειριέχει εντάξεις και αναφορές σε σχολές, σε ρεύματα, σε στυλ και ιδεολογίες δεν αναπαράγει απλώς το υπάρχον. Η λύση είναι εκάστοτε πράξη δημιουργίας». Νίκος Σιδέρης, «Αρχιτεκτονική και Ψυχανάλυση: φαντασίωση και κατασκευή», Futura, 2006, σελ. 17.

⁶⁶ Ibid., σελ. 22.

⁶⁷ «[...]Η στροφή αυτή πιστεύω ότι επιβεβαιώνεται από τις ακόλουθες τρεις δραστηριότητες:
α) Ανατυπώσεις παλαιών και δυσεύρετων σήμερα, περιοδικών τα οποία έπαιξαν σημαντικό ρόλο στις ιδεολογικές ζυμώσεις και στις αισθητικές αναζητήσεις της εποχής τους. Αξιόλογη για το θέμα αυτό υπήρξε η συμβολή του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου το οποίο προχώρησε στην επανέκδοση των προεπαναστατικών περιοδικών («Ερμής ο Λόγιος», «Μέλισσα» και «Αθηνά») καθώς και άλλων νεότερων, κυρίως του εικοστού αιώνα («Ο Διόνυσος» 1901-1902, «Ηγησώ» 1907-1908, «Τετράδιο» 1945-1947 κ.λπ.). Ακόμη υπήρξαν μεμονωμένες ανατυπώσεις περιοδικών από άλλους εκδοτικούς φορείς.

β) Δημοσίευση ικανοποιητικού αριθμού εργασιών στο θέμα της αποδελτίωσης και ευρετηρίασης περιοδικών. Εκτός από αρκετές μεμονωμένες συμβολές διάφορων μελετητών σε αυτοτελείς και μη

και αναδεικνύονται ικανά τεκμήρια για την επαναφορά στο προσκήνιο, μελέτη και κατανόηση της εποχής αυτής στην οποία αναφέρονται και της προσωπικής συμβολής ενός δημιουργού, ενός συλλόγου, ενός κινήματος ή ρεύματος σε αυτή.

Το περιοδικό της Αιξωνής ως τεκμήριο ανάγνωσης της θεωρίας του Δημήτρη Πικιώνη:

Όπως έχει παραπάνω διατυπωθεί, η προσπάθεια γύρω από τη σύσταση του οράματος του Αιξωνικού οικισμού δεν περιορίστηκε μόνο στη δημιουργική διαδικασία σχεδιασμού του από τον Δημήτρη Πικιώνη. Η ίδρυση του ομώνυμου συνεταιρισμού και η έκδοση του περιοδικού Αιξωνή, όπου δημοσιεύτηκαν άρθρα με κύριο θέμα τους το όραμα του εγχειρήματος και το γενικότερο αίτημα για πνευματική αναζήτηση επιστρέφοντας στις αξίες ενός εξιδανικευμένου παρελθόντος, πλαισίωσαν την ενέργεια του σχεδιασμού του οικισμού.

Το περιοδικό Αιξωνή λειτουργώντας επομένως ως αρωγός στην προσπάθεια διάδοσης των ιδεών του συνεταιρισμού γύρω από την ανέγερση του οικισμού και της καθιέρωσης της φιλοσοφίας που πρέσβευαν στην πνευματική κοινότητα αλλά και τους πολίτες της Γλυφάδας, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί όμοιο των «μικρών περιοδικών», όρος που χρησιμοποιήθηκε για να ορίσει περιοδικά, μικρής κυκλοφορίας, που κάνουν την εμφάνισή τους από τα τέλη του 19^{ου} έως και μεγάλο διάστημα του 20^{ου} αιώνα σε Αμερική και Ευρώπη και που σκοπό έχουν τη δημοσίευση της τέχνης, της λογοτεχνίας ή της κοινωνικής θεωρίας. Πιο συγκεκριμένα: «Μικρό περιοδικό θεωρήθηκε οποιοδήποτε από τα διάφορα περιοδικά αφιερωμένα σε σοβαρά λογοτεχνικά κείμενα συνήθως πρωτοποριακά και μη εμπορικά».⁶⁸ «Τα μικρά περιοδικά ανήκουν συχνά σ' εκείνο τον τύπο του 'ανεξάρτητου σχηματισμού' όπου η εσωτερική οργάνωση δεν βασίζεται σε ένα τυπικό σώμα μελών αλλά σε μια συλλογική, δημόσια πράξη, όπως μια έκθεση, μια έκδοση ή ένα μανιφέστο».⁶⁹

Οι «Αιξωνείς», οι καλλιτεχνικές συγγένειες και οι ιδεολογικές αναφορές στις απόψεις του Μεσοπολέμου και της Γενιάς του 30:

Στα «Αιξωνικά»⁷⁰ του πρώτου τεύχους του περιοδικού που εκδίδεται τον Οκτώβρη του 1950, αφού γνωστοποιηθεί ο σκοπός σύστασης του Συνεταιρισμού «Αιξωνή» αναφέρεται πως: «Με απόφαση του Δ. Συμβουλίου του Συνεταιρισμού «Αιξωνή», καταρτίσθηκε Συντακτική Επιτροπή του περιοδικού»⁷¹ που αποτελείται από τον αρχιτέκτονα και καθηγητή του πολυτεχνείου, Δ. Πικιώνη, τον μουσικολόγο, συνθέτη, μαέστρο και ιστοριοδίφη, Ιωσ. Παπαδόπουλο, τον ποινικολόγο και μελετητή του έργου του Καζαντζάκη, Ν. Πουλιόπουλο, τον αρχαιολόγο και επιγραφολόγο, Ανδρέα Παπαγιαννόπουλου Παλαιού, τη μεταφράστρια, Μίνα Ζωγράφου και του συγγραφέα και δημοσιογράφου, Κ. Μεραναίου, ενώ αργότερα, από

εκδόσεις, σημαντική είναι και η συνεισφορά τριών σειρών με ευρητηριάσεις περιοδικών («Τα ελληνικά προεπαναστατικά περιοδικά», «Περιοδικά Λόγου και Τέχνης» με υπεύθυνο τον Δημήτρη Δασκαλόπουλο, «Ευρετήρια περιοδικών Λόγου και Τέχνης» με υπεύθυνο τον Χ. Λ. Καράογλου).

γ) Τη σημαντικότερη βαθμίδα αυτής της στροφής αποτελούν οι εκδόσεις αυτοτελών μελετών για διάφορα περιοδικά και η εμφάνιση πληθώρας δημοσιευμάτων για κάποιο περιοδικό ή για τα περιοδικά μιας τάσης και ειδικότητας, μιας εποχής ή ενός τόπου». Σάββας Παύλου, «Τα περιοδικά στο Μεσοπόλεμο», εφημερίδα «Καθημερινή», 30/10/2001.

⁶⁸ *Little magazine, periodical*, encyclopedia Britannica. / F. Hoffman et al. The little Magazine (1947), E. Anderson and M. Kinzie, The Little Magazine in America (1978).

⁶⁹ Elena Sartori, «Το περιοδικό το Τρίτο Μάτι (1935-1937)», διατριβή επί διδακτορία, τομέας ΜΝΕΣ, τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2016.

⁷⁰ Πρόκειται για ενότητα κειμένων του περιοδικού που αφορούσε κυρίως την περιγραφή των καταστάσεων και των ενεργειών που λάμβαναν χώρα γύρω από την εξέλιξη του έργου της Αιξωνής, τη δράση των μελών της και την αναγγελία των γεγονότων που πρόκειται να διεξαχθούν γύρω από τα θέματα του συλλόγου.

⁷¹ «Αιξωνικά», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ 15

τον Οκτώβρη του 1952 στην ομάδα εισέρχεται και ο καθηγητής της νομικής σχολής, Ν. Πανταζόπουλος⁷².

Πέρα από τα τακτικά μέλη και το Διοικητικό Συμβούλιο, στην πνευματική οργάνωση του περιοδικού, λαμβάνουν δράση έκτακτα, διακεκριμένοι άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών του τόπου. Συγκεκριμένα αναφέρεται από το περιοδικό πως «παράλληλα προς τη θετική πράξη της «Αιξωνής», οι Πνευματικές της επιδιώξεις συγκινούν και συναντούν την πλέον ελικρινή ανταπόκριση στις κορυφαίες πνευματικές αξίες του τόπου μας. Η «Αιξωνή» ιδιαίτερα χαιρετίζει το γεγονός της συμπαράστασης των κ. Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα, του διαπρεπούς ζωγράφου και καθηγητή της σχολής Καλών Τεχνών, του Ι. Θεοδωρακόπουλου, του σοφού μελετητή της ελληνικής παράδοσης, καθηγητή φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και του Δ. Κουρέτα καθηγητού της ψυχιατρικής Εταιρείας των Παρισίων»⁷³. Σημαντική είναι η συμβολή του ζεύγους Σικελιανού για το περιοδικό. Ειδικότερα ο ποιητής Άγγελος Σικελιανός γράφει για την «Αιξωνή» κείμενα, ποιήματα και άρθρα με σημαντικότερο εκείνο του οποίου θέμα αποτελεί η συγγενή με τον οικισμό της Αιξωνής δράση γύρω από το όραμα του Δελφικού Κέντρου⁷⁴.

Ο κατάλογος των ονομάτων που έδρασαν γύρω από το έργο του περιοδικού, είναι μεγάλος και αποτελείται από ανθρώπους που στον τομέα του⁷⁵ ο καθένας διέπρεψε και άφησε έργο πολύπλευρο και σημαντικό.

«Με τον τρόπο αυτό, η ακοίμητη δημιουργική διάθεση του λαού μας συντάσσεται σε μια υπέρτερη σφαίρα ανθρωπίνων επιδιώξεων με τους φορείς της πνευματικής και καλλιτεχνικής συνείδησής τους. Η συμμετοχή των προσωπικοτήτων αυτών, υπογραμμίζει την προσπάθεια της «Αιξωνής» ως επιδίωξη ενός ζωντανού ελληνικού έργου που συναρμόζεται προς τις βιοτικές ανάγκες του λαού μας και προς την ιστορική συνείδησή του ως παράγοντα πολιτισμού»⁷⁶.

Πολλοί από τους ανθρώπους που εργάστηκαν για τις εκδόσεις του περιοδικού της Αιξωνής, έχουν συνεργαστεί μεταξύ τους στο παρελθόν και συνέχισαν να διαγράφουν κοινές πορείες και στο μέλλον. Παράλληλα είναι πολλά τα παραδείγματα αρκετών από τους «Αιξωνείς» να συνδιαλέγονται με καταξιωμένες προσωπικότητες των γραμμάτων και των τεχνών της εποχής του Μεσοπολέμου.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της συνεργασίας του Αγγελου Σικελιανού και του Δημήτρη Πικιώνη για το, συγγενικό της Αιξωνής, όραμα της Δελφικής Ιδέας το 1927.

Αξιοσημείωτη είναι η φιλία και κοινή πορεία του αρχιτέκτονα με τον ζωγράφο Ν. Χατζηκυριάκου- Γκίκα. Κοινή είναι η μαθητεία τους (και άρα και οι επιρροές τους) πλάι στον ζωγράφο Κωνσταντίνο Παρθένη, ενώ από την εποχή που ο Πικιώνης σπουδάζει ζωγραφική στη Σχολή Καλών Τεχνών και αργότερα καθώς συμπληρώνει τις σπουδές του στο Μόναχο και το Παρίσι, τόπο όπου σπούδασε και ο Γκίκας, αποκτούν κοινές παρέες με άλλους σημαντικούς ζωγράφους όπως ο Τζιόρτζιο Ντε Κίρικο, ο Νίκος Εγγονόπουλος, ο Γιάννης Τσαρούχης.

Οι δυο τους⁷⁷, θα συνεργαστούν το 1935 στην έκδοση του περιοδικού «Το 3^ο Μάτι». Το

⁷² Αναγράφονται στη δεύτερη σελίδα του τεύχους ως επιτροπή συντάξεως οι Ιωσήφ Παπαδόπουλος, Δημήτρης Πικιώνης, Νικόλαος Πανταζόπουλος, Νικόλαος Πουλιόπουλος και Ανδρέας Παπαγιαννόπουλος, *Αιξωνή*, τόμος Β, Αθήνα: Τύποις Ευθ. Χριστοδούλου, 1952, σελ. 2.

⁷³ «Αιξωνικά», περιοδικό: «Αιξωνή», τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 44.

⁷⁴ *Ibid.*, σελ. 73.

⁷⁵ Άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών όπως ιστορικοί και αρχαιολόγοι, νομικοί, φιλόλογοι και λογοτέχνες, λαογράφοι, αρχιτέκτονες, θεατρολόγοι ζωγράφοι και μουσικοσυνθέτες καθώς επίσης και των επιστημών, όπως γιατροί και ψυχναλυτές, φυσικομαθηματικοί και φυσιοδίφες συμπληρώνουν αυτόν τον κατάλογο.

⁷⁶ *Ibid.*, σελ. 44.

⁷⁷ Ο Δημήτρης Φιλιππίδης γράφει για τη σχέση του Δημήτρη Πικιώνη και του Γκίκα: «Αν η ελληνική πραγματικότητα απωθούσε το Γκίκα, οι εξωτικοί πολιτισμοί τον γοήτευαν γιατί εκεί έβρισκε ανόθευτο κάτι ανάλογο με το ελληνικό στοιχείο γιατί παντού ανακάλυπτε την Ελλάδα (από τις θρησκευτικές

περιοδικό αφορούσε την ανάδειξη της καλλιτεχνικής δραστηριότητας στην Ελλάδα και τον Κόσμο και συνεργαζόταν με ονόματα όπως οι συγγραφείς Στρατής Δούκας και Τάκης Παπατσώνης, ο ζωγράφος Σπύρος Παπαλουκάς, ο θεατρικός σκηνοθέτης Σωκράτης Καραντινός, ο γλύπτης Μιχαήλ Τόμπρος και ο Χαράκης Άγγελος Θεοδωρόπουλος. Το περιοδικό «Το 3^ο Μάτι» αποτελεί σταθμό στην ιστορία των περιοδικών λόγου και τέχνης στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου, περίοδο ακμής των γραμμάτων και των τεχνών και δράσης της πρωτοποριακής γενιάς του 30, της οποίας το πνεύμα γύρω από τη σύνδεση της Μοντέρνας Τέχνης και του ελληνικού πνεύματος, εκφράζεται μέσω αυτού και παρόμοιων περιοδικών. Συγκεκριμένα γράφει ο Κώστας Τσιαμπάος πως το περιοδικό «εκφράζει την προσπάθεια να «ανοίξει τα μάτια» στους σύγχρονους δημιουργούς και να τους δείξει πως μπορούν τα δικά τους έργα να αναφέρονται στις οικουμενικές αισθητικές αρχές στους νόμους, στις σχέσεις και τους κανόνες που υπάρχουν σε κάθε δημιουργία του παρελθόντος»⁷⁸.

Συνεχίζοντας με την ανάγνωση των καλλιτεχνικών συγγενιών, αξίζει η αναφορά στη συνεργασία του μουσικολόγου, συνθέτη και μαέστρου Ιωσήφ Παπαδόπουλου με τον λογοτέχνη και σκηνοθέτη θεατρικών Παραστάσεων Λίνου Καρζή, στη μετάφραση αρχαίων δραμάτων αλλά και στη συμμετοχή του δευτέρου το 1963, στην κίνηση για την ελληνική πνευματική αναγέννηση του Μ. Φαλτάιτς που κηρύσσει το έτος Περικλής Γιαννόπουλος, σε συνεργασία με μέλη της ελληνικής διάνοησης, όπως ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης, ο ζωγράφος Γιάννης Τσαρούχης, ο ποιητής Ν. Σταμπόλης.

Ακόμη, ο Νίκος Πουλιόπουλος δραστηριοποιείται στο σοσιαλιστικό κίνημα όπου συναντιέται με τον Καζαντζάκη τον Νοέμβριο του '44 σε προσπάθεια συγκρότησης ενός ενιαίου Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Επίσης, ο διανοούμενος και συγγραφέας Γεράσιμος Σπαταλάς, το 1919, εκδίδει το «Μαύρο Γάτο», σημαντικό περιοδικό για την ανάπτυξη της Νεοελληνικής Γραμματείας. Παράλληλα, δημιουργεί το ομώνυμο λογοτεχνικό καφενείο όπου σύχναζαν οι Πορφύρας, Παράσχος, Δ. Ταγκόπουλος, Τέλλος Άγρας, Ρώμος Φιλλύρας και κατά αραιά διαστήματα οι Παλαμάς, Λαπαθιώτης, Καρυωτάκης, Θεοτόκης⁷⁹.

Πρόκειται για πρόσωπα που μεγάλωσαν, έλαβαν την εκπαίδευσή τους και έδρασαν σε ένα κλίμα ταλάντευσης μεταξύ της αναζήτησης της ελληνικής ταυτότητας και αφομοίωσης των σύγχρονων θεωριών του Μοντέρνου κινήματος. Κατά την εποχή αυτή, τόσο οι ιστορικές συνθήκες⁸⁰ όσο και η επιμόρφωση των Ελλήνων δημιουργών στις ευρωπαϊκές σχολές και την ενασχόλησή τους με τις κυρίαρχες δυτικές ιδέες που φωτίζουν τον Ανατολικό Ελληνικό πολιτισμό, δημιουργούν τις προϋποθέσεις ώστε σε «σε ολόκληρο το Μεσοπόλεμο να επικρατήσει η αντίληψη «επιστροφής στις ρίζες» και να σφραγίσει τις δημιουργίες στη λογοτεχνία και τις τέχνες»⁸¹. Το φαινόμενο εντείνεται στην δεκαετία του 30, με ένα πλατύ

παραστάσεις στα μοναστήρια του Θηβets ως το θέατρο Νο της Ιαπωνίας. Με τον ίδιο τρόπο ο Πικιώνης [...] έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Άπω Ανατολής που στοιχεία της κατόπιν πέρασαν στο χτισμένο έργο του». Δ. Φιλιππίδης, «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική», Αθήνα: Μέλισσα, 1984, σελ. 185.

⁷⁸ Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 140.

⁷⁹ Το καφενείο στέγαζε το καλλιτεχνικό Σωματείο «Καλλιτεχνική Συντροφιά» που είχε στόχο την προβολή και προάσπιση των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών ενώ παράλληλα προγραμματίζε εκδηλώσεις για τους Κ.Π.Καβάφη, Σαρλ Μπωντλαίρ, Αλ. Παπαδιαμάντη και προέβενε σε εκδόσεις όπως η «Ανθολογία των Νέων Ελλήνων Ποιητών». Χατζηφώτης Ι. Μ., «Γεράσιμος Σπαταλάς (μια ανέκδοτη αυτοβιογραφία του)», *Ανιχνεύσεις [Νεοελληνικά μελετήματα και κριτικά δοκίμια]*, σ. 72-76, Αθήνα, Αλκαίος, 1973

⁸⁰ Η Μικρασιατική Καταστροφή εξαλείφει τον ελληνικό επεκτατισμό και οριστικά αποκόπτει την Ελλάδα από την Ανατολή. Παρατηρείται μια νέα συσπείρωση γύρω από το ιδεολογικό περιεχόμενο του Ελληνισμού και η παιδεία θεμελιώνεται πάνω στην ελληνική πραγματικότητα. Δημήτρης Φιλιππίδης, «Νεοελληνική Αρχιτεκτονική», Αθήνα: Μέλισσα, 1984, σελ. 150-151.

⁸¹ Ibid., σελ. 150.

άνοιγμα προς τα σύγχρονα ευρωπαϊκά ρεύματα⁸², πράγμα που ανάγκασε τους Έλληνες δημιουργούς να αποκτήσουν μια πολύ ευαίσθητη συνείδηση του εθνικού χαρακτήρα του έργου τους και τελικά στην προσπάθεια να διαφοροποιηθούν από τους ξένους, να επιστρέψουν στη γνώριμη περιοχή της αναζήτησης της ελληνικότητας την οποία και εκφράζουν με πολλές διαφορετικές πτυχές.⁸³

Η θεματολογία του περιοδικού της Αιξωνής και η επαναφορά της χαμένης ελληνικότητας:

Ποιες όμως ακριβώς είναι οι θέσεις, «το μανιφέστο», του συνεταιρισμού; Κατηγοριοποιώντας τα άρθρα του περιοδικού σε θεματικές ενότητες με κριτήριο το περιεχόμενο και τα θέματα που προσεγγίζουν και εξετάζοντας ενδεικτικά ορισμένα παραδείγματα αυτών, θα προκύψει ο προσδιορισμός των επιδιώξεων και των πνευματικών αναζητήσεων τους.

Αιξωνή-«Αιξωνικά»:

Εξετάζοντας αναλυτικά μία προς μία τις κατηγορίες αυτές, υπάρχουν, αρχικά, άρθρα που παρουσιάζουν θέματα που αφορούν την Αιξωνή, ως τόπο και ως συνεταιρισμό. Μελετούν δηλαδή την ιστορία και τη συμβολή του τόπου αυτού στα ευρύτερα γεγονότα της, τους μύθους και τις παραδόσεις που συνδέονται με αυτόν από τη μία πλευρά, ενώ ταυτόχρονα από την άλλη πλευρά, παρουσιάζονται στην ίδια κατηγορία η στοχοθεσία, οι προθέσεις και το γενικότερο όραμα των συμμετεχόντων στο συνεταιρισμό για τη δημιουργία του οικισμού. Τα άρθρα, σε αυτή την κατηγορία, μελετώνται παράλληλα ακριβώς για τον λόγο του ότι τα πρώτα λειτουργούν ως επιχείρημα στην υπόθεση δημιουργίας ενός οικισμού με τα χαρακτηριστικά που παραπάνω επιγράφηκαν, στον τόπο αυτό. Αποδεικνύουν δηλαδή την αξία του τόπου αυτού στην ιστορική συνέχεια και κατ' επέκταση αυτού, το γεγονός πως κάτι τέτοιο χρήζει κοινοποίησης και διαφύλαξης καταδεικνύοντας ως τον καλύτερο τρόπο, γι' αυτό, την ίδρυση ενός πνευματικού κέντρου εκεί. Τα παραρτήματα επίσης «Αιξωνικά» σε κάθε τεύχος του περιοδικού, αφορούν δημοσιεύσεις πρακτικών, εγγράφων των συνεδρίων που λάμβαναν χώρα μεταξύ των μελών του συλλόγου, κείμενα αφορούσαν τη δράση και τις δημοσιεύσεις γύρω από το περιοδικό, προϋπολογισμούς και καταστατικούς πίνακες που αφορούσαν την πρόοδο της μελέτης του οικισμού.

Φύση-(Μύθος):

Δεύτερη κατηγορία άρθρων είναι εκείνη που περιλαμβάνει άρθρα που ασχολούνται κυρίως με θέματα που αφορούν την ενασχόληση με τη γη, τις καλλιέργειες, το τοπίο, τη φύση εν γένει αλλά και ενίοτε τους μύθους που είναι συνυφασμένοι με αυτή, διατηρούνται μέσω της παράδοσης από την αρχαιότητα και έχουν διδακτικό περιεχόμενο, ωφέλιμο σε όλες τις εποχές. Με βάση το περιστατικό τοπίο της Άνω Γλυφάδας και τη σχέση των αρχαίων Αιξωνέων με τη λατρεία της φύσης, τίθεται ως κύριο αίτημα των οραματιστών, η αποκατάσταση της σχέσης αυτής στη σύγχρονη εποχή. Παρουσιάζονται λοιπόν τα άρθρα αυτά, στο πλαίσιο της δημιουργίας ουσιαστικής επαφής του σύγχρονου ανθρώπου με το φυσικό τοπίο και το περιβάλλον και με αυτά τονίζεται η αξία μιας τέτοιας επιστροφής σε ένα ειδυλλιακό τόπο για την ποιότητα της ζωής του. Επομένως τα άρθρα αυτής της κατηγορίας ασχολούνται με την

⁸² «Ρεύματα συγγενικά που υποστηρίζαν την επιστροφή στη φυσικότητα και την απλότητα, την υγιεινή ζωή και τον αθλητισμό». Ibid., σελ. 183.

⁸³ «Με αφορμές ο καθένας διαφορετικές, ο Μεταξας, ο Ελυτης, ο Ρίτσος συναντήθηκαν σε έναν χώρο που παιάνιζε τα νιάτα, την υγεία τη χαρά...» γράφει ο Mario Vitti μελετητής της γενιάς του 30 μας πληροφορεί ο Δημήτρης Φιλιππίδης. Ibid., σελ. 183.

αξία των δέντρων, των φυτών, των λουλουδιών και των υπόλοιπων στοιχείων της φύσης⁸⁴. «Είναι ανεκτίμητη η κοινωνική σπουδαιότητα των δασών, η σημασία τους στην ύπαρξη του ανθρώπου και η οικονομική τους αξία. Ακόμη και η αισθητική, η ηθική και η ψυχολογική επίδραση στο χαρακτήρα μας. Πηγές πλούτου και ομορφιάς»⁸⁵, και πνεύματος. Τέλος υπάρχουν άρθρα σε αυτή την κατηγορία, κάνουν λόγο για την μυστική ουσία των στοιχείων της φύσης⁸⁶, τα άλλοτε θεοποιημένα, και το ρόλο τους στη δημιουργία πολιτισμού⁸⁷.

Τόποι-(ιστορία):

Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται άρθρα που έχουν να κάνουν με θέματα που αφορούν τόπους ανά την Ελλάδα και την ιστορία που συνδέεται με αυτούς. Συγκεκριμένα στον τόμο που περιέχει άρθρα από τα τεύχη του πρώτου χρόνου κυκλοφορίας του περιοδικού, τα θέματα που αναλύονται σε αυτή την κατηγορία είναι σχετικά με την αξία της γνώσης της ιστορίας για ένα λαό εν γένει. Στο άρθρο του «Η ιστορική μοίρα του Ελληνισμού», αυτής της υποκατηγορίας, ο Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος γράφει: «Η τροπή των καιρών αναγκάζει τους λαούς, που έχουν μέσα τους μοίρα και δεν θέλουν να γίνουν βάρος της γης, να γυρίσουν στο εσωτερικό τους και να συνειδητοποιήσουν την απόσταση τους. Και είναι αλήθεια, πως κανενός λαού η ιστορία δεν επαναλαμβάνεται και τίποτε μέσα στην ιστορική πορεία δεν ξαναγίνεται. Όμως όποιος λαός έχει μοίρα, αυτός έχει σχηματίσει και ορισμένα όργανα, που μ αυτά αντιμετωπίζει κάθε ιστορική δοκιμασία, κι αν η ανάγκη το απαιτήσει, προσαρμόζει κάπως τα όργανα τούτα κατά τα αιτήματα της εποχής του». Στους επόμενους τέσσερις τόμους, τα άρθρα αυτή της κατηγορίας εξειδικεύονται σε συγκεκριμένους τόπους και την ιστορία, τα αρχαιολογικά ευρήματα που είναι συνδεδεμένα με αυτούς, τους μύθους, που είναι γνωστοί από την αρχαιότητα για αυτούς και τις παραδόσεις τους. Χαρακτηριστική είναι η σειρά άρθρων «εκ της ελληνικής παραδόσεως -...»⁸⁸ του αρχαιολόγου-επιγραφολόγου Ανδρέα Παπαγιαννόπουλου Παλαιού. Με τα άρθρα αυτά όπως και πολλών άλλων που γράφουν στα τεύχη της Αιξωνής, μεταδίδονται στο κοινό πληροφορίες για την ιστορία της οικονομικής, καλλιτεχνικής και πνευματικής εξέλιξης διαφόρων πόλεων, τις σχέσεις τους με άλλες πόλεις, τα έθιμά τους, τους μύθους και τις παραδόσεις τους, σε κλίμακα μικρότερη του συλλογικού εθνικού παρελθόντος, αναπτύσσοντας την ποικιλομορφία και τελικά κάνοντας γνωστό πως μέσα από αυτή τη σύνθεση πολλών όμοιων και ταυτόχρονα διαφορετικών στοιχείων δημιουργούνται οι βάσεις για ένα υγιές μέλλον.

Λαογραφία-(παράδοση):

Συγγενή στην προηγούμενη κατηγορία, τα άρθρα αυτής πραγματεύονται θέματα που αφορούν «τις εκδηλώσεις της ζωής του λαού, πνευματικές, ψυχικές και καλλιτεχνικές, αυτές δηλαδή που αποτελούν τον πολιτισμό του ίδιου του λαού και του έθνους». Πιο ειδικά, από

⁸⁴ Παραδείγματα άρθρων: «Πώς και πότε φυτεύονται οι ελιές» του Χαράλαμπου Αναγνωστόπουλου στον τόμο για τον τρίτο χρόνο κυκλοφορίας του περιοδικού, το «Το ελληνικό δάσος» του Μιχάλη Καλλοναίου στον τόμο Δ.

⁸⁵ «Το ελληνικό δάσος», Μιχάλης Καλλοναίος, *Αιξωνή*, τεύχος 40, 1955 σελ 53.

⁸⁶ «Η ελληνική φύση – πηγή ελληνικού πνεύματος» του Γεωργίου Σταμπόλη και το «Τα Ελευσίνια μυστήρια – Γιορτή της γης» του Μιχάλη Καλλοναίου τεύχη τόμου Δ.

⁸⁷ «Το ελληνικό ύπαιθρο είναι ο γεννήτορας και ο εμπνευστής, ο αθάνατος δημιουργός του ελληνικού πολιτισμού και του ελληνικού πνεύματος». «Η ελληνική φύση – πηγή ελληνικού πνεύματος», Γεώργιος Σταμπόλης, *Αιξωνή*, τεύχος 39, 1955 σελ 34.

⁸⁸ Αιξωνή Τόμος Γ: «Εκ της ελληνικής παραδόσεως-Η εκ Χαλκίδος προέλευσις του Λατινικού Αλφαβήτου», σελ 37-42, τόμος Β, «εκ της ελληνικής παραδόσεως – Αι Θήβαι διδασκαλείον της της πεπολιτισμένης ανθρωπότητος», σελ 5-6,

Αιξωνή Τόμος Δ: «εκ της ελληνικής παραδόσεως-Α] Ελευσίνια και μυστήρια-Β] Η μαντική της Πυθίας», σελ 93-94.

το πρώτο έως και το τελευταίο τεύχος του περιοδικού, δίνεται έκταση σε θέματα που περιγράφουν πνευματικά δημιουργήματα του λαού, όπως τα δημοτικά τραγούδια και οι χοροί⁸⁹, γιορτές και τα αντίστοιχα σε αυτές έθιμα⁹⁰, μύθους και δοξασίες που επιβιώνουν ανά τους αιώνες και μεταφέρονται από γενιά σε γενιά⁹¹. Παράλληλα με αυτά τα κείμενα που αφορούν κυρίως τις ψυχο-πνευματικές εκδηλώσεις του λαού δίνεται μεγάλη σημασία στη μελέτη θεμάτων σχετικά με τον “υλικό βίο” του λαού, καθώς είναι αναπόσπαστο τμήμα του πολιτισμού του για την επιστήμη της Λαογραφίας⁹². Την κατηγορία αυτή συμπληρώνουν άρθρα που μιλούν για την αξία της μελέτης της Λαογραφίας γενικά⁹³.

Ο Παναγιώτης Μπάρκας, δημοσιογράφος και σήμερα καθηγητής στο Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Αργυρόκαστρου, περιγράφει στο πανεπιστημιακό του εγχειρίδιο “Τα Λαογραφικά” τους σκοπούς μελέτης της Λαογραφίας. Πρόκειται για σκοπούς αρχικά επιστημονικούς αφού η εμβάθυνση στην επιστήμη της Λαογραφίας προσφέρει “ιστορική και πολιτιστική ενημέρωση για το παρελθόν και τη ζωή του “λαού” ,γενεσιουργού του έθνους, ιστορική και ανθρωπογεωγραφική τοποθέτηση αφού με τεκμήρια της Λαογραφίας διαπιστώνουμε τη σχέση ενός συγκεκριμένου λαού με τις προγενέστερες γενιές τις πολιτιστικές επιδράσεις, τις ομοιότητες και τις διαφορές προς τους γειτονικούς λαούς ενώ αξιοσημείωτη είναι η “προσφορά της λαογραφικής ύλης για τις άλλες επιστήμες”. Ακόμη θεωρεί πως η καλλιέργεια αυτογνωσίας σε ένα έθνος που οδηγεί στον “αυτοέλεγχο” και την “αυτό-έμπνευση” οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στη μελέτη της Λαογραφίας. Παράλληλα κάνει λόγο για ανθρωπιστικούς και κοινωνιολογικούς σκοπούς καθώς μέσω της οδού αυτής επιτυγχάνεται “βαθύτερη ενίσχυση στην ανθρώπινη ψυχή που με την απλότητα και τις φυσικές εκδηλώσεις γίνεται περισσότερο αγαπητή”. Και συνεχίζει λέγοντας πως με αυτόν τον τρόπο διαπιστώνονται ανάγκες και απλά μέσα ζωής του λαού, εκτιμώνται οι πρακτικές λύσεις του λαού, οι ίδιοι οι άνθρωποι ξεκουράζονται και ψυχαγωγούνται ενώ ταυτόχρονα εξάγονται συγκεκριμένα διδάγματα. Τέλος μέσα από αυτή τη διαδικασία υπάρχουν διεθνιστικοί σκοποί που επιτυγχάνονται. Πιο συγκεκριμένα, τονίζει πως “με τη συγκριτική Λαογραφία ειδικά ή και με την ιστορική και την ιστοριογραφική, διαπιστώνονται οι κοινές εμπνεύσεις των λαών”. Διαβάζοντας αυτό το χωρίο της μελέτης του, γίνεται κατανοητό πως ομοίως τα άρθρα της Αιξωνής αυτής της κατηγορίας στόχο έχουν να ενισχύσουν στο ευρύ κοινό το ενδιαφέρον για τη λαογραφία προκειμένου να επιτευχθούν οι ανάλογοι στόχοι και τα αποτελέσματα αυτής.

⁸⁹ Αιξωνή Τόμος Α: «Τα τραγούδια του Αγερού» σελ 152-153 του Ιωσήφ Γκρέκα, «Τα τραγούδια του Λαζάρου στη Νήσιστα των Τζουμέρκων», σελ 137-143 του Κ. Διαμαντή,

Αιξωνή Τόμος Γ: «Η γένεση και το νόημα του χορού» σελ 72-73 του Γεωργίου Μονλού.

⁹⁰ Αιξωνή Τόμος Α: «Οι αποκρίες» σελ 89-90, του Τάσου Γιρτσόπουλου, “Πρωτοχρονιάτικα έθιμα στο δυτικό Ζαγόρι” σελ 65-67 του Αγγελου Παπακώστα,

Αιξωνή Τόμος Γ: “Ο Μαΐουμας, έθιμο της Πρωτομαγιάς” σελ 57-58 του Μιχάλη Καλοναίου, “Ο Λειδινός (έθιμο Αιγίνης)” σελ 53-56 του Χαράλαμπου Λυκούρη

⁹¹ Αιξωνή Τόμος Α: «Λαογραφικά θέματα – ονειροκριτικά» σελ 41-43 του Τάσου Γιρτσόπουλου, «Αλκυονίδες Μέρες» σελ 45-50 του Φάνη Μιχαλόπουλου, «Ελληνικός Μύθος» σελ 190-192 του Νικόλαου Πουλιόπουλου,

Αιξωνή Τόμος Γ: «Η πρόκληση της βροχής στην Ήπειρο (ονομασίες εθίμου-τραγούδια)» σελ 49-52 του Αγγελου Παπακώστα, «Από κάποια Οράματα» σελ. 47 της Σούλας Τσάκου

⁹² Αιξωνή Τόμος Α: Έτσι λοιπόν άρθρα όπως η «Λευκαδίτικη αμφίεση» σελ 90-91 του Γεράσιμου Γρηγόρη, «Ο ποντισμένος αργαλιός» σελ 69-70 του Τάσου Γιρτσόπουλου, αφορούν τα απτά δημιουργήματα του λαϊκού πολιτισμού.

⁹³ Αιξωνή Τόμος Α: «Παράδοση και κοινωνική ζωή» σελ 7-9, του Νικολάου Πουλιόπουλου, «Ο λαός μας» σελ 125-126 του ίδιου, «Το πνεύμα της Παράδοσης» σελ 5-6, του Δημήτρη Πικιώνη

Αιξωνή Τόμος Γ: «Προς τις πηγές της Παραδόσεως» σελ 1, του Νικόλαου Πουλιόπουλου και πολλά ακόμη άρθρα όπως φαίνονται αναλυτικά στον κατάλογο

Πρόσωπα:

Αντίθετα με την παραπάνω κατηγορία, όπου μελετώνται τα επιτεύγματα του λαού στο σύνολό του και οι εκδηλώσεις όλων των εκτάσεων της ζωής του, στην κατηγορία αυτή της Αιξωνής περιλαμβάνονται μελέτες γύρω από το έργο σημαντικών στην επιστήμη ή την τέχνη τους προσωπικοτήτων, τόσο της αρχαιότητας όσο και σύγχρονων. Χαρακτηριστικά θα αναφερθεί η σειρά άρθρων του Κ. Μεραναίου γύρω από τους προσωκρατικούς φιλοσόφους⁹⁴. Στον ίδιο τόμο, παρατίθενται μελέτες για τους σύγχρονους ποιητές Άγγελο Σικελιανό, άρθρο του Κ. Μεραναίου⁹⁵ και τον Κωστή Παλαμά, άρθρο του Γεωργίου Σταμπόλη⁹⁶ ενώ γίνεται λόγος και για τον “Μαγδαλήνο, έναν λαϊκό τεχνίτη” στο ομώνυμο άρθρο της Μίνας Ζωγράφου.⁹⁷ Σημαίνοντα πρόσωπα της λαϊκής τέχνης αναφέρονται ξανά στον τόμο Γ για τα τεύχη της τρίτης χρονιάς κυκλοφορίας της Αιξωνής. Αυτοί είναι «Ο ζωγράφος Νικόλαος Καντούνης, (1767 – 1835)», του Δημ. Δικόπουλου⁹⁸ και “Ο Ζακύνθιος ζωγράφος Νικόλαος Κουπούζης ως ιερέυς και εκκλησιαστικός υμνογράφος, (1746-1819), του Γεωργίου Λαδά⁹⁹. Τέλος τα πρόσωπα που εξετάζονται στο τέταρτο τόμο της Αιξωνής, είναι πρόσωπα μυθικά. Συγκεκριμένα ο “Μελάμπους, ο πρώτος “μύστης”-Η εισαγωγή των μυστηρίων της Δήμητρος και του Διονύσου στην προϊστορική Ελλάδα, του Γεωργίου Τσουκάντα¹⁰⁰ και οι “Προορφικοί, Οι εκταστικοί οπτασιασταί”, του Ρωνυέ Ερβίν¹⁰¹.

Περί Μελετών [Αρχαιολογία-Ιστορία, Φιλοσοφία, Ψυχολογία-Ψυχανάλυση, Επιστήμες-Τέχνες]:

Τα άρθρα αυτής της κατηγορίας, αποτελούν κείμενα και μελέτες πάνω σε θέματα θετικών επιστημών, ιστορίας και αρχαιολογίας, ψυχανάλυσης και ψυχολογίας, κάθε είδους τέχνης όπως επίσης και ερμηνείες σε λοιπά αλληγορικά λογοτεχνικά κείμενα και ποιήματα. Όπως τα πεδία από τα οποία τα άρθρα αυτά εφορμούν, έτσι και το ιστορικό τους πλαίσιο ποικίλει αντλώντας παραδείγματα από διαφορετικές εποχές από την αρχαιότητα ως και τη χρονική στιγμή που εκδίδεται το περιοδικό. Κοινός τόπος αυτών των αναλύσεων είναι η αναζήτηση μιας ουσιαστικότερης της φαινόμενης, σύνδεσης του ανθρώπου με το περιβάλλον στο οποίο κατοικεί όπως αυτή προβάλλεται στις διάφορες εκφάνσεις του ελληνικού πνεύματος. Μέσα από τα κείμενα αυτά, γίνεται σαφής η ενότητα του ελληνικού πολιτισμού ως προς τις αξίες που πρεσβεύει παρά τις εκ πρώτης όψεως διαφοροποιήσεις και αλλαγές που υπέστη κατά τη διάρκεια της ιστορίας. Ανακαλύπτεται λοιπόν η βάση που δίνεται στον πυρήνα των πραγμάτων, στη φιλοσοφία ζωής των αρχαίων Ελλήνων, στους φυσιολατρικούς τους μύθους που αλληγορικά πρεσβεύουν το ήθος τους αλλά και στη χριστιανική πίστη που «εμπλέκεται με τον ελληνισμό στη συνέχεια της πτώσης των πολυθεϊστικών δοξασιών του». «Τα φαινόμενα είναι απόρροια και το θέμα είναι να συλλάβουμε το πρωταρχικό για να εναρμονίσουμε τον ανθρώπινο βίο μας προς την εσώτερη ουσία του κόσμου» γράφει ο Κ. Μεραναίος στο άρθρο του “Η ελληνική Κοσμοθεωρία”¹⁰². Ο πολιτισμός αυτός που στο κέντρο του έχει τον άνθρωπο, τον καθιστά ικανό και ελεύθερο να εξελιχθεί πνευματικά, να φτάσει

⁹⁴ «Θαλής ο Μιλήσιος» σελ 60-62, «Αναξίμανδρος» σελ 83-86, «Αναξίμανης» σελ 115-118, «Πυθαγόρας» σελ 178-179, στον τόμο Α για τα τεύχη της πρώτης χρονιάς κυκλοφορίας του περιοδικού).

⁹⁵ Αιξωνή, τόμος Α, σελ. 167-168

⁹⁶ Αιξωνή, τόμος Α, σελ. 96-98

⁹⁷ Αιξωνή, τόμος Α, σελ. 180-183

⁹⁸ Αιξωνή, τόμος Γ, σελ. 135-137

⁹⁹ Αιξωνή, τόμος Γ, σελ. 128-134

¹⁰⁰ Αιξωνή, τόμος Δ, σελ. 82

¹⁰¹ Αιξωνή, τόμος Δ σελ. 87

¹⁰² Αιξωνή, τόμος Α, σελ. 39-40.

στη “θέωση”, στοχάζοντας και μελετώντας τη φύση των πραγμάτων γύρω του και τελικά την ίδια του την υπόσταση σε αυτό του το περιβάλλον μέχρι την ουσία της. Το πνεύμα αυτό, κράμα όλων αυτών των διαφορετικών στοιχείων που συνδέθηκαν μεταξύ τους και παραδόθηκαν από γενιά σε γενιά, συγκρίνεται με σύγχρονες θεωρήσεις των θετικών επιστημών¹⁰³, των ψυχαναλυτικών μελετών¹⁰⁴ και φιλοσοφικών εργασιών¹⁰⁵ και τελικά καθίσταται ικανό να αποτελέσει εργαλείο κριτικής του σύγχρονου επιφανειακού τρόπου ζωής¹⁰⁶.

Τα άρθρα αυτής λοιπόν της τελευταίας κατηγορίας γνωστοποιούν τις θέσεις των όσων γράφουν στην Αιξωνή, αιτιολογώντας παράλληλα όλες τις άλλες μελέτες που δημοσιεύονται σε αυτή. Μεταφέρουν τους σκοπούς όλου το εγχειρήματος και τις πεποιθήσεις των συμμετεχόντων. Το “μανιφέστο” γύρω από το οποίο στήνεται όλο το όραμα της Αιξωνής¹⁰⁷.

Η κριτική του παρόντος, μέσω της “επιστροφής” σε ένα εξιδανικευμένο παρελθόν είναι διάχυτη σε όλες της κατηγορίας των κειμένων όπως αναλύθηκαν παραπάνω. Σε ένα παρελθόν που τονίζει την αξία της ουσιαστικής επικοινωνίας του ανθρώπου με το περιβάλλον και τα στοιχεία που το απαρτίζουν, του τόπου του, των ηθών και των εθίμων όπως αυτά σώθηκαν και μεταδόθηκαν, που προσφέρει την ικανότητα της όρασης πέρα από τη επιφάνεια, σε ένα επίπεδο βαθύτερο εκεί όπου υπάρχει μια κοινή και αυθεντική αλήθεια κοινή σε όλα τα πράγματα.

---

¹⁰³ Κ. Μερναϊός, «Η ελληνική Κοσμοθεωρία», Αιξωνή τόμος Α σελ. 39-40

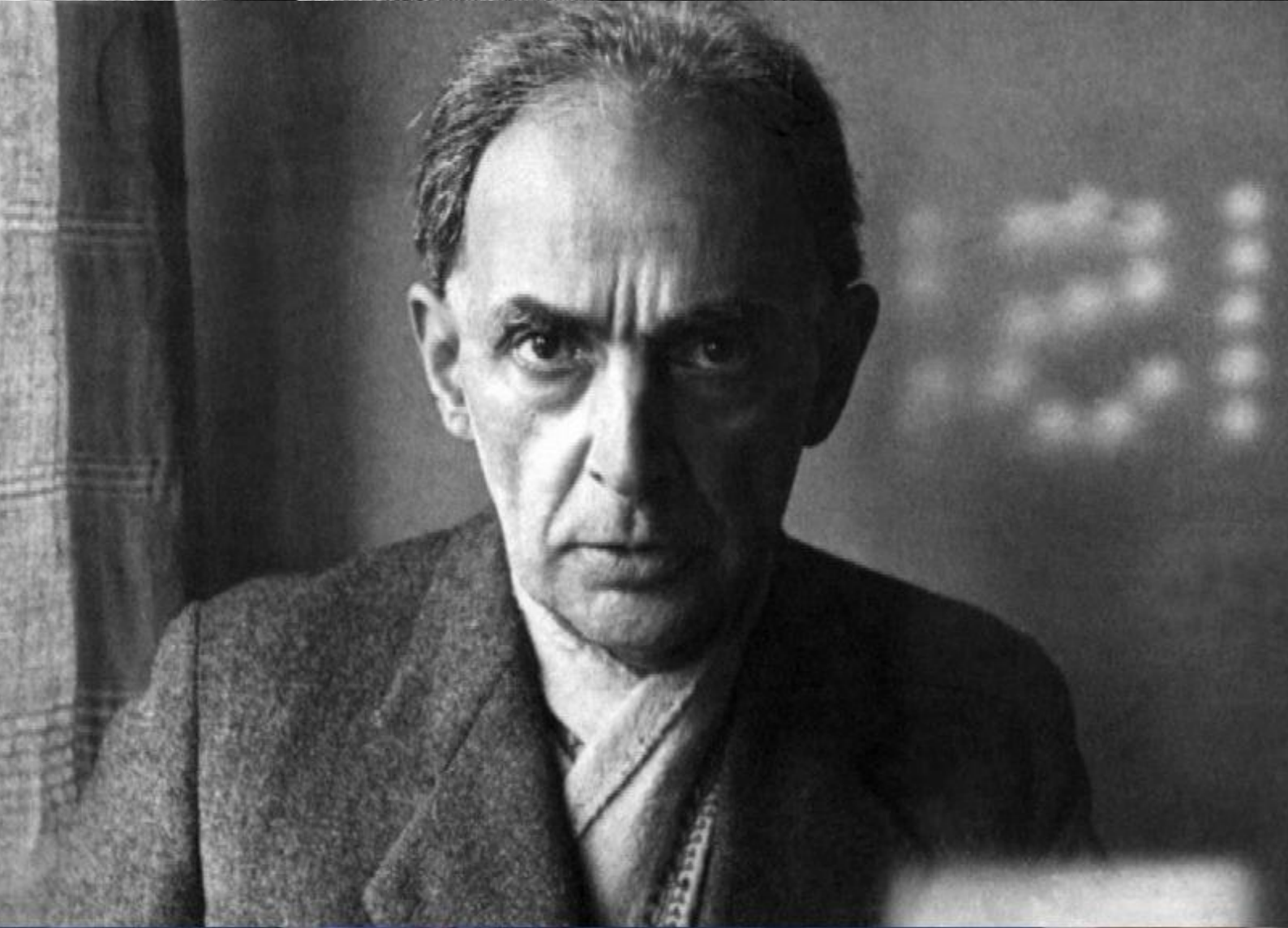
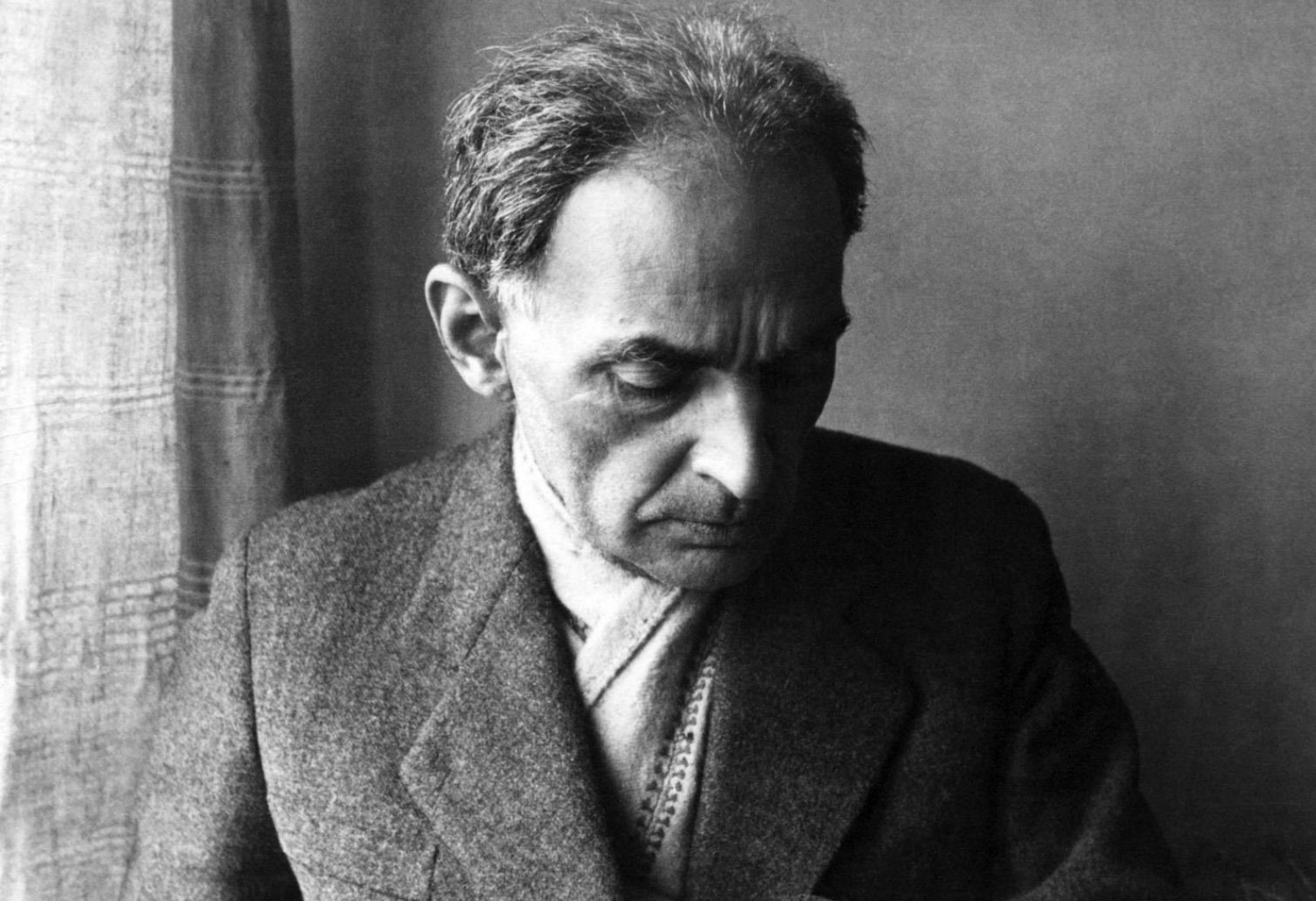
¹⁰⁴ «Η φύση του ονείρου κατά Πλάτωνα και Φρόνυτ», σελ 27-30, και «Το βαθύτερο νόημα των Βάκχων του Ευρυπίδου (ιδιαίτέρως από τη σκοπιά της ψυχανάλυσης)», Αιξωνή τόμος Α, σελ 184-189, του Δ. Κουρέτα

¹⁰⁵ «Ιστορικές και Ζωντανές Μορφές», Αιξωνή τόμος Α, σελ. 31-35, του Δημήτρη Πικιώνη, «Ελληνισμός και Χριστιανισμός», Αιξωνή τόμος Α, σελ 121-124, του Ρεϋνολντ ντε Γ

¹⁰⁶ «Η κοσμολογία και η ανθρώπινη γνώση, ο ρυθμός του σύμπαντος και η ανθρώπινη συνείδηση φαίνεται πως φτάνουν στο σημείο εκείνο όπου αίρεται πλέον η αντινομία ανθρώπου και κόσμου στο τέρμα μιας μακρόχρονης διαμάχης που από τις φάσεις μιας πολυτάραχης κοινωνικής ιστορίας, όπου ο άνθρωπος αποξενωμένος από τη φύση του βλέπει πλέον την ταυτότητά του με το φυσικό κόσμο και την ενσωμάτωση της ιστορίας του στην ιστορία της φύσης». Κ Μερναϊού «Η ελληνική Κοσμοθεωρία», Αιξωνή τόμος Α, 1950, σελ 39-40.

¹⁰⁷ “Από την ανάγκη λοιπόν της επιστροφής προς τον ανθρώπινο λόγο των φιλοσόφων εκείνων που εσφυρηλάτησα την πρώτην ελληνική Κοσμοθεωρία θα ασχοληθούμε μέσα στα πλαίσια του πνευματικού κινήματος της Αιξωνής σε μια προσπάθεια συνειρμικών συλλογισμών προς τα σημερινά πνευματικά ζητήματα, ελπίζοντας, καθώς έλεγε ο αρχαίος, όχι να ανακαλύψουμε κάτω από τις δελφικές απολλώνιες αιγιματικές φράσεις το μέλλον του ανθρώπου, αλλά την αδελφοσύνη του ανθρώπινου και του φυσικού κόσμου” *ibid.*, σελ 39-40.

Ο αρχιτέκτονας εντός και εκτός πλαισίου. Το έργο των διαμορφώσεων της Ακρόπολης:

“Αν θες το γνήσιο θα πας εκεί όπου το νόμα της Παράδοσης ρέει αμόλυντο. Όσο εκεί είχες την αίσθηση του κλειστού και του ανοιχτού εδώ το καθαρό κι οργανικό σχήμα – κι ας είναι μόλις νομιμοποιημένο απ' το πνεύμα - σου ξεσκεπάζει την πανάρχαιη ουσία της. Από δω μπορεί το πνεύμα σου ν' αναχθεί στις πανάρχαιες πηγές και συνάμα να οραματισθεί το μέλλον”, γράφει στο κείμενό του «Ιστορικές και Ζωντανές Μορφές»¹⁰⁸ ο Δημήτρης Πικιώνης.

Η αρχή αυτή συμπυκνώνει όχι μόνο το νόημα όλων των κειμένων που ο αρχιτέκτονας δημοσιεύει στο περιοδικό αλλά διαπερνά ολόκληρη τη φιλοσοφία της αρχιτεκτονικής του. Καθώς και ο ίδιος συγκεντρώνει στο χαρακτήρα του το πνεύμα της εποχής, των τόπων και των ανθρώπων που γνώρισε¹⁰⁹ και από τους οποίους επηρεάστηκε¹¹⁰, η πίστη του στην

¹⁰⁸ Δημήτρης Πικιώνης, «Ιστορικές και Ζωντανές Μορφές», Αιξινή, τόμος Α σελ. 31- 35

¹⁰⁹ Ο Περικλής Γιαννόπουλος, που γνώρισε κατά την περίοδο των σπουδών του και αποτέλεσε σημαντική επιρροή στην φιλοσοφία του αυτή γράφει: « Όλη η γύρωθέν μας φύσις, η γήινη ύλη, χρωμάτων, πετρών, λόφων, βουνών [...] είναι μια εικόν ιδανική σαν έτοιμη να εξαφανισθεί, ένα ίνδαλμα σαν τα ζωγραφικά και γλυπτικά ινδάλματα, τα οποία δημιουργεί ο ενθουσιών νους των Ποιητών και απέναντί των και τα βλέπουν. Τα ζωγραφίζουν, τους ομιλούν και τα υμνούν[...]. Υπάρχουν και δεν υπάρχουν. Είναι και δεν είναι. Δεν είναι και τα βλέπουν [...]. Ο θεατής, όσον συνηθισμένος κι αν είναι, δεν χορταίνει ποτέ του, θέλει να βλέπει αδιακόπως και βλέπων νομίζει κάθε στιγμή, φοβείται διαρκώς, τρέμει κάθε φοράν, ότι η οπτασία θα φύγει, θα χαθεί σαν φαντασίας πλάσμα άυλον: είναι Γη αισθητικώς Άυλος» Κώστας Τσιαμπάος, «Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη», Ποταμός, 2010, σελ. 122.

¹¹⁰ Πηγές έμπνευσης του Πικιώνη: αυτές που αναφέρει ο Γ.Δ. Κατζουράκης: Ρίλκε, Γκαίτε, Heidegger, St. George, Δάντης, Θεοδωρακόπουλος, Προσωκρατικοί, Αγ. Ιωάννης της Κλίμακος, Άγιοι Πατέρες κτλ. (Λιγιστά Λόγια, Αθήνα 1977). Ο Ζ. Λορεντζάτος ξεχωρίζει τέσσερις: Σολωμός, Σικελιανός, Πλάτωνα και Ορθοδοξία (ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης, Αθήνα, 1969, 39-55), πρβλ. Π. Καραντινού: «Στους απογευματινούς μας περίπατους μας μιλούσε [...] για τον Ράσκιν, το Σολωμό και τους αρχαίους

Ορθόδοξη Πίστη και ο θαυμασμός του στους μεγάλους πολιτισμούς του κόσμου, που τον διαμόρφωσαν, βρίσκει την ουσία και την αυθεντικότητα σε εκείνο που θεωρεί πως εκφράζεται ως προέκταση και συνέχεια της φύσης.

Κάτι τέτοιο το αναγνωρίζει στη μελέτη της λαϊκής παράδοσης που δημιουργήθηκε από την εμπειρία που συσσωρεύτηκε στα χέρια του τεχνίτη της, ύστερα από χιλιάδες αιώνες «πάλης» του ανθρώπου με το περιβάλλον του.

Στο κείμενο του «Η ενόραση του Θεατή» παρουσιάζει έθιμα, συμπεριφορές και αξίες «α-χρονικά», χωρίς δηλαδή να γίνεται εύκολα διακριτό σε ποια εποχή αναφέρεται, θέλοντας να δείξει πως δεν υπάρχει διαφορά μέσα στην «συνέχεια». Παρουσιάζει στο κείμενό του, τον πρωταγωνιστή του «ένα σεμνό παλικάρι με φουστανέλες να μπαίνει σε ένα μαγαζί, βαστώντας στο χέρι μια βαθυκόκκινη περικεφαλαία [...] που τη φόρεσε και ενώθηκε με τους άλλους χορευταράδες»¹¹¹. Με αυτή την αλληγορική εικόνα κάνει τον αναγνώστη να αντιληφθεί πως η ουσία μεταφέρεται από γενιά σε γενιά, καθιστώντας τον πολιτισμό – σε όλες του τις φάσεις από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη λαϊκή παράδοση – αυθεντικό και αληθινό και συνεπώς την τέχνη που τον συνοδεύει «υψηλή». Πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα τον συλλογισμό του, γράφει για τον πρωταγωνιστή του κειμένου του πως «φαντάζει σαν ένας φύλαρχος ή βασιλιάς των Μάγιας ή των Αζτέκων»¹¹². Θέλει αλληγορικά να εξηγήσει πως όλες οι παραδόσεις ακριβώς επειδή εκφράζουν κάτι ουσιαστικό – και αυτό κρίνεται από το γεγονός πως μεταφέρονται και σώζονται στο παρόν- είναι συγγενείς. Δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος τόπος (ου-τόπος) και ταυτόχρονα υπάρχουν πολλοί αναμειγμένοι ο καθένας με τα δικά του χαρακτηριστικά, κάνοντας έτσι λόγο για οικουμενικότητα, μέσω της σύνδεσης δηλαδή που προσφέρει η κοινή ουσία που υπάρχει σε κάθε μοναδική κουλτούρα, ταυτότητα και πολιτισμό.

Η οικουμενικότητα για την οποία κάνει λόγο είναι διαφορετική από εκείνη που πρόβαλε το Μοντέρνο Κίνημα τόσο στην αρχή του όπως προσδιορίστηκε από τα πρώτα Διεθνή Συνέδρια Μοντέρνας Αρχιτεκτονικής (CIAM)¹¹³, όσο και με τη μορφή που έφτασε να πάρει η αρχιτεκτονική του την περίοδο που μελετάται η Αιζωνή. Και αυτό γιατί ενώ μπορεί στην αρχή να φαινόταν πως υπήρχε η σύνδεση με την ελληνική αρχιτεκτονική, οι Μοντέρνοι αρχιτέκτονες ουδεμία τέτοια πρόθεση είχαν παρά μόνο να χρησιμοποιήσουν τις λιτές και αρμονικές Αιγαιοπελαγίτικες Μορφές. Ομοίως με την κατάληξη στην εξισωτική του διάθεση απέναντι στους διαφόρους τύπους και της εφαρμογής κανόνων και αξιών που δεν ταίριαζαν με τις διαφορετικές ιδιοσυγκρασίες των λαών.

Ο Πικιώνης βρίσκει πως τα επιτεύγματα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής μπορούν να βοηθήσουν στη διεκπεραίωση τεχνικών προβλημάτων όπως επίσης και στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου στην αρχιτεκτονική. Όμως η άκριτη αντιμετώπισή τους όπως και η άκριτη αντιμετώπιση της παράδοσης, με μιμητικές τάσεις που διακατέχουν τους σύγχρονους αρχιτέκτονες, κινδυνεύουν να οδηγήσουν το έργο να καταστεί «Κενό»

Ήδη αποτάσσεται μιας τέτοιας πρακτικής αρχιτεκτονική από την εποχή της παράδοσης του

μεγάλους πολιτισμούς». Δημήτρης Φιλιππίδης, *Νεοελληνική Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: Μέλισσα, 1984 σελ. 182.

¹¹¹ Δημήτρης Πικιώνης, «Η ενόραση του Θεατή (εξ αφορμής ενός θεάματος της λαϊκής μας παράδοσης)», *Αιζωνή*, τόμος Γ, σελ. 9-11.

¹¹² *Ibid.*, σελ. 9-11.

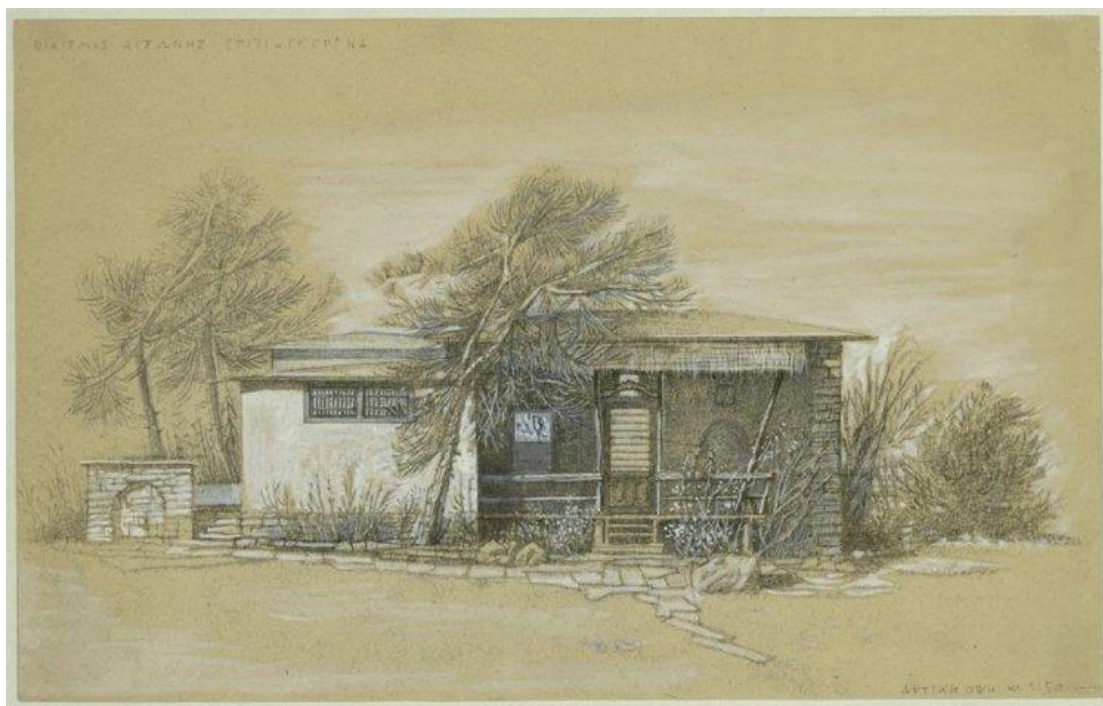
¹¹³ Κατά τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα, η Μοντέρνα τέχνη ταυτίζεται με τη δυτική πρωτοπορία και τους «επαναστάτες αρχιτέκτονες στη Δύση που προσπαθούν να αποτινάξουν την τυραννία των ρυθμών και την εξαντλητική αναβίωσή τους» Από την άλλη πλευρά η Μοντέρνα αρχιτεκτονική ταυτίστηκε με την ελληνική παραδοσιακή εφόσον αναζητούσε τον πρωτογονισμό στις λιτές γεωμετρικές μορφές που προσέφερε η Αιγαιοπελαγίτικη αρχιτεκτονική. «Ο Le Corbusier, χωρίς καμία πρόθεση δημιουργίας κάποιας εθνικής σχολής, δανείζεται στοιχεία που συναντώνται σε όλο τον μεσογειακό χώρο», έχοντας πάντοτε γνώμονα την αρχή πως «παρόμοιες κλιματικές και οικονομικές συνθήκες μπορούν να δημιουργήσουν συγγενικές μορφές». Δ. Φιλιππίδης, «*Νεοελληνική Αρχιτεκτονική*», Αθήνα: Μέλισσα, 1984, σελ. 188.

Σχολείου στα Πευκάκια, «αποκηρύσσοντάς το», ως το πλέον μοντέρνο εκ των έργων του ενώ τη ίδια περίοδο, το 1933, λίγο πριν λάβει χώρα το 4^ο διεθνές Συνέδριο Αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα, ασκεί με το κείμενό του «Γύρω από ένα συνέδριο»¹¹⁴ κριτική στις αρχές των συνέδρων.

Ο ίδιος ως αντίδοτο στην πραγματικότητα αυτή συστήνει «αντί να γυρεύουμε να βρούμε τα γνωρίσματα που θα έπρεπε να έχει μια αρχιτεκτονική σύνθεση, να προσπαθούμε ν' ανεύρουμε την θεμελιακή αρχή που τα γνωρίσματα αυτά είναι παράγωγά της»¹¹⁵.

Η «θεμελιακή αυτή αρχή» αυτή έχει παραδοθεί, για τον ίδιο, σε τόσο μικρές ποσότητες, θραύσματα, που ο ρόλος του δημιουργού είναι να έχει την ικανότητα να τα αναγνωρίσει και να τα σώσει. Σε αυτά τα «ψυχουλάκια» γράφει ο Ζ. Κοτιώνης πως κατοικεί σύμφωνα με τον Πικιώνη όλη η αυθεντικότητα που χάθηκε από το «τέλειο – ιδανικό – πλατωνικό σχήμα» της μορφής που επιβίωσε από το παρελθόν¹¹⁶.

Στο έργο της Αιξωνής αυτό γίνεται αντιληπτό από τον τρόπο που σχεδιάζει της αρχιτεκτονικές λεπτομέρειες στα οικήματα και τα δευτερεύοντα αρχιτεκτονικά στοιχεία μέσα στον οικισμό όπως οι πύλες, τα υπόστεγα και μαντρότοιχους, όπου συνθέτει μορφές από ένα απροσδιόριστο παρελθόν και τις μετουσιώνει σε ένα διαχρονικά πολυπολιτισμικό κράμα αρχιτεκτονικής.

εικόνα: 49 Δημήτρης Πικιώνης Οικισμός Αιξωνής, Γλυφάδα, Δυτική όψη οικίας Γκόργκα 1953 - 1955

Κυριολεκτικά λοιπόν, και όχι απλά μεταφορικά, ο Δημήτρης Πικιώνης, χτίζει, συνθέτοντας τα θραύσματα αυτά χειροτεχνικά, σε ένα μεγάλο πάζλ. Τα κομμάτια αυτά ως μέρη άλλων κατασκευών, σύγχρονων ή παλιών, φέρουν μέσα τους «την αλήθεια» της πρωτύτερης κατάστασης τους και βοηθούν τον αρχιτέκτονα στη σύνθεση αυτού του πολυφωνικού έργου.

¹¹⁴ Δημήτρης Πικιώνης, «Γύρω από ένα συνέδριο», Δ.Πικιώνη: Κείμενα, επιμέλεια: Αγνή Πικιώνη, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2010, σελ. 168.

¹¹⁵ Δημήτρης Πικιώνης, «Η ελληνική αρχιτεκτονική», Αιξωνή, τόμος Α, σελ. 71-72

¹¹⁶ «Στοιχεία που είναι επιβιώσεις του Σχήματος ή πιστοποιήσεις αυτού που αργότερα ονόμασε «οικουμενική παράδοση» [...] Συγκεντρωμένο ένα ανθρωπολογικό ή εθνογραφικό υλικό που συνιστά την εκλογικευμένη αφητηρία μιας καλλιτεχνικής δημιουργίας αλλά δεν παύει να είναι το υλικό αυτό καθαρά επιστημονικό» Ζ. Κοτιώνης, «Το ερώτημα της Καταγωγής στο έργο του Δημήτρη Πικιώνη», Αθήνα: ΤΕΕ, 1998 σελ. 21.

Χαρακτηριστικό είναι το έργο τω διαμορφώσεων της Ακρόπολης, που δημιουργήθηκε την ίδια περίπου εποχή με το σχεδιασμό της Αιζωνής και οι ομοιότητες που παρουσιάζουν είναι ευδιακριτές.

Εκεί ο Πικιώνης είναι ταυτόχρονα αρχιτέκτονας, απλός τεχνίτης, ζωγράφος, ποιητής. Αντιμετωπίζει τη επιφάνεια της διαδρομής σαν έναν καμβά όπου μπορεί να συνθέσει το έργο του. Εργάζεται επιτόπου ώστε να μπορεί να μετράει όλες τις παραμέτρους που η φύση και το τοπίο του προσφέρουν ώστε να συνδιαλέγεται με τα υλικά και ως ένας άλλος «μάστορας» να βρίσκει την κατάλληλη γι' αυτά θέση πέρα από το σχεδιαστήριο. Αυτό που κρατάει σα γνώμονα στη σύνθεσή του είναι ο κανόνας που έφτιαξε ο Κ. Δοξιάδης μελετώντας την αρχιτεκτονική της αρχαιότητας, πάντα αφήνοντας το τυχαίο να εισβάλει σε αυτή. Τα υλικά¹¹⁷ που χρησιμοποιεί είναι τα επιφορτισμένα με μνήμες θραύσματα που έχει συλλέξει και συμπύζει με άλλα που σχεδίασε ο ίδιος. Συμπερασματικά για το έργο αυτό γύρω από τις διαμορφώσεις της ακρόπολης, ο Δημήτρης Αντωνακάκης καταλήγει πως κατ' αυτόν τον τρόπο «η χρήση των παλιών κομματιών, πάνω στο καινούριο κτίσμα ταυτίζει το χθες με το σήμερα και τα κάνει να συνυπάρχουν ταυτόχρονα, σαν μια έκρηξη που ανασυνθέτει τον χρόνο»¹¹⁸. Ακόμη ο ίδιος κάνει λόγο για την κριτική που ο αρχιτέκτονας άσκησε στον σύγχρονό του αρχιτεκτονικό κόσμο, καθώς με την πράξη του αυτή αντιτίθεται στη βίαιη «κατεδάφιση» του παρελθόντος προς όφελος του νέου δεδομένου της μοντέρνας πολυκατοικίας, που έρχεται και τοποθετείται στην πόλη χωρίς συστολή και σεβασμό προς την ιστορία της¹¹⁹.

εικόνα: 50 Διαμόρφωση του χώρου γύρω από την Ακρόπολη και τον Λόφο του Φιλοπάππου, 1954-1958: Κάτοψη κλιμακωτής ανόδου από την πλατεία στάθμευσης για την Ακρόπολη

¹¹⁷ «[...] συγκεντρώνει τα μαρμάρινα και πήλινα κομμάτια από την κατεδαφιζόμενη χωρίς συστολή Αθήνα του 19^{ου} αιώνα, επιχειρώντας να συνθέσει ένα γιγάντιο κολλάζ από τα περασμένα και τα τωρινά, συνθέτοντας, σε ανοιχτό διάλογο με τα μνημεία, με το τοπίο, με τον χρόνο, ένα έργο προορισμένο να συνυπάρξει με αυτά, καθώς έλεγε, ΝΑ ΣΥΝΑΙΡΕΘΕΙ!», Δημήτρης Αντωνακάκης, «Δημήτρης Πικιώνης, Δύο Διαλέξεις», Αθήνα: ΔΟΜΕΣ, 2013, σελ. 37.

¹¹⁸ Ibid., σελ. 38.

¹¹⁹ «Έτσι, το κολλάζ από τα ερείπια της Αθήνας γίνεται ένας καθρέφτης που μας προτείνει να κοιταχθούμε. Και δεν είναι μονάχα καθρέφτης της δικής μας συμπεριφοράς απέναντι σ' αυτό – ό,τι κι αν ήταν- που μας άφησαν οι προηγούμενες γενιές» Δημήτρης Αντωνακάκης, «Δημήτρης Πικιώνης, Δύο Διαλέξεις», Αθήνα: ΔΟΜΕΣ, 2013, σελ. 37

εικόνα: 54 Λεπτομέρεια Από τη Διαμόρφωση του χώρου γύρω από την Ακρόπολη και τον Λόφο του Φιλοπάππου, 1954-1958.

εικόνα: 53 Εκκλησία Αγίου Δημητρίου Λουμπαρδιάρη και αναπαυτήριο, 1954-1958: Το πρόπυλο και η εκκλησία

εικόνα: 52 Διαμόρφωση του χώρου γύρω από την Ακρόπολη και τον Λόφο του Φιλοπάππου, 1954-1958.
Πηγή

εικόνα: 51 Διαμόρφωση του χώρου γύρω από την Ακρόπολη και τον Λόφο του Φιλοπάππου, 1954-1958

Επίλογος: Συμπεράσματα

Το θέμα της εργασίας, η σύμπτυξη παράδοσης και ουτοπίας, γίνεται, από την παραπάνω ανάλυση, κατανοητό πως βρίσκει πλήρη εφαρμογή στο έργο του Δημήτρη Πικιώνη και ειδικά σε εκείνο του σχεδιασμού του Αιξωνικού Οικισμού.

Η Αιξωνή θα αποτελούσε έναν οικισμό, στα πρότυπα του ελληνικού χωριού σχεδιασμένο όπου κύριο μέλημα των κατοίκων του εκτός των άλλων θα ήταν η ενασχόληση με την διατήρηση και διάσωση της πολιτισμικής κληρονομιάς της χώρας. Προέβλεπε βιβλιοθήκες, μουσεία και κέντρα εκπαίδευσης στην λαϊκή τέχνη και βιοτεχνία όπου θα απασχολούνταν οι κάτοικοί της.

Μελετώντας αρχικά το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο η Αιξωνή ως πράξη και ιδέα εμφανίζεται, τη δεκαετία δηλαδή του 1950 και έχοντας υπ' όψη της αλλαγές που ο δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος προξένησε στο δημογραφικό καθεστώς της χώρας με τα φαινόμενα της αστικοποίησης και της μαζικής κατανάλωσης να εντείνονται αυτή την εποχή, το εγχείρημα αυτό μάλλον αντίθετο φαίνεται, εκ πρώτης όψεως, και κάπως ετεροχρονισμένο. Είναι η εποχή που οι αρχές του Μοντέρνου Κινήματος, όπως αυτό γνωστοποιήθηκε με της αρχές του 4^ο διεθνούς συνεδρίου αρχιτεκτονικής, εδραιώνονται στην ελληνική αρχιτεκτονική και διαμορφώνουν το αστικό τοπίο της πρωτεύουσας και σιγά σιγά και των υπολοίπων πόλεων της χώρας με τον τύπο της πολυκατοικίας να διαδίδεται τάχιστα.

Η έρευνα όμως προχώρησε βαθύτερα και προκειμένου να γίνουν αντιληπτές οι αρχές και η ιδέα πίσω από το σχεδιασμό του οικισμού, μελετήθηκαν παρόμοιες κοινότητες που ομοίως με την Αιξωνή, αφορούσαν τη σύσταση κέντρων κοιτίδων πολιτισμού, γνώσης, διαφύλαξης και διάδοσης των καλλιτεχνικών και πνευματικών επιτευγμάτων των τόπων στους οποίους βρέθηκαν. Οι κοινότητες αυτές ιδρύθηκαν και ανεγέρθηκαν στην Ευρώπη και σε περιοχές γύρω από τη Μεσόγειο τις πρώτες τρεις δεκαετίες του 20ου αιώνα. Μια από αυτές είναι το Δελφικό Κέντρο που ο Άγγελος Σικελιανός μαζί με το Δημήτρη Πικιώνη οραματίστηκαν και προχώρησαν προς το σχεδιασμό του, χωρίς όμως να υλοποιηθεί ποτέ, δίνοντας όμως αφορμές για τη δημιουργία της Αιξωνής.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό, πως η εποχή που γέννησε τις Μοντέρνες θεωρίες, ανέδειξε όμοιες κοινότητες με την Αιξωνή, οι οποίες πίστευαν εξίσου στην επαφή του ατόμου με τη γνώση, τον πολιτισμό την ιστορία και τη φύση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, γίνεται κατανοητή και μια άλλη όψη του μοντέρνου πέρα από αυτή που κατέληξε να παρουσιάζει ύστερα από την άκριτη χρήση των μέσων και των επιτευγμάτων που προσέφερε, αυτή της ενδοσκόπησης και της αναζήτησης της διαπολιτισμικότητας στις παραδόσεις των λαών, μακριά από τη συνέχεια της δυτικής παράδοσης που θέλησε να αποστραφεί.

Το εγχείρημα της Αιξωνής πέρα από το σχεδιασμό του οικισμού, περιλάμβανε τη σύσταση ενός ολόκληρου επιτελείου από καλλιτέχνες και ανθρώπους του πνεύματος και των επιστημών, γύρω από την πράξη έκδοσης του ομώνυμου περιοδικού. Εκεί σύλλογος και αρχιτέκτονας, δημοσίευαν άρθρα γνωστοποιώντας το πνεύμα και τις αρχές τους οι οποίες φυσικά θα περνούσαν και στην αρχιτεκτονική του οικισμού.

Οι ιδέες του περιοδικού κινούνται γύρω από θέματα που στόχο έχουν την ανάδειξη του καλλιτεχνικού και πνευματικού πλούτου της χώρας. Άνθρωποι όλων των καλλιτεχνικών και επιστημονικών πεδίων ασχολούνται με θέματα που έχουν να κάνουν κυρίως με τη λαϊκή παράδοση και αρχιτεκτονική, με τα ήθη και τα έθιμά της τους μύθους που είναι συνδεδεμένοι με τη φύση και έλκουν την καταγωγή τους από την αρχαιότητα, την ιστορία διαφόρων περιοχών, αλλά και σύγχρονες επιστημονικές δημοσιεύσεις, από ανθρώπους με σπουδές στην Ευρώπη και τη δυτική κουλτούρα, όπου γίνεται η σύγκριση και αναζητείται η αναφορά στις φιλοσοφικές πραγματείες της αρχαιότητας. Διάχυτο είναι το πνεύμα «επιστροφής», διάσωσης και διάδοσης των επιτευγμάτων του παρελθόντος στο σύγχρονο παρόν. Αυτό εύκολα μπορεί να τεκμηριωθεί από το γεγονός της συμμετοχής των συγκεκριμένων προσώπων στο περιοδικό. Πρόκειται για ανθρώπους γαλουχημένους με τις

αξίες του μεσοπολέμου όπου εμφανίζεται το κίνημα «επιστροφή στις ρίζες» μέσω των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών δράσεων τη δεκαετία του 1920 και η πρωτοποριακή «γενιά του 30», με την ίδια επιστροφή στο παρελθόν και την αναζήτηση της ελληνικότητας να συνεχίζει να απασχολεί με τη διαφορά πως ξεκινά να εξετάζεται υπό τις μοντέρνες θεωρίες. Ο ίδιος ο αρχιτέκτονας είναι μέρος της γενιάς που τον «ανέθρεψε» και φορές των επιρροών των αρχών της ενώ παράλληλα, το πνεύμα και η φαντασία του ο ίδιος διέθετε, αναζήτησε πάντα στο έργο του την ουσία των πραγμάτων την οποία έβρισκε στη συνέχεια της φύσης και της παράδοσης. Η παράδοση για την οποία κάνει λόγω είναι η λαϊκή παράδοση γιατί πιστεύει στην «άδολη», με την έννοια της φυσικής της εξέλιξης και όχι στην εκλογικευμένη της έκφραση που την κάνει αυτομάτως αυθεντική. Ανακαλύπτει το «θείο» στη συσσώρευση των εμπειριών που η ιστορία συγκεντρώνει και πέρα από την εξωτερική εμφάνιση και έκφρασή της, βρίσκει πως στον πυρήνα της είναι κοινή σε όλους τους πολιτισμούς. Πιστεύοντας ακόμη πως η αρμονία αυτή διαπερνά τα πάντα στον κόσμο, γνωρίζει πως και ένα μόνο μέρος ενός παρελθοντικού «όλου» αρκεί για να μεταφέρει το νόημα αυτής της ουσίας. Επομένως οδηγεί το έργο του στη σύνθεση θραυσμάτων από διαφορετικά παρελθόντα και εποχές, σύγχρονα και παλιά, αλλά και από πολλούς και διάφορους τόπους και πολιτισμούς κάνοντάς το αυτομάτως οικουμενικό και αιώνιο.

Το έργο του αποτελεί κριτική στο αυτοματοποιημένο περιβάλλον στο οποίο τοποθετείτε και περισσότερο πρωτοποριακό από ότι κανείς θα πίστευε στην εποχή στην οποία δημιουργήθηκε, λαμβάνοντας υπ' όψη τις μεταμοντέρνες θεωρήσεις κάποιες δεκαετίες αργότερα για επαναπροσδιορισμό των μοντέρνων θέσεων και επαναφορά της αξίας της ιστορικής συνέχειας στην κριτική της δημιουργίας του αρχιτεκτονικού έργου σε σχέση με το περιβάλλον και το ιστορικό του πλαίσιο και όχι σε ρήξη με αυτό.

Σήμερα γίνεται αντιληπτή, με τις διάφορες διεθνούς εύρους εκθέσεις τέχνης και αρχιτεκτονικής όπως η Documenta¹²⁰ και η Biennale¹²¹ που κάνουν γνωστές τις σύγχρονες θέσεις και απόψεις στους τομείς αυτούς, μια στροφή στην ανάδειξη της διαφορετικότητας και στην ανατροφοδότηση του μέλλοντος με στοιχεία του παρελθόντος με μια εθνογραφική ματιά σε κάθε προσπάθεια για τέχνη. Επομένως η αξία της μελέτης του έργου του Δημήτρη Πικιώνη έγκειται στο γεγονός πως πρόκειται να διαφωτίσει τους σύγχρονους αρχιτέκτονες γύρω από το θέμα αναζήτησης στο παρελθόν για στοιχεία ικανά να τεθούν ως βάσεις για το μέλλον. Ένα μέλλον δημοκρατικό, πολυφωνικό και ελεύθερο από προκαταλήψεις όπου όλοι οι πολιτισμοί συμβάλουν στο τεράστιο παγκόσμιο πάζλ με το δικό τους μοναδικό χρώμα, εξυγιάνοντας και ανατροφοδοτώντας κάθε εκδήλωση πνευματική και καλλιτεχνική. Αυτή η εργασία καταδεικνύει την ανάγκη για συνομιλία συμπόρευση και διάλογο του σύγχρονου παρόντος με το παρελθόν προκειμένου να δημιουργηθεί το «ιδανικό» μέλλον, όπως άλλωστε έκανε περίπου 100 χρόνια πριν ο αρχιτέκτονας του οποίου το έργο ερευνήθηκε εδώ.

---

¹²⁰ Έκθεση Documenta 14: Μαθαίνονται από την Αθήνα, 8.4 – 16.7.2017 ιστοσελίδα:

<https://www.documenta14.de/gr/>

¹²¹ Biennale d'ethnographie, Centre de recherches historiques - CRH, Institut de recherche interdisciplinaire sur les enjeux sociaux - IRIS, Centre Maurice Halbwachs - CMH, Centre Norbert Elias - CNE, Centre Georg Simmel - Recherches franco-allemandes en sciences sociales ιστοσελίδα:

<https://www.ehess.fr/fr/rencontre/biennale-dethnographie>

Architectural Ethnography - Japanese Pavilion | La Biennale di Venezia, from May 26 to November 25, 2018 ιστοσελίδα: <https://www.archisearch.gr/press/architectural-ethnography-japanese-pavilion-la-biennale-di-venezia/>

1. Αίσωπος Γ., Σημαιοφορίδης Γ., «Πολυκατοικίες, δεκαετίες του '50 και του '60», Μετάπολις 2001, Η σύγχρονη (ελληνική) πολυκατοικία, Αθήνα:Δομες, 2018, σελ. 70.
2. Αντωνακάκης Δημήτρης, Δημήτρης Πικιώνης, Δύο Διαλέξεις, Αθήνα: ΔΟΜΕΣ, 2013, σελ. 37
3. Αρποκρατίων Βαλέριος, Αρποκρατίων: Λέξεις των δεκα ρητόρων, επιμέλεια: Φιλολογική ομάδα Κάκτου, Αθήνα: Κάκτος, 2004.
4. Βενέζης Ηλίας, Γαλήνη, 1937
5. Γεμπτού Ελένη, «Ο κοινωνικός ρόλος της τέχνης», Επιστήμη και Κοινωνία, τεύχος 20/2008 σελίδα 200-201.
6. Γκόλια Αικατερίνη, *The Holy Lands, χαρτογραφώντας το αρχιπέλαγος των Ουτοπιών*, ερευνητική εργασία, 2018
7. Δημοπούλου Ειρήνη, Άρης Κωνσταντινίδης-Κωνσταντίνος Δοξιάδης – μια παράλληλη μελέτη της σκέψης και του έργου τους, ερευνητική εργασία, σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2016, σελ 70.
8. Καζαντζάκης Νίκος, Ασκητική, 1927
9. Κονταράτος Σάββας, Ουτοπία και Πολεοδομία, 2 τόμοι, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2014.
10. Κοτιώνης Ζ., Η τρέλα του τόπου, αρχιτεκτονική στο ελληνικό τοπίο, Αθήνα: Εκκρεμές, 2004,
11. Κοτιώνης Ζ., Το ερώτημα της Καταγωγής στο έργο του Δημήτρη Πικιώνη, Αθήνα: ΤΕΕ, 1998
12. Λορεντζάτος, Ζήσιμος, Ο Αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης, Αθήνα: Ίκαρος, 1969
13. Παύλου Σάββας, «Τα περιοδικά στο Μεσοπόλεμο», εφημερίδα «Καθημερινή», 30/10/2001
14. Πικιώνης Δημ., «Συναισθηματική Τοπογραφία, 1935», Δ.Πικιώνη: Κείμενα, επιμέλεια: Αγνή Πικιώνη, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2010, σελ.81.
15. Πικιώνης Δημ., «Οικιστικός Κανονισμός Αιζωνής. Μορφολόγηση των επι μέρους στοιχείων», Δημήτρης Πικιώνης: Κείμενα, επιμέλεια: Αγνή Πικιώνη Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000, σελ 259.
16. Πικιώνης Δημ., «Γύρω από ένα συνέδριο», Δ.Πικιώνη: Κείμενα, επιμέλεια: Αγνή Πικιώνη, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2010, σελ. 168
17. Σιδέρης Νίκος, Αρχιτεκτονική και Ψυχανάλυση: φαντασίωση και κατασκευή, Futura, 2006
18. Τσιαμπάος Κ., Κατασκευές της Όρασης. Από τη Θεωρία του Δοξιάδη στο έργο του Πικιώνη, Αθήνα: Ποταμός, 2010, σελ. 18
19. Τσιαμπάος Κ., "Το Δελφικό Κέντρο του Άγγελου Σικελιανού. Μία ουτοπική κοινότητα", Επετηρίδα Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών, τόμος ΙΒ' (2009-2011), Αθήνα 2013.
20. Φιλιππίδης Δημ., Νεοελληνική Αρχιτεκτονική, Αθήνα: Μέλισσα, 1984, σελ. 300.
21. Χατζηφώτης Ι. Μ., «Γεράσιμος Σπαταλάς (μια ανέκδοτη αυτοβιογραφία του)», Ανιχνεύσεις [Νεοελληνικά μελετήματα και κριτικά δοκίμια], Αθήνα: Αλκαίος, 1973, σελ. 72-76
22. Benjamin Walter, Θέσεις για τη φιλοσοφία της ιστορίας, 1940
23. Coleman N., *Utopias and Architecture*, Abingdon: Routledge, 2005, p. 5.
24. Dodwel E., Simone Pomardi, M. Leake, L. Ross, Curtius και Kaupert και πολλών άλλων στη συνέχεια. Ibid., σελ. 77-82.
25. Jean-Francois Lejeune, Michelangelo Sabatino, *Modern Architecture and the Mediterranean, Vernacular Dialogues and Contested Identities*, Routledge, 2009, σελ. 175-176.
26. Libeskind D., *The Space of Encounter*, London: Thames and Hudson, 2001, p.
27. More Thomas, *Utopia*, 1516.

28. Rowe C., Koetter F., *Collage City*, Μασαχουσέτη, ΗΠΑ: The MIT Press, 1978.
29. Sartori Elena, *Το περιοδικό το Τρίτο Μάτι (1935-1937)*, διατριβή επί διδακτορία, τομέας ΜΝΕΣ, τμήμα Φιλολογίας, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2016
30. Trail John S., *Demos and trittys. Epigraphical and topographical studies in the organization of Attica*. Athenians Victoria College, Toronto 1986, p. 136
31. Vitti Mario, *Η γενιά του 30. Ιδεολογία και Μορφή*, Αθήνα: Ερμής, 1989

Κείμενα σε ιστοσελίδες:

32. Θ. Δρικός, «*Γλυφάδα*», στην ιστοσελίδα: www.glyfada.gr του [Λήμου Γλυφάδας](#).
33. Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, «Ιστορικός τόπος το «Απολλώνιο» του Κωνσταντίνου Δοξιάδη στο Πόρτο Ράφτη», 19/2/14, αναδημοσίευση από: Μ. Κουζινοπούλου, Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων. Ιστοσελίδα: <https://www.archaiologia.gr/blog/2014/02/19/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%82-%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84/>
34. *Little magazine, periodical*, encyclopedia Britannica. / F. Hoffman et al. The little Magazine (1947), E. Anderson and M. Kinzie, The Little Magazine in America (1978). Ιστοσελίδα: <https://www.britannica.com/topic/little-magazine>
35. Έκθεση: *Μαθαίνοντας από την Αθήνα, Documenta_14*, καλλιτέχνες: «Δημήτρης Πικιώνης, 1887-1968», Αθήνα: 8.4 – 16.7.2017, ιστοσελίδα: <https://www.documenta14.de/gr/artists/16225/dimitris-pikionis>

Άρθρα Αιξωνής:

1. Βερνυδάκης Φρ., «Τρίγλη Αιξωνική», *Αιξωνή*, τόμος Β, Αθήνα: Τύποις Ευθ. Χριστοδουλου, 1951-2, σελ. 71-74
2. Α. Παπαγιαννόπουλος- Παλαιός, «Το παρά την Αιξωνήν άντρο των Νυμφών», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 77-82
3. Ν. Πουλιόπουλος, «Αφύπνιση», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950 σελ.36-38
4. Κ. Μεραναίος, «Αιξωνή: Πράξη και σύμβολο», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ.13- 14
5. Ν. Πουλιόπουλος, «Αφύπνιση», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950 σελ.36-38
6. Ιωσ. Παπαδόπουλος, «Ξεκίνημα για ένα μεγάλο έργο», *Αιξωνή*, τόμος Α, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ. 3-4.
7. «Αιξωνικά», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, 1950, σελ.15
8. Δ. Πικιώνης, «Οικιστικός Κανονισμός Αιξωνής. Μορφολόγηση των επι μέρους στοιχείων», *Δημήτρης Πικιώνης: Κείμενα*, επιμέλεια: Αγνή ΠικιώνηΜορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000, σελ 259.
9. Δημήτρης Πικιώνης, «Ιστορικές και Ζωντανές Μορφές», *Αιξωνή*, τόμος Α σελ. 31- 35
10. Δημήτρης Πικιώνης, «Η ενόραση του Θεατή (εξ αφορμής ενός θεάματος της λαϊκής μας παράδοσης)», *Αιξωνή*, τόμος Γ, σελ. 9-11.
11. Δημήτρης Πικιώνης, «Η ελληνική αρχιτεκτονική», *Αιξωνή*, τόμος Α, σελ. 71-72

Εικόνα 1: Α. Παπαγιαννόπουλος- Παλαιός, «Το παρά την Αιξωνήν άντρο των Νυμφών», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 77-82

Εικόνα 2: Α. Παπαγιαννόπουλος- Παλαιός, «Το παρά την Αιξωνήν άντρο των Νυμφών», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 77-82

Εικόνα 3: Α. Παπαγιαννόπουλος- Παλαιός, «Το παρά την Αιξωνήν άντρο των Νυμφών», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 77-82

Εικόνα 4: Α. Παπαγιαννόπουλος- Παλαιός, «Το παρά την Αιξωνήν άντρο των Νυμφών», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 77-82

Εικόνα 5: Α. Παπαγιαννόπουλος- Παλαιός, «Εισαγωγή στην Ιστορία και Αρχαιολογία της Αιξωνής», *Αιξωνή*, τόμος Α, 1950, Αθήνα: Τύποις Ν. Στεφανόπουλου, σελ. 12.

Εικόνα 6: <https://www.klik.gr/gr/el/stories/delfikes-eortes-to-romantiko-orama-tou-aggelou-kai-tis-euas-sikelianou-pou-apatuche-logo-tis-polutelei/>

Εικόνα 7: <https://www.klik.gr/gr/el/stories/delfikes-eortes-to-romantiko-orama-tou-aggelou-kai-tis-euas-sikelianou-pou-apatuche-logo-tis-polutelei/>

Εικόνα 8: <https://www.klik.gr/gr/el/stories/delfikes-eortes-to-romantiko-orama-tou-aggelou-kai-tis-euas-sikelianou-pou-apatuche-logo-tis-polutelei/>

Εικόνα 9: <https://1-2.gr/2018/06/19/aggelos-sikelianos/>

Εικόνα 10: <https://www.klik.gr/gr/el/stories/delfikes-eortes-to-romantiko-orama-tou-aggelou-kai-tis-euas-sikelianou-pou-apatuche-logo-tis-polutelei/>

Εικόνα 11: <https://www.klik.gr/gr/el/stories/delfikes-eortes-to-romantiko-orama-tou-aggelou-kai-tis-euas-sikelianou-pou-apatuche-logo-tis-polutelei/>

Εικόνα 12: <https://www.ert.gr/arxeio-afierwmata/90-chronia-apo-tis-protis-delfikes-eortes-9-ma%CE%90ou-1927/>

Εικόνα 13: <https://www.klik.gr/gr/el/stories/delfikes-eortes-to-romantiko-orama-tou-aggelou-kai-tis-euas-sikelianou-pou-apatuche-logo-tis-polutelei/>

Εικόνα 14: <https://www.ert.gr/arxeio-afierwmata/90-chronia-apo-tis-protis-delfikes-eortes-9-ma%CE%90ou-1927/>

Εικόνα 15: <http://theartnoise.blogspot.com/2013/01/blog-post.html>

Εικόνα 16: Κώστας Τσιαμπάος «Ο Άγγελος Σικελιανός, οι αρχιτέκτονες του μεσοπολέμου και η αναβίωση, του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού ως μοντέρνου», ελληνική μοντέρνα αρχιτεκτονική: θεματικές τομές και τεκμηρίωση μιας δημιουργικής εποχής: η δεκαετία του 1930, ιστοσελίδα: http://www.arch.ntua.gr/sites/default/files/resource/12289_i-delfiki-oytopia/tsiambaos_delphiccenter_2009.pdf

Εικόνα 17: Κώστας Τσιαμπάος «Ο Άγγελος Σικελιανός, οι αρχιτέκτονες του μεσοπολέμου και η αναβίωση, του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού ως μοντέρνου», ελληνική μοντέρνα αρχιτεκτονική: θεματικές τομές και τεκμηρίωση μιας δημιουργικής εποχής: η δεκαετία του 1930, ιστοσελίδα: http://www.arch.ntua.gr/sites/default/files/resource/12289_i-delfiki-oytopia/tsiambaos_delphiccenter_2009.pdf

Εικόνες 18 – 33: Σχέδια για την Αιξωνή του Δημήτρη Πικιώνη, Συλλογή Δημήτρη Πικιώνη Μουσείο Μπενάκη, ιστοσελίδα: https://www.benaki.org/index.php?option=com_collections&view=creator&id=125&collectionId=23&Itemid=162&lang=el

Εικόνα 34-35: <https://www.leivithrapark.gr/en/park-of-leivithra/archaeological-information-building/oikos-house-oikia-house-oikonomia-household-polis-city-politiki-politics-civilization/>

Εικόνα 36: https://anemourion.blogspot.com/2017/09/blog-post_957.html

Εικόνες 37-39: Σχέδια για την Αιξωνή του Δημήτρη Πικιώνη, Συλλογή Δημήτρη Πικιώνη Μουσείο Μπενάκη, ιστοσελίδα:

https://www.benaki.org/index.php?option=com_collections&view=creator&id=125&collectionId=23&Itemid=162&lang=el

Εικόνες 40-43: <https://www.metalocus.es/en/news/edge-expressionism-rudolf-steiner-i>

Εικόνα 44:

<https://www.archaiologia.gr/blog/2014/02/19/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%CF%84%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%82-%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BA%CE%B5-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84/>

Εικόνες 45-49: Δημοπούλου Ειρήνη, Άρης Κωνσταντινίδης-Κωνσταντίνος Δοξιάδης – μια παράλληλη μελέτη της σκέψης και του έργου τους, ερευνητική εργασία, σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, 2016, σελ 70.

Εικόνα 50: Δημήτρης Πικιώνης : <https://www.elines.com/myths/47320-o-polupleuros-architekton-tis-genias-tou-30-pou-anadiamorfose-to-istorikotero-athinaiko-topio/>

Εικόνα 51: Σχέδια για την Αιξωνή του Δημήτρη Πικιώνη, Συλλογή Δημήτρη Πικιώνη Μουσείο Μπενάκη, ιστοσελίδα:

https://www.benaki.org/index.php?option=com_collections&view=creator&id=125&collectionId=23&Itemid=162&lang=el

Εικόνα 52- 56: διαμορφώσεις ακρόπολης: <https://www.postmodern.gr/o-peripatos-tou-dimitri-pikiwni-ston-i/>

[αίφραφία]
[εικονολογία]

Αιωνή-«Αιωνικά»

Φύση-(Μύθοι)

Τόποι-(Ιστορία)

Λαογραφία-(Παράδοση)

Πρόσωπα

Περί Μελετών

[Αιωνικά]

Κατάλογος ταξινόμησης των άρθρων που δημοσιεύονται στο περιοδικό της **Αιωνής** με βάση τη θεματολογία και το περιεχόμενό τους.

Τόμος Α

- Η λαογραφία μας και η Αιξωνή, Κακούρη Κατερίνα, σελ 63-64
- Αιξωνή, εργαστήρι ελληνικών ανθρώπων, Λίνος Καρζής, σελ: 101-103
- Αιξωνή, πράξη και Σύμβολο, Μεραναίος Κ., σελ:13-14
- Εισαγωγή εις την ιστορίαν και αρχαιολογίαν της Αιξωνής, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας σελ: 10-12
- Το παρα την Αιξωνήν Άντρο των Νυμφών, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ:77-82
- Ενδείξεις περί της εις Αιξωνήν αποβιβάσεως του Αποστόλου Παύλου, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ:131-136
- Συνέδριο γυναικών κατά την Αρχαιότητα παρά την Αιξωνήν, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ 164 – 163
- Ξεκίνημα για ένα μεγάλο έργο, Παπαδόπουλος Ιωσήφ, σελ: 3- 4
- Αφύπνιση, Πουλιόπουλος Νικ., σελ: 36-38,
- Ανανέωση, Πουλιόπουλος Νικ., σελ: 93-95
- Αιξωνή, Σικελιανός Άγγελος., σελ: 73-76
- Το διεθνές συνέδριον γυναικών εις την Αιξωνήν, Στεφανόπολι Ιωάννα, σελ: 163 -164,
- Αιξωνή, παράδοση και λαϊκή τέχνη, Φέρτης Ηλίας, σελ:87-88,
- Αιξωνή, Χαριτωνίδης Χ., σελ:129 -130
- Αιξωνή Χαίρειν, Χατζηκυριάκος – Γκίκας Νίκος., σελ:17
- Επιστολή προς «Αιξωνή», Ωφρερ Γκαστόν., σελ 193-194
- Αιξωνικά: σελ. 15, 43,44,50,59, 73 α, 99,100,101 α, 127, 163, 164, 165, 166, 167,168, 194, 205

Τόμος Β

- Τρίγλη, Αιξωνική, Βερνουδάκης Φρ., σελ:71 – 74
- Η μουσική γλώσσα των υδρόβιων και Τρίγλη η Αιξωνική, Γκρέκας Ιωσήφ., σελ:101 – 102
- Η εκκλησία του Αποστόλου Παύλου εις την Αιξωνήν και η εικονογράφηση αυτής εκ του Αθηναϊκού αγιολογίου, Λάδας Γ. Γεώργιος., σελ: 49- 54
- Αιξωνικά επιγραφαί – Γενικά τινά περί επιγραφών, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας., σελ 55-70
- Ύδρευσις της Αιξωνής από τον Υμηττό, Παπαδόπουλος Ιωσήφ., σελ: 99- 100
- Αισθητικές αρχές της αρχιτεκτονικής του Αιξωνικού συνοικισμού, Πικιώνης Δημ, σελ 3-5
- Οικιστικός Κανονισμός Αιξωνής – Μορφολόγησι των επιμέρους στοιχείων, σελ 6-10, Πικιώνη Δημ.
- Αιξωνικός Απολογισμός, Πουλιόπουλος Νικ., σελ:13-14
- Το στεγαστικόν πρόβλημα και η ανοικοδομησις του Αιξωνικού Οικισμού, Πουλιόπουλος Νικ., σελ: 77-98
- Αιξων- Αιξώνεια -Αιξωνή, Χατζής Χ. Αντώνιος, σελ: 1- 2
- Αιξωνικά: σελ. 11, 12, 13-24, 25, 26-36, 103-106

Τόμος Γ

- Η Αιξωνή στη Θήβα, Καλλοναίος Μιχ., σελ: 2-3
- Αιξωνικά: σελ. 48, 144, 145, 158, 159,

Τόμος Δ

- Λόγος γενόμενος κατά την ημέραν της συμβολικής δενδροφυτεύσεως στην Αιξωνή, Αλεξόπουλος Ιωάννης, σελ:57
- Συμβολική έναρξις δενδροφυτεύσεως στην Αιξωνή, Ευθυκλής ο Αιξωνεύς, σελ:56-60
- Λόγος γενόμενος κατά την ημέραν της συμβολικής δενδροφυτεύσεως στην Αιξωνή, Καψαμπέλης Γιάννης, (σελ:56-57)
- Έκθεσις περί της οικοδομήσεως της Αιξωνής, Παπαγεωργίου Αλέξης, σελ:22 – 25
- Ομιλία γενόμενη κατά την ημέρα της συμβολικής δενδροφυτεύσεως στην Αιξωνή, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ:57-60
- Άγνωστοι Ιστορικοί δρόμοι στην περιοχή της Αιξωνής, Παπαδόπουλος Ιωσήφ, σελ:107 -108
- Το χρέος των υπευθύνων για την ανοικοδόμησις της Αιξωνής, Πουλιόπουλος Νικ., σελ: 20-21
- Αιξωνικά, Σταυρόπουλος Γεωργ., σελ:105
- Αιξωνικά: σελ. 28, 67, 91, 105, 112, 113, 140, 141

Τόμος Α

-

Τόμος Β

-

Τόμος Γ

- Πώς και πότε φυτεύονται οι ελιές, Αναγνωστόπουλος Δ. Χαράλ., σελ: 156 – 157
- Το Χαρουπόδεντρο, Ζαφειριάδης Ν. Δημ., σελ: 62
- Το δέντρον της ελαιάς δια την Ελλάδα, τας Αθήνας και την Αιξωνήν, Αναγνωστόπουλος Δ. Χαράλ., σελ:59-61
- Η πρόκληση βροχής στην Ηπειρο (ονομασίες εθίμου – τραγούδια), Παπακώστας Άγγελος, σελ: 49-52

Τόμος Δ

- Διάφορες περιποιήσεις στα δέντρα της ελιάς, Αναγνωστόπουλος Χ., σελ:26 – 27
- Το ελληνικό δάσος, Καλλοναίος Μιχ., σελ: 53-55
- Τα Ελευσίνια μυστήρια – Γιορτή της γης, Καλλοναίος Μιχ., σελ:75 – 80
- Γαίας Ατίμωσις, Πικιώνης Δημήτρης, σελ:29 – 33
- Η ελληνική φύση πηγή του ελληνικού πνεύματος, Σταμπόλης Γεωργ., σελ: 34-40
- Μυστηριακή προσατένιση (Από τον Β... Ακρογιάλια), Σταμπόλης Γεωργ., σελ:81
- Ο παλιός ελαιώνας, Σταυρόπουλος Γεωργ., σελ:61-62

Τόμος Α

- Η ιστορική μοίρα του Ελληνισμού, Θεοδωρακόπουλος Ι., σελ: 18- 20
- 'Όλυμπιάδα', το συνεταιρισμένο χωριό, Καπαράκος Νικ., σελ: 159 -162
- Απόδημος Ελληνισμός, Πουλιόπουλος Νικ., σελ: 56-57
- Τόποι: Επιστροφή στην Ελλάδα, Ντεν Σταϊνεν Φον (μετάφραση: Γεωργία Ταρσούλη), σελ: 169 – 175

Τόμος Β

- Εκ της Ελληνικής Παραδόσεως – Η εκ Χαλκίδος προέλευσις του Λατινικού Αλφαβήτου, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ:37-42

Τόμος Γ

- Σχέσεις Ζακύνθου και Μάνης, Βαφιακάκος Δικαίος, σελ: 123 -127
- Δημόδης Κυθηραϊκή μουσική, Μονλός Π. Γεωργ., σελ: 106 -108
- Χριστιανικά Επιγραφαί Ζκύνθου, Παπαγιαννόπουλος Α. Αναστάσιος, σελ: 94-98
- Εκ της Ελληνικής παραδόσεως – Αι Θήβαι διδασκαλείον της πεπολιτισμένης ανθρωπότητος, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ: 5-6
- Η οικονομική, καλλιτεχνική και πνευματική εξέλιξη των Θηβών κατά τους νεότερους χρόνους, Πουλιόπουλος Νικ., σελ: 17 -46
- Να ξαναστήσουμε τα σύμβολα της Επτανησιακής Παραδόσεως, Πουλιόπουλος Νικ., σελ:141 – 143
- Ολίγα περί Θηβών, Σταμάτης Ε., σελ:15-16
- Θήβα, η μητρική πόλη και ο Βλάχικος γάμος, Σταμπόλης Κ. Γ., σελ:12 -14
- Τα τρία από τα επτά νησιά όπως τα εγνώρισα πριν από τους σεισμούς, Καλονάρος Πετρος, σελ:109-122

Τόμος Δ

- Τα κτήρια στα χωριά των Τζουμέρκων (Συνοικισμοί, χαλάσματα, εκκλησίες – Τα σπίτια και τα εξαρτήματά τους, Διαμάντης Κωνστ., σελ:8 -17
- Εκ της ελληνικής παραδόσεως Α] Ελευσίνα και μυστήρια – Β] Η μαντική της Πυθίας, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ 71-74
- Καταστροφαί, δηώσεις και αυλήσεις της Ακροπόλεως από των Μηδικών πολέμων μέχρι των καθ' ημάς χρόνων, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Ανδρέας, σελ:93-94
- Η Καισαριανή, κέντρον της εθνικής και χριστιανικής λατρείας, Παπαγιαννόπουλος Παλαιός Αντρέας σελ:121-137
- Πατρίδα Θεών και ηρώων, Πουλιόπουλος Νικ., σελ: 63- 64

Τόμος Α

- Τα τραγούδια του Αγερμού, Γκρέκας Ιωσήφ, σελ:152-153
- Λευκαδίτικη αμφίεση, Γρηγόρης Γεράσιμος, σελ: 91-90
- Λαογραφικά θέματα – ονειροκριτικά, Γριτσόπουλος Τάσος, σελ: 41-43
- Ο ποντισμένος αργαλιός, Γριτσόπουλος Τάσος, σελ: 69-70
- Οι αποκριές, Γριτσόπουλος Τάσος, σελ: 89-90
- Το πνεύμα της ελληνικής παραδόσεως, Γριτσόπουλος Τάσος, σελ: 154-158
- Τα τραγούδια του Λαζάρου στη Νησίστα των Τζουμέρκων, Διαμάντης Κ., σελ137-143
- Προβλήματα της νεοελληνικής λαογραφίας, Κακούρη Κατερίνα, σελ 119 – 120
- Αλκυονίδες Μέρες, Μιχαλόπουλος Φάνης, σελ: 45-50
- Πρωτοχρονιάτικα έθιμα στο δυτικό Ζαγόρι, Παπακώστας Άγγελος, σελ:65-67
- Παράδοση και κοινωνική ζωή, Πουλιόπουλος Νικόλαος, σελ: 7 -9
- Ο λαός μας, Πουλιόπουλος Νικόλαος, σελ: 125-126
- Ελληνικός Μύθος, Πουλιόπουλος Νικόλαος, σελ: 190- 192
- Ελληνική ηθική πορεία, Πουλιόπουλος Νικόλαος, σελ: 195-196
- Το πνεύμα της Παράδοσης, Δημήτρης Πικιώνης, σελ: 5-6

Τόμος Β

- Η ενότης της Ελληνικής φυλής δεικνυόμενη εκ της λαϊκής ιατρικής, Μητρόπουλος Κωνσταντίνος, σελ: 43-48
- » » » » » » » » » » » » , Μητρόπουλος Κωνσταντίνος, σελ:75-76
(συνέχεια)

Τόμος Γ

- Ο Μαϊουμάς, (έθιμο της Πρωτομαγιάς), Καλλοναίος Μιχ., σελ:57-58
- Η γένεση και το νόημα του χορού, Καλλοναίος Μιχ., σελ:72-73
- Ο Λειδινός (έθιμο Αιγίνης), Λυκούρης Β. Χαραλ., σελ:53-56
- Δημώδης Ελληνική Μουσική -Χοροί και Τραγούδια, Μονλός Π.Γεώργιος, σελ:74-75
- Η πρόκληση της βροχής στην Ηπειρο (ονομασίες εθίμου – τραγούδια), Παπακώστας Ν. Άγγελος, σελ:49-52
- Η ενόραση του θεατή (εξ αφορμής ενός θεάματος της λαϊκής μας παράδοσης), Πικιώνης Δημ., σελ:9-11
- Προς της πηγές της παραδόσεως, Πουλιόπουλος Ν., σελ:1
- Τα χρονικά μέτρα στη νεότερη τονική στιχουργία, Σπαταλάς Γεράσιμος, σελ:95-105

Τόμος Δ

-

Τόμος Α

- Μαγδαληνός, ένας λαϊκός τεχνίτης, Ζωγραφου Μίνα, σελ: 180-183
- Άγγελος Σικελιανός, Μεραναίος Κ., σελ: 167-168
- Κωστής Παλαμάς, Σταμπόλης Γεώργιος., σελ: 96-98

Τόμος Β

-

Τόμος Γ

- Ο Ζωγράφος Νικόλαος Καντούνης, (1767-1835), Δικόπουλος Δημ., σελ:135-137
- Ο Άγιος Διονύσιος στη Ζακυνθινή τέχνη και λογοτεχνία, Κονόμος Ντ., σελ: 87-93
- Ο Ζακύνθιος ζωγράφος Νικόλαος Κουπούζης ως ιερέυς και εκκλησιαστικός υμνογράφος (1746-1819), Λαδάς Γεώργ., σελ:128 -134

Τόμος Δ

-

Τόμος Α

- Γύρω από την Ορφική Μύηση, Δίμπασης Ι., σελ.: 111- 114
- Η πάλη κατά της Λήθης, Διαμάντης Κωνστ., σελ.: 203-204
- Η φύσις του ονείρου κατά Πλάτωνα και Φρόνυτ, Κουρέτας Δ., (σελ.: 27-30)
- Το βαθύτερο νόημα των Βάκχων του Ευρυπίδου (ιδιαίτέρως από τη σκοπιά της ψυχανάλυσης), Κουρέτας Δ., σελ.: 184- 189
- Η ελληνική Κοσμοθεωρία, Μεραναίος Κ., σελ.: 39-40
- Η προσωπική φιλοσοφία – Θαλής ο Μιλήσιος, Μεραναίος Κ., σελ.: 60- 62
- » » » » » » » - Αναξιμανδρος, Μεραναίος Κ., σελ.: 83- 86
- » » » » » » » - Αναξιμένης Μεραναίος Κ., σελ.: 115 -118
- » » » » » » » - Πυθαγόρας, Μεραναίος Κ., σελ.: 178 – 179
- Βιβλιοκρισία (Β. Γάνωση: Τύχη και σκοπιμότης εν τη φύση), Μεραναίος Κ., σελ.:193
- Ιπποκράτους περί ενυπνίων – εισαγωγή, Μητρόπουλος Κωνστ., σελ: 104-110
- » » » » » » » » » » - Μέρος Β', Μητρόπουλος Κωνστ., σελ: 197-202
- Ιστορική και Ζωντανές Μορφές, Δημήτρης Πικιώνης, σελ: 31 – 35
- Η Ελληνική αρχιτεκτονική, Δημήτρης Πικιώνης, σελ: 71 -72
- Τα πάθη του Χριστού εις την Ελληνική αιογραφίαν, Δικόπουλος Δημ., σελ: 144- 151
- Ελληνισμός και Χριστιανισμός, Ρεϋνολντ ντε Γ. (μετάφραση: Μίνα Ζωγράφου), σελ:121 – 124
- Το ελληνικό Θαύμα, Σωσσορ ντε Ρ., σελ: 176- 177
- Η Βυζαντινή Τέχνη, Μαρλώ Αντρέ, (μετάφραση: Μίνας Ζωγράφου), σελ: 21- 26
- Το Ελληνικό Θέατρο, Ευα Σικελιανού, (μετάφραση: Λίνου Καρζή), σελ: 51- 56

Τόμος Β

-

Τόμος Γ

- Από κάποια Οράματα, Τζάκου Σούλα, σελ:47

Τόμος Δ

- Η ανοικοδόμησις και το πνεύμα της παράδοσης, Πικιώνης Δημήτρης, σελ:3-7
- Μυστική πορεία, Πουλιόπουλος Νικ., σελ:88
- Ο ελληνικός άνθρωπος, Ρεϋνολντ Γκονζανγκ, (μετάφραση:Κ.Μ), σελ:18-19
- Το ελληνικό αισθητικό ιδεώδες και η ελληνική κληρονομιά, Ρεϋνολντ Γκονζανγκ, (μετάφρ.: Κ.Μ), σελ:65 --
- Οδοιπορικό Κυριακάτικου πρωινού, Σταυρόπουλος Γεωργ., σελ:117- 120
- Μελάμπους, ο πρώτος «μύστης» - Η εισαγωγή των μυστηρίων της Δήμητρος και του Διονύσου στην προϊστορική Ελλάδα, Τσουκάντας Γεωργ., σελ: 82
- Προορφικοί, Οι εκταστικοί οπτασιασταί, Ρωντέ Ερβίν, (Μετάφραση: Κ.Μ), σελ:87
- Γένεση, τεχνική συγκρότηση και νεότερη σκηνική ερμηνεία του αρχαίου Αττικού Θεάτρου, Καρζής Λίνος, σελ:42-52
- Η Λαϊκή αρχιτεκτονική, Μέγας Γεώργιος, σελ:1-2
- Τουρισμός – θέματα και απόψεις
  1. Ηθική διερεύνησις
  2. Κρατική επιμέλεια και εποπτεία
  3. Η ελληνική Τουριστική Οργάνωση ως πλουτοπαραγωγικός παράγων.
  4. Τουριστική παιδεία
 Ρούνυς Θ. Μανώλης, σελ:106-111

[Αιξωνείς]

Συνοπτικός κατάλογος ονομάτων και βιογραφιών των συντελεστών του συλλόγου και άλλων τα άρθρα των οποίων δημοσιεύονται στο περιοδικό της **Αιξωνής**.

Δημήτριος Πικιώνης (1887- 1968): Αρχιτέκτονας, φιλόσοφος, ποιητής, ζωγράφος.

Παπαδόπουλος Ιωσήφ (Γκρέκας) (1897-1981): Μουσικολόγος – καθηγητής μουσικής, συνθέτης, μαέστρος, μουσικός οργανωτής και ιστοριοδίφης με πολυετή και πολύμορφη προσφορά.

Ανδρέας Παπαγιαννόπουλος-Παλαιός (1908- 1971): Αρχαιολόγος-επιγραφολόγος με πλούσιο μεταφραστικό, συγγραφικό και ερευνητικό έργο που αφορά την αρχαιολογία.

Νικόλαος Πανταζόπουλος (1912-...): Νομικός και συγγραφέας.

Νίκος Πουλιόπουλος: Νομικός και συγγραφέας.

Κωστής Μεραναίος (1913-1986): Συγγραφέας, δημοσιογράφος και μεταφραστής λογοτεχνικών και φιλοσοφικών κειμένων.

Νίκος Χατζηκυριάκος Γκίκας (1906- 1994): Ζωγράφος, γλύπτης, χαράκτης, εικονογράφος, συγγραφέας και ακαδημαϊκός.

Άγγελος Σικελιανός (1884- 1951): Ποιητής.

Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος (1900-1981): Φιλόσοφος, καθηγητής πανεπιστημίου και ακαδημαϊκός.

Τάσος Γριτσόπουλος (1911-2008) : Ιστορικός, ιστοριοδύφης, φιλόλογος και συγγραφέας, επιμελητής αρχαιοτήτων Γορτυνίας, έφορος στη “Δημόσια Βιβλιοθήκη της Σχολής της Δημητσάνας, Ιστορικό Αρχείο Γορτυνίας”.

Γεράσιμος Γρηγόρης (1907-1985): συγγραφέας, σκιτσογράφος και χαράκτης.

Δημήτρης Κουρέτας: καθηγητής ψυχιατρικής

Φάνης Μιχαλόπουλος (1901 - 1960): ιστορικός, συγγραφέας και δημοσιογράφος

Άγγελος Παπακώστας (1903-1981): Φιλολόγος

Γιώργος Σταμπόλης (1902 -1992): ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και μελετητής

Ιωάννα Στεφανόπολι (1875 -1961): δημοσιογράφος

Ηλίας Φέρτης (1906 -1987): γλύπτης και ζωγράφος

Χαρίτων Χαριτωνίδης (1878- 1954): κλασσικός φιλόλογος, καθηγητής στο ΑΠΘ και ακαδημαϊκός

Λαδάς Γ. Γεώργιος (1913-1997): ελληνοκύπριος πολιτικός και δικηγόρος

Μητρόπουλος Κων (1904 – 1990): Ιατρός

Λίνος Καρζής (1894 ή 197 -1978): λογοτέχνης και σκηνοθέτης θεατρικών παραστάσεων

Χατζής Χ. Αντώνιος (1885-...): καθηγητής πανεπιστημίου

ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ (1917- 2016): Έλληνας γλωσσολόγος, με πλούσιο ερευνητικό, συγγραφικό και κοινωνικό έργο.

Διαμάντης Αθ. Κωνσταντίνος (1912-2004): ιστοριογράφος

Ζήβας Διονύσιος (1928-2018): Αρχιτέκτονας μηχανικός ΕΜΠ

Κολονάρος Π. Πέτρος (1894-1959): Έλληνας συγγραφέας, ιστορικός, λαογράφος και φωτογράφος.

Ντίνος Κονόμος (1918-1990): Λόγιος, ιστοριοδίφης και συγγραφέας , σημαντικός σύγχρονος συνεχιστής της ζακυνθινής πνευματικής παράδοσης.

Γεράσιμος Σπαταλάς (1877-1971): Διανοούμενος και συγγραφέας

Σταμάτης Ε. (1898-1990): φυσικομαθηματικός

Αναστασία Τζάκου (1928-2015): Αρχιτέκτονας Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Καψαμπέλης Κωνσταντίνος(1909-1984): αρχιτέκτονας του Μεσοπολέμου με ευρύ έργο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Γεώργιος Μέγας (1893-1976): Έλληνας λαογράφος και καθηγητής Πανεπιστημίου.

Αλέξης Παπαγεωργίου 1921-2010 : Αρχιτέκτονας και καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ρέϋνολντ ντε Γκονζάγκ (1880-1970): Ελβετός, συγγραφέας , ιστορικός και ακτιβιστής.

Ρούνης Μανώλης 1927-2010 Σπούδασε :νομικά/μαθήματα φιλοσοφίας και ιστορίας.

Ρωντέ Εμβή (1845-1990): γερμανός κλασσικός μελετητής του 19^{ου}.

Σταυρόπουλος Γεώργιος 1920-1990.Ελληνας σχεδιαστής μόδας που πραγματοποίησε σημαντική καριέρα στις Η.Π.Α.

Τσουκάντας Γεώργιος 1904-1973 Έλληνας γιατρός και λογοτέχνης .

Μίνα Ζωγράφου: Μεταφράστρια.

85

[Δεν Βρέθηκαν επαρκή στοιχεία για τους εξής:]

Αναγνωστόπουλος Δ. Χαράλ.

Δικόπουλος Δημ.

Ζαφειριάδης Δημ.

Ζερβόπουλος Αθαν. Πρόεδρος της ελληνικής Φιλοτεχνικής Εταιρείας (1945-1949).

Λυκούρης Β Χαράλ.

Μουλός Π. Γεώργιος.

Παπαγιαννόπουλος Δ. Αναστάσιος.

Αλεξόπουλος Ιωάννης

Κολλοναίος Μιχ. μεταφραστής

Αναλυτικότερα.

Παπαδόπουλος Ιωσήφ (Γκρέκας) (1897-1981): Μουσικολόγος – καθηγητής Μουσικής, συνθέτης, μαέστρος, μουσικός οργανωτής και ιστοριοδίφης με πολυετή και πολύμορφη προσφορά

Σπουδές: Ανώτερα Θεωρητικά στο Ωδείο Αθηνών/ ολοκλήρωση των σπουδών του στη Λειψία.

Εργογραφία και Σταδιοδρομία: Γράφει και Συνθέτει:

Τραγούδια:

- για φωνή και πιάνο, σε στίχους: Παλαμά, Ταγκόπουλου, Χατζόπουλου, Χαντζάρα, Μαλακάση, Οικονομίδη, Παπαντωνίου, Δροσίνη κ.α
- για χορωδία με μεγάλη και μικρή ορχήστρα/ για ορχήστρα πνευστών/ για σόλο πιάνο/ «Χορευτική Σουίτα» σε ελληνικά θέματα για συμφωνική ορχήστρα.

Μουσικές υποκρούσεις στα έργα: [«Κύκλωπας» (Λαϊκό Θέατρο), «Στη μέση του δρόμου» (Λαϊκό Θέατρο), «Πέρσες» (Ηρώδειο), «Ιφιγένεια στην Αυλίδα» (Τρίκκη Θεσσαλίας), «Επτά επί Θήβας» (Δημ. Θέατρο Πειραιά)κ.α]

[1914]: καθηγητής σε διάφορα εκπαιδευτήρια, καθηγητής στην Ακαδημία Κινηματογραφικών Σπουδών, Ανωτάτη Σχολή Κινηματογράφου.

[1962]: Βοήθησε τον Τάσο Εμμανουήλ στην ίδρυση του Ορφείου Αθηνών όπου και δίδαξε.

Μελέτες: «Οι Λαμπελέτ- Μια μεγάλη οικογένεια μουσικών στην Ελλάδα», «Γύρω από τους Εθνικούς μας χορούς- Οι χοροί της Ζάκυνθος» κλπ.

Δημοσίευσε εκατοντάδες κριτικά άρθρα και μελέτες ποικίλου ενδιαφέροντος σε διάφορες εφημερίδες και περιοδικά.

[1925 και 1928- 1934]: Διευθυντής του περιοδικού «Μουσικά Χρονικά»: περιοδικό μουσικό-φιλολογικό που εκδόθηκε στην Αθήνα και εκεί δημοσιεύτηκαν πρωτότυπες μουσικές διατριβές των διασημότερων μουσουργών της εποχής, μεταξύ των οποίων: του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Χρισόστομου Παπαδόπουλου, του Α. Πανράγκα, του Μ. Καλομοίρη, του Θ. Πολυκράτη του Θ. Πολυκράτη του Θ. Μπούρλου, του Ν. Βεργώτη.

[1943 -1944]: Διευθυντής του περιοδικού «Ραδιόφωνον».

Πηγή: Βασίλης Κουτουτζής, «Παπαδόπουλος- Γκρέκας Ιωσήφ – Μουσικολόγος, Καθηγητής Μουσικής», <http://www.koutouzis.gr/papadopoulos.htm>

Δημήτριος Πικιώνης (1887- 1968): αρχιτέκτονας, φιλόσοφος, ποιητής, ζωγράφος.

[1906]: έγινε ο πρώτος μαθητής του Κωνσταντίνου Παρθένη ενώ παράλληλα σπούδαζε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολιτεχνείο

[1908]: πήρε το δίπλωμα του πολιτικού μηχανικού.

Μόναχο: σπουδές στο ελεύθερο σχέδιο και τη γλυπτική

Παρίσι: σχέδιο και ζωγραφική στην Académie de la grande Chaumière/ γράφεται παράλληλα στο εργαστήριο του αρχιτέκτονα Λεόν Σιφλό και παρακολούθησε τα μαθήματα των αρχιτεκτονικών συνθέσεων στη Σχολή Καλών τεχνών του Παρισιού.

Επιρροές: Α. Ορλάνδος, Τζ. Ντε Κίρικο, του Περικλή Γιαννόπουλου και του Γ. Μπουζάνη.

[1912]: αποστρατεύτηκε και στρέφεται προς τη μελέτη της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής

[1921-23]: διορίστηκε επιμελητής του καθηγητή Αναστάσιου Ορλάνδου στο μάθημα της Μορφολογίας της Αρχιτεκτονικής και Ρυθμολογίας Παντρεύτηκε την Αλεξάνδρα

[1925]: ονομάστηκε έκτακτος καθηγητής του Ε.Μ.Π. στην έδρα της Διακοσμητικής

[1930]: τακτικό καθηγητής στην ίδια έδρα.

Διατήρησε σημαντικές πνευματικές φιλίες με τους Σπύρο Αλιμπέρτη, Γιάννη Αποστολάκη, Γιώργο και Φώτο Πολίτη, Φώτη Κόντογλου, αρχιτέκτονα Νίκο Μητσάκη, Στρατή Δούκα, Νίκο Βέλμο, Νίκο Χατζηκυριάκο-Γκίκα, Γιάννη Τσαρούχη, Νίκο Εγγονόπουλο και Γεράσιμο Σταματελάτο.

[1935-1937]: Εξέδωσε μαζί με το ζωγράφο και φίλο του, Χατζηκυριάκο-Γκίκα, το περιοδικό 3ο Μάτι, στο οποίο δημοσίευσε ο ίδιος αρκετά κείμενά του. Το περιοδικό χαρακτηριζόταν ως καλλιτεχνικό και συνεργαζόταν με ονόματα όπως οι συγγραφείς Στρατής Δούκας και Τάκης Παπατσώνης, ο ζωγράφος Σπύρος Παπαλουκάς, ο θεατρικός σκηνοθέτης Σωκράτης Καραντινός, ο γλύπτης Μιχάλης Τόμπρος και ο χαράκτης Άγγελος Θεοδωρόπουλος.

Έργα: οικία Μωραΐτου στις Τζιτζιφιές: ήταν οικοδόμημα με χαρακτήρα αττικής λαϊκής αρχιτεκτονικής (1921-23), οικία Καραμάνου στην οδό Ηρακλείου (1925), οικία και εργαστήριο Παπαλουκά στην πλ. Χαλεπά – Συνοικισμός Κυπριάδου (1927), οικία Καραγιάννη στην οδό Μητσάκη (1928) κα.

[1932]: με την ολοκλήρωση του Δημοτικού Σχολείου στα Πευκάκια Λυκαβηττού, διαπίστωσε πως δεν τον ικανοποιούσαν τα έργα του και άλλαξε τις αισθητικές του αντιλήψεις.

[1940-1950]: η αρχιτεκτονική του δημιουργία περιορίστηκε σε προσχέδια τάφων.

[1951 ως το 1957]: η διαμόρφωση του αρχαιολογικού χώρου γύρω από την Ακρόπολη και το λόφο Φιλοπάππου, το τουριστικό περίπτερο του Αγίου Δημητρίου Λουμπαρδιάρη, επιδιώκοντας το κατ' εκείνον ιδεώδες, τη σύνδεση του οικουμενικού πνεύματος με το πνεύμα της παράδοσης. Η διαρρύθμιση των υπαίθριων χώρων γύρω από τον Ιερό Βράχο αποτελεί ένα έργο τέχνης.

Το 1958, μετά από 35ετή θητεία στο ΕΜΠ ως καθηγητής, αποσύρθηκε. Το 1966 εκλέχθηκε τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

Ανδρέας Παπαγιαννόπουλος-Παλαιός (1908- 1971): Αρχαιολόγος-επιγραφολόγος με πλούσιο μεταφραστικό, συγγραφικό και ερευνητικό έργο που αφορά την αρχαιολογία.

Στο περιοδικό «Πολέμων» παρουσιάζονται δύο εργασίες του:

- «πολεοδομική Αρχαιολογία: Το πολεοδομικό πρόβλημα των Αθηνών εξ απόψεων αρχαιολογικής». Εκεί παρουσιάζει:
  1. Την πρόταση ενός «σύνθετου αρχαιολογικού και τεχνικού κλάδου της επιστήμης» την «την πολεοδομική αρχαιολογία».

2. Την πρόταση για το Μουσείο των Αθηνών. Ουσιαστικά αυτό που προτείνει είναι η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων και ζητάει την προστασία παλαιών συνοικιών γύρω από την Ακρόπολη. Τα υπάρχοντα μουσεία της εποχής τα χαρακτηρίζει «συλλογές»
3. Παρουσιάζει το θέμα «Δημόσιον Σήμα – Ακαδημία»
4. Υπογραμμίζει προς συμπλήρωση της μελέτης του όλου αρχαιολογικού προβλήματος των Αθηνών, απομένει η εξέταση και των επιμέρους θεμάτων, ως το της Ιεράς Οδού» κλπ.

Ο Α.Π.Π. υπογράφει μαζί με τον Δημήτρη Πικιώνη (καθηγητή ΕΜΠ), την Αγγελική Χατζημιχάλη, και τον Λίνο Καρζή (Λαογράφο) την «Διακήρυξις πνευματικών ανθρώπων» (24/2/1964) με αφορμή το έτος «**Περικλή Γιαννόπουλου**» 1963 – 1964 (για τον Περικλή Γιαννόπουλο που αυτοκτόνησε στον Σκαραμαγκαά θα επανέλθουμε). Η «Διακήρυξις» μεταξύ των άλλων χαρακτηρίζει το έργο του Γιαννόπουλου ως «*εθνικής σημασίας έργο*», τον ίδιο τον συγγραφέα τον αποκαλούν «*Προφήτη του ελλητισμού*» και οι υπογράφωντες «*φρονούν ότι οι νέοι Ελληνόπαιδες θέλουν αντλείση από το έργο του Περικλή Γιαννόπουλου δυνάμεις δια νέαν ζωή και δράσιν, θέλουν συνειδητοποίηση τον Πανανθρώπινον προορισμόν τους, σαν ελλήνων και αποκρυσταλλώση, εις τα βάθη της ψυχής των, τα γνήσια Ελληνικά ιδανικά.*»

Το 1964 ο Α.Π.Π. αναλαμβάνει σε συνεργασία με το δημοσιογράφο Θεόδωρο Βλάσση την οργάνωση του Ιστορικού Αρχείου Πειραιά, το 1967 όμως παραιτείται.

Πηγή: <http://ieraodo.blogspot.com/2010/09/1908-1971.html>

Νικόλαος Πανταζόπουλος (1912-...): Νομικός και Συγγραφέας

Καταγωγή: Βόλος

Σπουδές:

[1936]: Αποφοίτησε από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Εγγράφεται στο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου όπου σπουδάζει ιστορία, φιλοσοφία και κοινωνιολογία του δικαίου.

[1945]: υποστηρίζει τη διδακτορική του διατριβή

[1946]: ανακηρύσσεται υφηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

[1947]: διορίζεται στην Ιστορία του Ελληνικού Δικαίου.

[1953]: εκλέγεται έκτακτος καθηγητής.

[1957]: εκλέγεται τακτικός καθηγητής της ιστορίας του ελληνικού και Ρωμαϊκού Δικαίου στη Σχολή Νομικών και Οικονομικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Έργογραφία:

Οι σημαντικότερες συμβολές στην Ελληνική Ιστορία του δικαίου και των θεσμών : [1. «Από της Λόγιας Παραδόσεως εις τον Αστικό Κώδικα» του 1947, 2. Το τρίτομο «Ρωμαϊκό Δίκαιον εν διαλεκτική συναρτήσει προς το ελληνικόν» (1974-1979), 3. Το τετράτομο «Αντιχάρισμα», του 1985, της Νομικής του ΑΠΘ)

Άλλα έργα: [«Κοινότητα, κοινωνία και ιδεολογία» (1990), «Στη συγκυρία της αβασίλευτης» (1999), «Μελετήματα για τον Ρήγα Βελεστηνή» (1998), «Ο δικέφαλος αετός. Η εξέλιξη του συμβόλου» (2001), «Νεοελληνικό Κράτος και ευρωπαϊκή κοινότητα» (1998), «Ο ελληνικό κοινοτισμός και η νεοελληνική κοινοτική παράδοση» (1993), «Να γίνει η γλώσσα της διοικήσεως και ο διερμηνευτής των ενεργεία πολιτών» (1998)]

Πηγή:<https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=8128>

Νίκος Πουλιόπουλος: Νομικός και συγγραφέας

“ Έναν «ρομαντισμό του σοσιαλισμού... που είδε κυρίως τον σοσιαλισμό μέσα από το ουμανιστικό πνεύμα... ακριβώς κατά το πρότυπο του Καζαντζάκη» όπως χαρακτηρίζει τον Πουλιόπουλο ο Γ.Δ. Λεονταρίτης σε επιφυλλίδα του στην καθημερινή της 31^{ης} Οκτωβρίου το 1992 [...]

- Μαχητής του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού και των αντιαποικιακών αγώνων.
- Ανιψιός του Πουλιόπουλου, γραμματέα του Κ.Κ.Ε.
- Επικεφαλής της τροτσκιστικής ομάδας “Σπάρτακος”.
- Ιδρυτικό μέλος της 4^{ης} Διεθνούς που τον εκτέλεσαν οι Ιταλοί στα 1943 κοντά στο Δομοκό.
- Επηρεάζεται έντονα από τις ιδεολογικές θέσεις του θείου του και γράφει για την προσφορά του στο εργατικό κίνημα.
- Μάχιμος δικηγόρος-ποινικολόγος (υπεράσπιση διωκόμενων δημοκρατικών πολιτών κατά τη δικτατορία 1967-1979)
- Δραστηριοποιείται στο σοσιαλιστικό κίνημα όπου συναντιέται με τον Καζαντζάκη το Νοέμβρη του '44 σε μια προσπάθεια συγκρότησης ενός ενιαίου Σοσιαλιστικού Κόμματος.

89

Έργο:

“Ο Νίκος Καζαντζάκης και τα παγκόσμια ιδεολογικά ρεύματα. Η κοσμοθεωρία του, η πολιτική του ιδεολογία και δράση.” Ιδιωτική Έκδοση, 1972.

Πηγή: Άλκης Ρήγος, «Ο πολιτικός Καζαντζάκης μέσα από το έργο του Νίκου Πουλιόπουλου», ηλεκτρονική εφημερίδα: Η ΑΥΓΗ, 16.10.2017. https://www.avgi.gr/entheta/255983_o-politikos-kazantzakis-mesa-apo-ergo-toy-nikoy-poyliopoyloy

Κωστής Μερναίος (1913-1986): Συγγραφέας, δημοσιογράφος και μεταφραστής λογοτεχνικών και φιλοσοφικών κειμένων

Καταγωγή: Ορχομενός

Σπουδές: Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών/ μελετά γαλλική και γερμανική φιλολογία και τις θεωρίες του Φρόυντ

Εργογραφία:

μεταφράσεις: [«Εγκληματολογία και Ψυχανάλυση», εργασία του Στάουμπ, «In vino veritas», το φιλοσοφικό έργο το Σαίρεν Κίρκεγκωρ]

σταδιοδρομία:

[1939]: δημοσιεύει άρθρα στην εφημερίδα «Η Καθημερινή»

[1943]: αναλαμβάνει την αρχισυνταξία του περιοδικού «Καλλιτεχνικά Νέα»

[1944-1946]: διορίζεται στη Ραδιοφωνία και είναι υπεύθυνος ύλης της εφημερίδας «Ελευθερία»

[1947]: διευθύνει το καλλιτεχνικό περιοδικό «ο Αιώνας μας»

[1950]: είναι μέλος του Συνεταιρισμού Αιξωνή και εκδίδει το ομώνυμο περιοδικό, στο οποίο συνεργάζονται ο Δ. Πικιώνης, ο Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας, ο Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος, ο Άγγελος Σικελιανός

Βιβλία: [«Η θέση της φιλοσοφίας στην εποχή μας» (1956), «τα Μελετήματα»(1957), «τα δοκίμια Φυσική και Ποίηση» (1970) και «Βιολογική τάξη και κοινωνική αταξία» (1973)]

Πηγές:

Κ. Μεραναίου: Ένας άνθρωπος του αιώνα αφηγείται... (αυτοβιογραφία), περιοδικό «Καινούρια Εποχή», τ. 18-19, εκδ. «Δίφρος» 1980-81, σ.σ. 17-58.

Γεωργίου Π. Κωσταγιάννη: Σύγχρονες πνευματικές μορφές, εφ. Βοιωτικός Κόσμος, 1997.

Βιογραφική Εγκυκλοπαίδεια Ελλήνων Λογοτεχνών, εκδ. Αφοί Κ. Παγουλάτου.

Νίκος Χατζηκυριάκος Γκίκας (1906- 1994): ζωγράφος, γλύπτης, χαράκτης, εικονογράφος, συγγραφέας και ακαδημαϊκός

Καθηγητής στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Άγγελος Σικελιανός (1884- 1951): ποιητής

Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος (1900-1981): φιλόσοφος, καθηγητής πανεπιστημίου και ακαδημαϊκός

Καταγωγή: Λακωνία

Σπουδές:

[1920-1922]: Πανεπιστήμιο της Βιέννης, φιλολογία και φιλοσοφία

[1922-1925]: παρακολουθεί τα μαθήματα των Καρλ Γιάσπερς, Άλφρεντ Βέμπερ, Έντουαρντ Χόφμαν, Ερνστ Ρόμπερτ Κούρτιους, Φρίντριχ Γκούντολφ και ιδίως αυτά του καθηγητή Ερρίκου Ρίκερτ.

[1925]: διδάκτορας της φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης με θέμα της διατριβής του τη «Διαλεκτική του Είναι στον Πλάτωνα»

Σταδιοδρομία:

[1930]: εξελέγη υφηγητής

[1933]: τακτικός καθηγητής στη Συστηματική Φιλοσοφία της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών

[1950]: καθηγητής φιλοσοφίας της Παντείου Σχολής

Το 1966 ίδρυσε το «Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Φιλοσοφίας» της Ακαδημίας, που αρχίζει να λειτουργεί από το 1970 και από το 1971 εκδίδει την Επετηρίδα του με τίτλο «Φιλοσοφία».

Ενδεικτική εργογραφία: [«Φιλοσοφία της Παιδείας» (Σακελλάριος, Αθήναι, 1930), «Το πνεύμα και η ζωή του» (Αθήναι, 1932), «Ο γερμανικός ιδεαλισμός και η σημερινή γερμανική φιλοσοφία» (1934), «Η Ελλάς ως ιδέα. Ο πόλεμος και οι ιδεολογίες» (Αθήναι, 1945), «Το πνεύμα του νεοελληνισμού και η τροπή των καιρών» (Αθήναι, 1945), «Ποίον το σύστημα φιλοσοφικής ηθικής» (εκδ. Πυρσού, Αθήναι, 1948, δ' έκδ. 1965), «Πλάτωνος Φαίδρος» (Αθήναι, 1948, δ' έκδ. Εστία, Αθήνα 2000), «Χριστιανικά και φιλοσοφικά μελετήματα» (Αθήναι, 1949, β' έκδ. 1973)]

Πηγή:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B7%CF%82%CE%98%CE%B5%CE%BF%CE%B4%CF%89%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82>

Τάσος Γριτσόπουλος (1911-2008) : ιστορικός, ιστοριοδύφης, φιλόλογος και συγγραφέας, επιμελητής αρχαιοτήτων Γορτυνίας , έφορος στη “Δημόσια Βιβλιοθήκη της Σχολής της Δημητσάνας, Ιστορικό Αρχείο Γορτυνίας”.

Καταγωγή: Γορτυνία

Σπουδές:

[1928-1932]: φιλολογία στο πανεπιστήμιο Αθηνών

Άρθρα: με έμφαση στην εκκλησιαστική ιστορία, στην ιστορία των νεότερων χρόνων της τουρκοκρατίας.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ και ΠΡΟΕΔΡΟΣ στην “Εταιρία Ιστορικών Σπουδών επί του Νεότερου Ελληνισμού”.

Αυτοτελή έργα- Βιβλία- Μελέτες.

Πηγή: http://www.arcadians.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=514:n-ca-&catid=93

Γεράσιμος Γρηγόρης (1907-1985): συγγραφέας, σκιτσογράφος και χαράκτης.

Λευκάδα, Φιλοσοφική Σχολή Παν. Αθηνών/ ποιήματα δημοσιευμένα.

BIBΛΙΟ: “Πορεία μέσα στη Νύχτα” 1939. Επιστράτευση στην Αλβανία, Εθνική Αντίσταση.

- Εικονογράφηση λογοτεχνικών Εκδόσεων, -περιοδικά ρομάντζο. Πάνθεον- Βεντέτα του Αθηναϊκού Τύπου.

Εργογραφία: συλλογές διηγημάτων, ποιητικές συλλογές, κριτικά δοκίμια, φιλολογικά: μεταφράσεις αρχαίων τραγουδιών.

Συνθετικά αφιερώματα.

Κακούρη Κατερίνα (1912-): ΛΑΟΓΡΑΦΟΣ, ΕΘΝΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΟΛΟΓΟΣ

Σπουδές: Δραματική Σχολή Ελληνικού Ωδείου, Φιλοσοφική Σχολή Παν. Αθηνών

- Συμμετείχε στις Δελφικές εορτές του Σικελιανού.

- Από το 1939 ασχολήθηκε με τη μελέτη εθίμων και λαϊκό-θρησκευτικών εκδηλώσεων λατρείας του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού.

Εργογραφία: [«Διονυσιακά», «Προαισθητικές μορφές του θεάτρου».]

Πηγή: <https://www.protoporia.gr/suggrafeas-kakoyrh-katerina-920682/>

Δημήτρης Κουρέτας : καθηγητής ψυχιατρικής

Έζησε και γαλουχήθηκε στη Γαλλική Ψυχιατρική Σχολή του Μεσοπόλεμου.

«Η Σχολή αυτή πρόσφερε τη δυνατότητα στον ψυχίατρο να εμβαθύνει στον ψυχικό κόσμο του αρρώστου και στη δομή του. Να αναζητήσει βαθύτερα κίνητρα, φόβους, ανομολόγητες επιθυμίες και νοσηρές διεργασίες».

Πηγή: Σακελλαρόπουλος, Π. «Δημήτριος Κουρέτας, ο δάσκαλος και ο Μεταρρυθμιστής. Μια προσωπική εμπειρία», Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας Παίδων και Ενηλίκων, Π. Σακελλαρόπουλος <http://www.inpsy.gr/el/digital-library/arthra/arthra-ellinika/299-2013-04-24-20-06-49>

Φάνης Μιχαλόπουλος (1901 - 1960): ιστορικός, συγγραφέας και δημοσιογράφος

Σπουδές: Νομικά

Εργογραφία: [«Τα Γιάννενα και η νεοελληνική αναγέννησις 1648/1820». (1930) «Ρήγας ο Βελεστινλής» (1930), «Διονύσιος Σολωμός» (1931), «Ο Παπαδιαμάντης» (1933), «Παπαδόπουλος Βρεττός»(1938), «Το Αττικό ύπαιθρο και τοπίο» (1940), «Η Μοσχόπολις» (1941), «Εκδόσεις και μεταποιήσεις του Εθνικού μας Ύμνου» (1941), «Κωστής Παλαμάς» (1943) και πολλά άλλα. Από τις σημαντικότερες εργασίες του είναι αυτή για τον Κοσμά τον Αιτωλό (το 1940) τον οποίο αντιμετώπισε ως έναν από τους μεγαλύτερους δασκάλους του σκλαβωμένου γένους.]

Πηγές:

Εθνικό Ευρετήριο Αρχείων, Αρχείο αρ. comp 266 – Μιχαλόπουλος Φάνης ιστοσελίδα: <https://greekarchivesinventory.gak.gr/index.php/m>

Αρχείο Ελλήνων Λογοτεχνών - Μιχαλόπουλος Φάνης ιστοσελίδα: <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=461&t=529>

Άγγελος Παπακώστας (1903-1981): Φιλολόγος

Σπουδές: Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών

Σταδιοδρομία:

Καθηγητής Μέσης Εκπαίδευσης

Βοηθός του ιστοριοδύφη και λογοτέχνη Γιάννη Βλαχογιάννη στα αρχεία του Κράτους, αναδιοργανωτής του Ιστορικού Αρχείου στο υπουργείο Εξωτερικών.

Εργογραφία: Δημοσίευσε ιστορικές και φιλολογικές μελέτες για την Ήπειρο τόσο αυτοτελώς όσο και σε ηπειρωτικές και αθηναϊκές εφημερίδες και περιοδικά. Τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών για εργασία του που αφορά στη συμβολή της Βορείου Ηπείρου στην επανάσταση του 1821.

[«Άνθη Ευλαβείας εις την μετάστασιν της Θεομήτορος Μαρίας (επιμέλεια, σημειώσεις)» (1950), «Η Αλύτρωτος Ήπειρος» (1951), «Εκλογή από την προσωπικήν αλληλογραφίαν του Γιάννη Βλαχογιάννη» (1955), «28 Οκτωβρίου 1940» (1960)]

Πηγές: <https://izagori.gr/people/biographies/439-%CE%AC%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%BF%CF%83-%CF%80%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BA%CF%89%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83-1903-%E2%80%931981.html>

Γιώργος Σταμπόλης (1902 -1992): ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και μελετητής

Εργογραφία: Ποιητικές συλλογές: [«Ωδές στα ελληνικά τοπία»(1940), «Δειλινό στα ελληνικά ακρογιάλια» (1948), «Ο υψηλός διάλογος» (1956), «Κοινωνική συμφωνία» (1964) κ.α.]

Θεατρικό έργο: [«Οι νεκροί που ξαναζούν» (1938)»]

Μελέτες: [«Γεωργάκης Ολύμπιος» (1961), «Η μοίρα του Οδυσσέα Αντρουτσου» (1962)]

Πηγή: Το λήμμα «Σταμπολής Γεώργιος» στη Νέα Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια «Χάρη Πάτση», τόμος 21, σελ. 805

Ιωάννα Στεφανόπολι (1875 -1961): δημοσιογράφος

Σπουδές: Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (Ήταν η πρώτη γυναίκα φοιτήτρια σε ελληνικό πανεπιστήμιο)

Σταδιοδρομία:

εργάστηκε στην εφημερίδα του πατέρα της Αντωνίου Στεφανόπολι, Messenger d' Athènes

[1913]: Αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Αθηναϊκού Πρακτορείου Εδήσεων. «Ήταν η πρώτη που έθεσε δημόσια το ζήτημα της ιταλικής κατοχής των Δωδεκανήσων και συνετέλεσε στο να καθιερωθεί διεθνώς η ονομασία «Δωδεκάνησος» αντί για «Ανατολικές Σποράδες» που χρησιμοποιούνταν μέχρι τότε».

«Κατά τη διάρκεια του Εθνικού Διχασμού υποστήριξε τον Βενιζέλο»

[1920]: διακόπτει την κυκλοφορία της εφημερίδας

[1923-1940]: ξαναρχίζει την έκδοσή της μέχρι την υποχρεωτική καταστολή της από τις κατοχικές δυνάμεις.

[1951] της απονεμήθηκε από τη γαλλική κυβέρνηση το μετάλλιο της Λεγεώνας της Τιμής για τις υπηρεσίες που είχε προσφέρει για τη σύσφιξη των πολιτικών και πνευματικών δεσμών μεταξύ Γαλλίας και Ελλάδας.

Πηγή: Μαριάνθη Μπέλλα, «Ιωάννα Στεφανόπολι - Η πρώτη φοιτήτρια στο ελληνικό πανεπιστήμιο», ιστοσελίδα «alfavita», 17/2/19, https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/281312_ioanna-stefanopoli-i-proti-foititria-sto-elliniko-panepistimio

Ηλίας Φέρτης (1906 -1987): γλύπτης και ζωγράφος

Σπουδές: θήτευσε στους ζωγράφους Ν. Λύτρα και Κωνσταντίνο Παρθένη

Σταδιοδρομία: καθηγητής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών

Έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση/ ήταν ζωγράφος των πρωταγωνιστών (πίνακας: «Γυναίκες στο Απόσπασμα»)

Τιμήθηκε με: Δίπλωμα Τιμής της Έκθεσης Κεραμικής στις Κάνες και ως συγγραφέας με το βιβλίο "Συνομιλία με την Ειρηνέλα" τιμήθηκε από την Ακαδημία Αθηνών.

Πηγή:

<https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=48355>

Χαρίτων Χαριτωνίδης (1878- 1954): κλασσικός φιλόλογος, καθηγητής στο ΑΠΘ και ακαδημαϊκός.

Ο Χαριτωνίδης δημοσίευσε πολυάριθμες γραμματικές, κριτικές και ερμηνευτικές παρατηρήσεις στους αρχαίους συγγραφείς.

Πηγή:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%84%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82

Λαδάς Γ. Γεώργιος (1913-1997): ελληνοκύπριος πολιτικός και δικηγόρος, διετέλεσε πρόεδρος στη Βουλή των Αντιπροέδρων και βουλευτής στην εκλογική περιφέρεια Λευκωσίας.

Μητρόπουλος Κων (1904 – 1990): Ιατρός

Καταγωγή: Βλαχοκερασιά Αρκαδίας

Σπουδές: Ιατρική ΕΚΠΑ

Πανεπιστημιακή Σταδιοδρομία: [Αθήνα: Πανεπιστημιακή Παθολογική Κλινική, Γυναικολογική και Μαιευτική Κλινική (1929-30), Πανεπιστημιακές Κλινικές της Βιέννης (1930 -31), ιατρός στο Παθολογικοανατομικό εργαστήριο του νοσοκομείου Ευαγγελισμός υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Ιωάννη Κατσάρα (1944 -45)

[1950]: διδάκτορας του Α Πανεπιστημίου Αθηνών

Δημόσιες Υπηρεσίες, Υπηρεσία σε οργανισμούς δημόσιου δικαίου, Παροχή ιατρικής υπηρεσίας στο στρατό.

Συγγραφικό Έργο:

- Επιστημονικά Έργα Πραγματεία – Ανακοινώσεις: (Σε θέματα Ιστορίας της Ιατρικής, Συγγράμματα, Πραγματεία – ανακοινώσεις εις θέματα Αρχαίας Ιστορίας, σε θέματα ιατρικής ορολογίας, σε θέματα Γυναικολογίας)
- Πέρα των ανωτέρω, είχε ακδώσει συγγράμματα με θέματα ποικίλου ιατρικού περιεχομένου, φιλολογικά και λογοτεχνικά συγγράμματα, είχε δημοσιεύσει άρθρα στον ιατρικό και ημερήσιο τύπο, είχε δώσει πλήθος διαλέξεων, ραδιοφωνικές ομιλίες.
- Το έργο της ζωής του το σεριγράφει στο βιβλίο του: «Μνημόνειον», 1978, 208 σελίδων.

Πηγή: <https://vdm-vlahokerasia.gr/el/%CE%B1%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%B5%CF%83-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B1%CE%BD-%CF%84%CE%B7%CF%83-%CE%B2%CE%BB%CE%B1%CF%87%CE%BF%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%83/%CE%B2%CE%BB%CE%B1%CF%87%CE%BF%CE%BA%CE%B5%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%8E%CF%84%CE%B5%CF%82-%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%82-%CE%B5%CF%86%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82/170-%CE%BA%CF%89%CE%BD%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%81%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82.html>

Λίνος Καρζής (1894 ή 197 -1978): λογοτέχνης και σκηνοθέτης θεατρικών παραστάσεων

Σπουδές: στη Βαρβάκειο Σχολή, Νομική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ιστορία της λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης

Σταδιοδρομία:

[1957]: έως τότε άσκησε το δικηγορικό επάγγελμα στην Αθήνα.

[1931]: ιδρυτής του Θυμειακού Θιάσου: διευθυντής, χορογράφος και σκηνοθέτης. Ανέβασε παραστάσεις σε χώρους όπως το Ηρώδειο και τα αρχαία θέατρα των Δελφών, Αργους και Σικιώνας.

[1952]: υπήρξε διοργανωτής δραματικών αγώνων στους Δελφούς, με συμμετοχές από τον διεθνή χώρο.

Εργογραφία:

- Συλλογές: «Συμφωνίες» (1912), «Τα προλεγόμενα» (1916), «Ο νάρθηκας της ζωής» (1917).
- «Ξεχώρισε για την ακαδημαϊκού και μνημειώδους χαρακτήρα αντίληψη του σχετικά με το ζήτημα της αναβίωσης του αρχαίου δράματος».
- Ήταν ένας εκ των ιδρυτών της Εθνικής Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών
- Σημαντικότερα έργα του: «τα Προοίμια» (1943), «Η νύχτα των προφητών – Ζωοφόρος» (1959), «Οι θυγατέρες της γης μας» (1960)
- Υπήρξε τέλος μεταφραστής κειμένων αρχαίων δραμάτων όπως του Αισχύλου (Πέρσες, Προμηθέας Δεσμώτης), του Σοφοκλή (Τραχινίαι), του Ευρυπίδη (Μήδεια, Ορέστης, Βάκχαι και Κύκλωψ) και του Αριστοφάνη (Λυσιστράτη) σε μερικά από τα οποία συνεργάστηκε με τον Ιωσηφ Παπαδόπουλο.

«Το 1963 συμμετείχε στην κίνηση για την ελληνική πνευματική αναγέννηση που οργάνωσε , με δική του έμπνευση και πρωτοβουλία ο Μάνος Φαλτάιτς, κηρύσσοντας το έτος «Περικλή Γιαννόπουλο», σε συνεργασία με κορυφαίους εκπροσώπους της ελληνικής διανοήσεως μεταξύ των οποίων ήταν ο αρχιτέκτονας Δημήτρης Πικιώνης, ο ζωγράφος Γ. Τσαρούχης, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Ελλήνων Λογοτεχνών και ποιητής Νίκος Σταμπόλης, κ.α.».

Πηγή:

- [http://eliaserver.elia.org.gr:8080/Iselia/listres.aspx?lsid=125704&fcode=s706a&ftext=%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%20%CE%98%CE%A0&fval=%CE%93%CE%BA%CF%81%CE%AD%CE%BA%CE%B1%CF%82,%20%CE%99%CF%89%CF%83%CE%AE%CF%86%20\[%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B4%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82,%20%CE%99%CF%89%CF%83%CE%AE%CF%86\]&form=300009](http://eliaserver.elia.org.gr:8080/Iselia/listres.aspx?lsid=125704&fcode=s706a&ftext=%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3%20%CE%98%CE%A0&fval=%CE%93%CE%BA%CF%81%CE%AD%CE%BA%CE%B1%CF%82,%20%CE%99%CF%89%CF%83%CE%AE%CF%86%20[%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B4%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82,%20%CE%99%CF%89%CF%83%CE%AE%CF%86]&form=300009)
- https://el.metapedia.org/wiki/%CE%9B%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82_%CE%9A%CE%B1%CF%81%CE%B6%CE%AE%CF%82

Χατζής Χ. Αντώνιος (1885-...): καθηγητής πανεπιστημίου

Σπουδές: Αθήνα, Γερμανία

Καθηγητής Μέσης Εκπαίδευσης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, έφορος της Βιβλιοθήκης στο Υπουργείο Παιδείας και συντάκτης του Ιστορικού Λεξικού

«[...] Γενικώς η εμμονή του εις την παράδοση εν τη ευρυτάτη της έννοια υπήρξε απόλυτος και είχε τόσην αυτοπεποιθήσιν, τόσην πεποιθήσιν εις την ορθότητα των απόψεών του, ώστε εφαινετο ωσάν ο χρόνος με τας συμπαρομαρτυρούσας εξελίξεις του να μη υπήρχον κν δι αυτόν. Τον δέκρινε μια πίστις εις την παράδοσιν τόσο ακλόνητος και τόσο αλύγιστος, ώστε σαν εκίνει τον θαυμασμόν, εφαινετο ωσαν βράχος θαλασσοδάρτος, παραμένων ασάλευτος εις πείσμα των κυμάτων που εκσπούν επάνω του με μανίαν. Έβλεπές τον γενναίον».

Πηγή:

Ιωάννης Δ. Σταματάκος, «Αντώνιος Χατζής: Νεκρολογία», Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ιστοσελίδα <http://epub.lib.uoa.gr/index.php/epetirisphil/article/view/641/745>

Βαγιακάκος Δικαίος (1917- 2016): Έλληνας γλωσσολόγος, με πλούσιο ερευνητικό, συγγραφικό και κοινωνικό έργο.

καταγωγή: χωριό Κοίτα, Λακωνίας.

σπουδές: εγκύκλιες σπουδές . Αρεόπολη. Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, πτυχίο 1937.

- 28/10/1940: επιστράτευση και υπηρεσία στην πρώτη γραμμή μέχρι κατάρρευσης του μετώπου τον Απρίλιο του 1941. (τιμήθηκε με τον Πολεμικό Σταυρό Γ΄ Τάξεως)
- Μέση Εκπαίδευση.
- Συνεταιρισμός Αδιόριστων Καθηγητών , συσσίτια για ανέργους καθηγητές.

Γλωσσολογία: εκδηλώθηκε η κλίση του από τα μαθητικά του χρόνια στο Γυμνάσιο της Αρεόπολης και αποκρυσταλλώθηκε στην περίοδο των πανεπιστημιακών σπουδών. Μελέτη των νεοελληνικών διαλέκτων. Συλλογή γλωσσικού και λαογραφικού υλικού. Μελέτη ονομάτων και τοπωνυμίων. Ενδιαφέρον για τη μελέτη της τοπικής ιστορίας της ιδιαίτερης πατρίδας , της Μάνης.

- 1944: Διδακτορική διατριβή με θέμα: “Συνίζησης και επένθεσις εν του γλωσσικού ιδιώματι της Μέσα Μάνης.”
- 1945: Διορίζεται συντάκτης στο Ιστορικό Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας της Ακαδημίας Αθηνών.
- 1951-53: ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ στη Γαλλία, στη Σορβόνη.
- 1955: Διευθύνων του Λεξικού.
- 1967-1980: Συνταξιοδότηση και υπηρεσία ως Διευθυντής.

Πορεία στο Ιστορικό Λεξικό:

Κατά την 35^η υπηρεσία του (1945-80) στο Κέντρο Συντάξεως του Λεξικού, ο Βαγιακάκος πραγματοποίησε δεκάδες επιστημονικές αποστολές συλλογής γλωσσικού υλικού σε Λακωνία, Ήπειρο, Κέρκυρα, Κορσική και Κύπρο.

- Καρπός των αποστολών: 17 χειρόγραφα άφθονο γλωσσικό και λαογραφικό υλικό από όλα τα χωριά της Μάνης.

Σύνταξη τριών συντακτικών σειρών του Δ' τόμου (1953) και του πρώτου τεύχους του Ε' τόμου.

Ως Διευθυντής:

Οργάνωσε αποστολές σε περιοχές του ελληνικού χώρου που υπήρχαν ελλιπή στοιχεία και κυρίως συνέταξε πλήρες ερωτηματολόγιο συλλογής γλωσσικού υλικού το οποίο να καλύπτει όλες τις εκδηλώσεις του βίου (και αποτελεί ως σήμερα υποδειγματικό οδηγό για τους συλλογείς). Κατάρτισε αναλυτικούς πίνακες των δελτίων του κέντρου ανά περιοχή, προώθησε τη σύνταξη του Γλωσσικού Άτλαντος της Ελλάδας, οργάνωσε τη μικροφωτογράφιση των χειρόγραφων του κέντρου και προγραμμάτισε τη σύσταση Ονοματολογικού Αρχείου.

Επιστημονικές Αποστολές από το 1969-1981: Κύπρο, Λονδίνο, Νέα Υόρκη, Αθήνα, Παρίσι.

Συνέδρια- Επιστημονικές Εταιρίες: συμμετοχή σε περισσότερα από 35 Διεθνή επιστημονικά Συνέδρια: από το 1958- 6^ο Διεθνές Συνέδριο Ονοματολογίας Μόναχο, Άμστερνταμ, Λονδίνο, Σόφια, Βουκουρέστι, Λευκωσία, Βιέννη, Μάλαγα, Βενετία, Βέρνη, Βελιγράδι κ.ά.

- Μέρος σε είκοσι τοπικά συνέδρια σε όλη την Ελλάδα.
- Μέλος σε πάνω από τριάντα επιστημονικές εταιρείες σε Ελλάδα και εξωτερικό.

«ΛΑΚΩΝΙΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΙ»: Έργο ζωής του Δικαίου Βαγιακάκου η Εταιρεία Λακωνικών Σπουδών την οποία είχε ήδη εμπνευστεί από το 1946 και κατάφερε να ιδρύσει το 1966 μαζί με άλλους επιφανείς Λάκωνες επιστήμονες.

- Καρπός της 40χρονης λειτουργίας της Εταιρείας ήταν η επιστημονική επετηρίδα “Λακωνικά Σπουδαί”, ένας τόμος πεντακοσίων περίπου σελίδων που εκδίδεται ανελλιπώς από το 1972 μέχρι σήμερα/ 18 τόμοι ως το 2006.

Στους τόμους του περιοδικού: Διευθυντής ο Βαγιακάκος από την πρώτη μέρα:

-εκατοντάδες επιστημονικές μελέτες για τη Λακωνία και όλη τη Μάνη που αφορούν τους τομείς: Ιστορία (αρχαία, μεσαιωνική, νεότερη), Αρχαιολογία, Γλωσσολογία, Λαογραφία, Φιλολογία, Τέχνη, Δίκαιο, Γεωλογία, Ανθρωπολογία, Γεωγραφία, Οικονομία.

Εργογραφία:

Πάνω από 500 δημοσιεύματα, σε αυτοτελή βιβλία, σε δεκάδες επιστημονικά περιοδικά, λαϊκά περιοδικά, εφημερίδες. Κυρίως γλωσσικές μελέτες αλλά και λαογραφικά, ιστορικά, βιογραφίες, βιβλιοκρισίες, άρθρα, ομιλίες, δημοσιεύματα κλπ.

Πηγές:

[Ελένη Μπελιά, “Δ.Β. Βαγιακάκου Βιογραφία- Εργογραφία”, Λακωνικά Σπουδές τ. II (1990) σελ. 1-62]

[πηγή: Κωνσταντίνος Τζανετάκος, “Ο Δίκαιος Βαγιακάκος, η βιβλιοθήκη και το κεντρικό Αρχείο του”, 08/02/16, Δημόσια Βιβλιοθήκη] <https://www.nikiforos.edu.gr/dkbs/donators-el/254-o-dikaios-vagiakakos-i-vivliothiki-kai-to-arxeio-tou>

Διαμάντης Αθ. Κωνσταντίνος (1912-2004): ιστοριογράφος

Καταγωγή: χωριό Κεντρικό Άρτας

Σπουδές και Σταδιοδρομία: πτυχίο από τη φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών από το οποίο ανακηρύσσεται διδάκτορας

[1937]: διορίζεται στο ΙΚΑ

[1940]: επιστρατεύεται και υπηρετεί στο Μέτωπο.

Χρηματίζει διευθυντής των Γενικών Αρχείων του Κράτους και για μικρό χρονικό διάστημα διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας.

Έργο:

[1931- ...]: γράφει και δημοσιεύει σε λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες ιστορικά, λογοτεχνικά, φιλοσοφικά, πεζογραφήματα, ποιήματα, λαογραφικά και άλλα σημαντικά κείμενα, τα οποία έγιναν ευρέως αποδεκτά από τον πνευματικό κόσμο και το αναγνωστικό κοινό.

Δικά του κείμενα και ποιήματα, δημοσιευμένα και αδημοσίευτα, καθώς και άλλων πνευματικών μορφών του τόπου μας, ημερολόγια, αρχεία, μεταφράσεις, φωτογραφίες, επίσημα έγγραφα, ευχαριστήριες και συγχαρητήριες επιστολές, αφιερώσεις, μεταφράσεις, κριτικές και αλληλογραφία ανθολογημένα από την κ. Λάμπρη στο βιβλίο της : Κωνσταντίνος Α. Διαμάντης: Ο Ιστορικός.

Πηγή: Παναγιώτα Π. Λαμπρή, Κωνσταντίνος Α. Διαμάντης: Ο Ιστορικός, Αθήνα: iWrite, 2011.

Ηλεκτρονική πηγή: <http://gnomiartas.gr/2012/12/09/diamantis/>

Ζήβας Διονύσιος (1928-2018): Αρχιτέκτονας μηχανικός ΕΜΠ

καταγωγή: Ζάκυνθος.

Σταδιοδρομία:

- 1958: άμισθος επιμελητής στην έδρα της Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας και Ρυθμολογίας με τον καθηγητή Π.Α. Μιχελή.
- Διδακτορική Διατριβή: “Αρχιτεκτονική της Ζακύνθου” (1970)
- 1972: έκτακτος καθηγητής των Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων.
- 1978: τακτικός καθηγητής των Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων.
- 1973-1996: Διευθυντής του Σπουδαστηρίου Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων του Ε.Μ.Π.
- 1979-1983: Κοσμήτορας της Σχολής Αρχιτεκτόνων.
- 1989-1995: Πρόεδρος του τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
- 1996: Αποχώρησε λόγω ηλικίας.
- 1997: Ομότιμος καθηγητής της Σχολής Αρχιτεκτόνων.
- 1984-89 και 1993-98: μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Ιονίου Πανεπιστημίου.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ: “Αρχιτεκτονική της Ζακύνθου” (εκδ. ΤΕΕ. 1970, 1984, 2002).

“Προβιομηχανικές αγροτικές εγκαταστάσεις στη Ζάκυνθο” (εκδ. ΠΤΙ-ΕΙΒΑ 200)

- 70 εργασίες του σε επιστημονικά περιοδικά, πρακτικά εθνικών και διεθνών συνεδρίων, συλλογικές εκδόσεις.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΑ:

Αρχιτεκτονικών συνθέσεων: 12 ερευνητικά προγράμματα

- θέματα αρχιτεκτονικής και
- θέματα προστασίας και διατήρησης ιστορικών οικισμών και ιστορικών κέντρων πόλεων.

Επικεφαλής ομάδων μελέτης για τη προστασία και την αναβίωση της Πλάκας από το 1973

- τιμήθηκε το 1982 με το μετάλλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

[1993]: Βραβείο Gottfried von Herder για το σύνολο του έργου του από το Πανεπιστήμιο της Βιέννης.

>60 εθνικά και διεθνή Συνέδρια σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Μέλος του ΤΕΕ –Αντιπρόσωπος/ Επιστημονική Επιτροπή-, του Συλλόγου Αρχιτεκτόνων – Πρόεδρος το 1965-, της Ελληνικής Αρχιτεκτονικής Εταιρείας, του κέντρου Μελετών Ιονίου, του GOMOS και άλλων επιστημονικών ενώσεων.

- Αντιπρόεδρος της Διεθνούς Ενώσεως Αισθητικών [International Association of Aesthetics]
- Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Αισθητικής του Ιδρύματος Παναγιώτη και Έφης Μιχελή.

[πηγή]:

<https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=12908>

BIBΛΙΑ:

- i. Αρχιτεκτονικός οδηγός Αθηνών, πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Αθήνα 2012.
- ii. Συλλογικό Έργο Σεισμοί και οικιστική ανάπτυξη_ Ο ρόλος του αρχιτεκτονικού πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού, Κριτική Αθήνα 2010.
- iii. Συλλογικό Έργο Αισθητική και τέχνη, Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μόνιμη Παναγιώτη και Έφης Μιχελή, Παν. Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2008.

Κολονάρος Π. Πέτρος (1894-1959): Έλληνας συγγραφέας, ιστορικός, λαογράφος και φωτογράφος.

Καταγωγή: Λακωνία.

Σπουδές: [1917]: γαλλική φιλολογία (5 έτη) στη Γαλλία στα πανεπιστήμια Νανσί και Αιξάν-Προβάνς, νομικά.

Εργασία και σταδιοδρομία:

[1925-1937]: καθηγητής γαλλικών στη μέση εκπαίδευση.

[1937-53]: καθηγητής γαλλικών στη Σχολή Ευελπίδων./Τμήμα Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Παν. Αθηνών.

- Σημαντική πηγή για το έργο του Καλονάρου είναι το έργο του Δικαίου Βαγιακάκου, “Πέτρος Καλονάρος 1894-1959 (15 Μαΐου) (Νεκρολογία) “, Αθήναι, 1960.

100

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ:

Επιρροές:μανιάτικο περιβάλλον μέσα στο οποίο ανατράφηκε, “η γνωριμία του με φοιτητές που καταγόταν από το Καργκεζε της Κορσικής” (οικισμός που εποίκιστηκε μετά τον 17^ο αιώνα από Μανιάτες) , η παραμονή του στη Γαλλία καθόρισαν τα ιστορικά και λαογραφικά ενδιαφέροντα του τα οποία κινήθηκαν στη μελέτη της βυζαντινής περιόδου της Φραγκοκρατίας, της Βενετοκρατίας, του ελληνισμού της Μεγάλης Ελλάδας και της Κορσικής καθώς και των διάφορων πτυχών που σχετίζονται με τη Μάνη.

BIBΛΙΑ: [Σημαντικό έργο του, βιβλίο που εξέδωσε για το Χρονικό του Λορένης, «το χρονικό της Λορένης», «Μάνη: το κάστρο της παράδοσης, φύση, ιστορία, έθιμα, θρύλοι»].

ΑΡΘΡΑ: 230 μελέτες και άρθρα.

[πηγή: Φωτογραφικό Αφιέρωμα στον Πέτρο Π. Καλονάρο Δέηση μνήμης από το γιο του, Τάκη Καλονάρο, 2012. (τα βιογραφικά στοιχεία είναι από τη νεκρολογία που έγραψε ο Δ. Βαγιακάκος).

Νικολάου Γ. Φραγκινέα, Λακωνική γη, Δίφρος. Αθήνα 1971.

Πέτρος Καλονάρος 1894-1959 (15 Μαΐου) (νεκρολογία), Δικαίος Βαγιακάκος, Αθήναι, 1960.

Ντίνος Κονόμος (1918-1990): Έλληνας λόγιος, ιστοριοδίφης και συγγραφέας , σημαντικός σύγχρονος συνεχιστής της ζακυνθινής πνευματικής παράδοσης.

Ασχολήθηκε: αρχειακή έρευνα της επτανησιακής ιστορίας και λογοτεχνίας

[1944]: γράφει το πρώτο του βιβλίο αφιερωμένο στη μνήμη του φίλου του ποιητή Σπύρου Γκούσκου, ο οποίος είχε σκοτωθεί «στα χιονισμένα βουνά της Αλβανίας, πολεμώντας το φασισμό»

[1945]: δημιούργησε το λαογραφικό, ιστορικό και φιλολογικό περιοδικό Επτανησιακά Φύλλα, το οποίο διήυθυνε μέχρι το θάνατο του και αργότερα το συνέχισε ο Διονύσης Σέρρας.

[1953]: εργάστηκε στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, διέσωσε τα Αρχεία της Εθνικής Παλιγγενεσίας.

Έργο ζωής->πολύτομη έκδοση Ζάκυνθος (πεντακόσια χρόνια)

Τιμήθηκε από διάφορους φορείς Ακαδημία Αθηνών (2 φορές)

[1965]: για τα βιβλία της προηγούμενης χρονιάς επ` ευκαιρίας του εορτασμού 100 χρόνων της Ενώσεως της Επτανήσου.

Ποίηση και Πεζογραφία

Μελέτες

Πηγή: Σέρρας, Διονύσης (1986). *Ντίνος Κονόμος: η μορφή του, το έργο του*. Αθήνα: Περίπλους

Γεράσιμος Σπαταλάς (1877-1971): σημαντικός Έλληνας διανοούμενος και συγγραφέας

Καταγωγή: Σιναράδες της Κέρκυρας

Σπουδές:

[1910]:Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

[1911]: ποιητική συλλογή «Ωδές»

[1915]:συνεργασία με τα περιοδικά της Αθήνας όπου δημοσιεύει:

Δοκίμια-διηγήματα –μελέτες-ποιήματα και κριτικές.

[1919]: Εκδίδει μηνιαίο περιοδικό «Μαύρος Γάτος» σημαντικό για την εξέλιξη της Νεοελληνικής Γραμματείας , Λογοτεχνικό Καφενείο σύχναζαν οι Πορφύρας, Παράσχος, Δ. Ταγκόπουλος, Τέλλος Άγρας, Ρώμος Φιλλύρας και κατά αραιά διαστήματα οι Παλαμάς, Λαπαθιώτης, Καρυωτάκης, Θεοτόκης.

Το καφενείο στέγαζε το καλλιτεχνικό Σωματείο «Καλλιτεχνική Συντροφιά» που είχε στόχο την προβολή και προάσπιση των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών ενώ παράλληλα προγραμμάτιζε εκδηλώσεις για τους Κ.Π.Καβάφη, Σαρλ Μπωντλαίρ, Αλ. Παπαδιαμάντη και προέβενε σε εκδόσεις όπως η «Ανθολογία των Νέων Ελλήνων Ποιητών».

Η Επτανησιακή Σχολή

επιρροή του Σολωμικού παραδείγματος (Συμβάλει στη μελέτη του έργου του Διονυσίου Σολωμού)

Μελετήματα: «Ο Σολωμός χωρίς μεταφυσική και οι φυσικές υπερβολές της πολεμικής κριτικής».

Έρευνα:

Νεοελληνική Μετρική («Η στιχουργική τέχνη»)

Μετέφρασε: Δάντη, Αρίοστο, Βοκάκιο, Όμηρο, Σοφοκλή, Ευριπίδη, Διονυσιο Αλικαρνασσεά. Θεατρική σάτιρα : Η κληρονόμος της τσάτσας 1930. – Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών.

Το αρχείο του λογοτέχνη υπάρχει στο Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ) το οποίο ιδρύθηκε το 1980 και από το 2009 αποτελεί μέρος του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης

Εργογραφία: [Ποίηση – Πεζογραφία –Μελέτες –Μεταφράσεις]

[«Η μορφολογία του δημοτικού μας τραγουδιού» (1646), «Η ποιητική στιχουργία στην αρχαία Ελλάδα» (1952), «Τα χειρόγραφα του Σολωμού και η έκδοση του 1859» (1955), «Η στιχουργία των ελληνικών δημοτικών τραγουδιών μας» (1960), «Εισαγωγή στην αρχαία ελληνική μουσική και στιχουργία» (1962).

Πηγές: Χατζηφώτης Ι. Μ., «Γεράσιμος Σπαταλάς (μια ανέκδοτη αυτοβιογραφία του)», Ανιχνεύσεις [Νεοελληνικά μελετήματα και κριτικά δοκίμια], σ. 72-76, Αθήνα, Αλκαίος, 1973

Σταμάτης Ε. (1898-1990): φυσικομαθηματικός

Καταγωγή: Θήβα.

[1921-1922]: Έλαβε μέρος στη Μικρασιατική Εκστρατεία ως σπλίτης

Σπουδές :Εθνική Ακαδημία Σωματικής Αγωγής .

[1923]:Πτυχίο Φυσικομαθηματικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών.

[1930]:Φυσικομαθηματικές σπουδές Βερολίνο.

Σταδιοδρομία :Καθηγητής Φυσικής Αγωγής /Φυσικών. (Μέση Εκπαίδευση) Συνταξιοδότηση 1960

Μελέτες : μελέτησε τα αρχαία ελληνικά μαθηματικά

Επιμελήθηκε εκδόσεις πολλών έργων όπως τα Στοιχεία του Ευκλείδη.

(1966)Τιμήθηκε με μετάλλιο από την Ελληνική Μαθηματική Εταιρία

Εξελέγη αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας της Ιστορίας των Επιστημών όντας ο πρώτος από την Ελλάδα που πέτυχε τη συγκεκριμένη διάκριση

Δραστηριοποιήθηκε: από το 1923 έντονα στα αθλητικά δρώμενα της Αθήνας

Εργογραφία: [«Αρχιμήδους Μηχανικάί» (Αθήνα 1946),«Τα Ελληνικά Μαθηματικά»(1956), «Διοφάντου Αριθμητική. Η άλγεβρα των αρχαίων Ελλήνων» (Αθήνα 1963), «Προσωκρατικοί φιλόσοφοι» (1966)]

Πηγή: Ευάγγελος Σ. Σταμάτης – ο ακούραστος μελετητής της κληρονομιάς μας.
<https://evangelosstamatis.wordpress.com/about/>

Αναστασία Τζάκου (1928-2015): Αρχιτέκτονας Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Ζωγραφική – Πικιώνης – Διακοσμητική στη Γαλλία-Μελέτη Εφαρμογή

- Περτούλι κατοικίες πανεπιστημιακών
- Αιξωνή

Ζενέτος-Δοξιάδης-Δεκαβάλας.

Σπουδές: Αρχιτεκτονική Σχολή Ε.Μ.Π.

Είχε καθηγητή το Δημήτρη Πικιώνη το οποίο θαύμαζε ιδιαιτέρως και επηρεάστηκε από αυτόν

Σταδιοδρομία:

[1952]: Αποφοίτησε και εργάστηκε στο γραφείο του στις εργασίες για το Περτούλι –κατοικίες πανεπιστημιακών και για την Αιξωνή.

[1954]: Ο Πικιώνης της εξασφάλισε υποτροφία για τη Γαλλία. Φοίτησε στο κέντρο Χειροτεχνίας και Εφαρμοσμένων Τεχνών του Claireau στην κοιλάδα Cheveuse.

- Διακοσμητική ,αγγειοπλαστική , και ιστορία της τέχνης.
- Μεταπτυχιακές Σπουδές στη Σορβόνη

[1954]: Δούλεψε στο Παρίσι στο γραφείο του Michelin-Audigler/εκκλησία της Χάβρης.

[1955-56]: Δούλεψε στο Παρίσι στο γραφείο του Guy Lagreau /Νέο Μουσείο Καλών τεχνών της Χάβρης

[1956-57]: Δούλεψε στο Παρίσι στο γραφείο του J.Dubuisson /Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και παράδοσης στο Παρίσι.

- Επαφή με τη Μοντέρνα Αρχιτεκτονική και με άλλους Σπουδαστές της Σχολής Καλών Τεχνών -> Τάκη Ζενέτο
- Επιρροές από τον Mies Van de Rohe

[1957-59]: Επιστροφή στην Ελλάδα .

Εργάζεται στο γραφείο του Κ. Δοξιάδη στη Βυρητό
Κωνσταντίνος Δεκαβάλας -> μελέτη των υποκαταστημάτων της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος

[1981-86]: καθηγήτρια κτηριολογίας στο Ε.Μ.Π.

Διδακτορική Διατριβή: Κεντρικοί Οικισμοί της Σίφνου. Μορφή και Εξέλιξη σε ένα

Παραδοσιακό σύστημα.

Προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής του νησιού.

Συγγραφικό έργο: Σημαντικά αρχιτεκτονικά έργα.

Πηγή: Αναστασία Τζάκου, «Τρίπτυχο ,οι άνθρωποι ,ο τόπος τα έργα», Αθήνα: Untimely Books, 2002, Τόμος Δ

Καψαμπέλης Κωνσταντίνος(1909-1984): αρχιτέκτονας του Μεσοπολέμου με ευρύ έργο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Σπουδές:

[1927-1929] Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών στο Πανεπιστήμιο της Γάνδης Βέλγιο

[1929-1933]: Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π.

Σταδιοδρομία 1934-1941 Αρχιτέκτων και Διευθυντής της Αρχιτεκτονικής Υπηρεσίας του Δήμου Πειραιώς

Κατοικίες-Πολυκατοικίες-Διάφορα έργα στο εξωτερικό

[1944-1954]: Έδρα Αρχιτεκτονικών Συνθέσεων στο Ε.Μ.Π.

[1950]: Μέλος του ΣΑΕ

[1966]: Τιμήθηκε με το Ταξiάρχη του Βασιλικού Τάγματος του Φοίνικα

Βιβλιογραφία :

Πηγές: Βασίλης Κολώνας, κατάλογος έκθεσης *Θεσσαλονίκη 1912-1992 : 8 δεκαετίες νεοελληνικής αρχιτεκτονικής*, Θεσσαλονίκη : Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης/Υπουργείο Πολιτισμού/Δήμος Θεσσαλονίκης, 1993

Δημήτρης Φιλιππίδης, *Νεοελληνική Αρχιτεκτονική*, Αθήνα, Μέλισσα, 1984

Ελένη Φεσσά - Εμμανουήλ, *Ελληνική Αρχιτεκτονική Εταιρεία : Αρχιτέκτονες του 20ού αιώνα, Μέλη της Εταιρείας (Αρχιτέκτονες - Μηχανικοί Διπλωματούχοι των ετών 1905-1933), Περίοδος Πρώτη*, Αθήνα, Ποταμός, 2009

104

Γεώργιος Μέγας (1893-1976): Έλληνας λαογράφος και καθηγητής Πανεπιστημίου.

Καταγωγή: Μεσημβρία Ανατολικής Ρωμυλίας

Σπουδές: Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

[1913]: Πτυχίο με Άριστα

Σταδιοδρομία:

[1914-20]: Ελληνοδιδάσκαλος στη Σιάτιστα, Μενίδι ,Αθήνα , Θεσσαλονίκη με πρόταση Ν. πολίτη ->Λαογραφικό Αρχείο.

[1925]: Καθηγητής στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών με διατριβή: «Βιβλίον ωμοπλατοσκοπίας εκ κώδικος της Εθνικής Βιβλιοθήκης Αθηνών».

[1926]: Σπουδές στη Γερμανία (Λειψία-Βερολίνο)στην κλασσική Φιλολογία και την Λαογραφία .

[1930]: Καθηγητής Γυμνασίων Αθηνών.

[1936-1955]: Διευθυντής του Λαογραφικού Αρχείου Ακαδημίας Αθηνών.

[1947]: Εκλέγεται καθηγητής Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

[1952]: Τακτικός καθηγητής.

[1960]: Πρόεδρος Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρίας. Συγκέντρωσε παραμύθια φανταστικές αφηγήσεις της λαϊκής λογοτεχνίας.

[1969]: Τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

Ήταν ο πρώτος που παρουσίασε λαϊκές αφηγήσεις ταξινομημένες όχι με άξονα τοπικό ή γεωγραφικό ,χρονολογικό ή θεαματικό αλλά σύμφωνα με το διεθνές σύστημα «Aarne-Thompson».

Πηγες: Γεώργιος Θανόπουλος, «Γεώργιος Μέγας. Πρώτος καθηγητής λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σύνοψη αναφορά στο έργο του», Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Αθηνών, τομ. ΜΓ' (2011-2012).

Αλέξης Παπαγεωργίου 1921-2010 : Αρχιτέκτονας και καθηγητής Ε.Μ.Π.

Γαμπρός του Πικιώνη. Σύζυγος της Ίνας Πικιώνη -> συνεργάστηκε με τον Δ. Πικιώνη στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου της Ακρόπολης(1954-1958).

Σπουδές: Αρχιτεκτονική Σχολή Ε.Μ.Π. Διδακτορικό στο Harvard.Μάστερ στο Μ.Ι.Τ. στη Βοστώνη.

Σταδιοδρομία: Καθηγητής Αγροτικής Αρχιτεκτονικής στο Ε.Μ.Π. μένοντας πιστός στη γραμμή του Πικιώνη .

Συνεργάζονται: στην Οικία Ποταμιάνου στη Φιλοθέη, στον πρότυπο οικισμό της Αιξωνής, στον Παιδικό Κήπο της Φιλοθέης.

Πηγή: Ελένη Μπιστικά, «Αποχαιρετισμός στον Αρχιτέκτονα καθηγητή του Ε.Μ.Π. Αλέξη Παπαγεωργίου εκλεκτό φίλο», ηλεκτρονική εφημερίδα Καθημερινή, 21/1/2010 <https://www.kathimerini.gr/opinion/718373/apochairetismos-ston-architektona-kathigiti-emp-alexi-papageorgiou-eklekto-filo/>

Ρεύνολντ ντε Γκονζάγκ (1880-1970): Ελβετός, συγγραφέας , ιστορικός και ακτιβιστής.

Στη διάρκεια της καριέρας του έχει γράψει περισσότερα από τριάντα βιβλία στα οποία περιγράφει την παραδοσιακή καθολική και ελβετική εθνικιστική κοσμοθεωρία του

[1955]: Κέρδισε βραβείο Schiller.

Προτάθηκε 6 φορές για Νόμπελ Λογοτεχνίας.

Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Gonzague_de_Reynold

Ρούνης Μανώλης 1927-2010 Σπούδασε :νομικά/μαθήματα φιλοσοφίας και ιστορίας.

Δημοσίευσε σε περιοδικά και εφημερίδες μελέτες ,δοκίμια ,κριτικές ,σε θέματα Νεοελληνικού Λόγου ,κοινωνιολογικής έρευνας και φιλοσοφικού στοχασμού.

Συμμετείχε στις ιδεολογικές ζυμώσεις του τόπου.

Πηγή :Δημήτρης Κρασονικολάκης, «Χρονικό της Πειραιϊκής πνευματικής ζωής», ηλεκτρονική εφημερίδα: times news, 1/12/19 <https://www.timesnews.gr/chroniko-tis-peiraikis-pneumatikis-zois/>

Ρωντέ Εμβή (1845-1990): γερμανός κλασικός μελετητής του 19^{ου} αιώνα .Φιλία και αλληλογραφία με τον συνφιλόλογο Fridrich Nietzsche.

Και οι δύο σπουδαστές στη Βόννη και στο Leipzig.

Καθηγητής στο university of Kiel.

Καθηγητής στο university of Jena (1878). Καθηγητής στο University of Tubingen 1878.Καθηγητής στο university of Heidelberg.

Η «Ψυχή» του (1890-94) παραμένει ένα πρότυπο για τις ελληνικές λατρευτικές πρακτικές και πεποιθήσεις που σχετίζονται με την ψυχή.

Βιβλιογραφία : «Ψυχή : Η λατρεία των ψυχών και η πίστη στην Αθανασία μεταξύ των Ελλήνων» Λονδίνο: Routledge & Kegan Paul, 1925.

Σταυρόπουλος Γεώργιος 1920-1990.Ελληνας σχεδιαστής μόδας που πραγματοποίησε σημαντική καριέρα στις Η.Π.Α.

Τα δημοφιλέστερα σχέδια του είναι εμπνευσμένα από την κλασική αρχαία ελληνική πτυχωτή σιλουέτα της εποχής .

Πηγή: Bernadine Morris, George P. Stavropoulos, Designer of Chiffon Classics, Is Dead at 70, The New York Times, 11/12/1990. <https://www.nytimes.com/1990/12/11/obituaries/george-p-stavropoulos-designer-of-chiffon-classics-is-dead-at-70.html>

Τσουκάντας Γεώργιος 1904-1973 Έλληνας γιατρός και λογοτέχνης .

[1927-1943]: ασκεί το επάγγελμα του γιατρού (Λυρκεία Αργολίδας)

[1942]: φυλακίζεται για εθνική δράση.

[1943]: ασκεί το επάγγελμα του γιατρού (Αθήνα)

- Σύμβουλος Εθνικής Εταιρίας Ελλήνων Λογοτεχνών.
- Γενικός Γραμματέας Ελληνικής Εταιρίας Ιατρών Λογοτεχνών
- Αντιπρόεδρος
- Πρόεδρος
- Περιοδικό «Ορθός»(1923-24)
- Περιοδικό «Ηραία»(1933-41)

Το έργο του είναι πολύπλευρο ,λογοτεχνικό ,επιστημονικό , μυθολογικό ,ποιητικό.

Πηγή:

<https://argolikivivliothiki.gr/2010/01/25/%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%CE%BA%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%AC%CF%82-%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CF%8E%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%82-1904-1973/>

